

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Laura ŠUMSKIENĖ

**TĖVŲ POŽIŪRIS Į VALSTYBINĖS ŠVIETIMO STRATEGIJOS
ĮGYVENDINIMĄ PEDAGOGINĖS PSICHOLOGINĖS PAGALBOS
ASPEKTU**

Magistro darbas

Šiauliai, 2009

**ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
SOCIALINIŲ MOKSLŲ FAKULTETAS
VADYBOS KATEDRA**

Laura ŠUMSKIENĖ

**TĖVŲ POŽIŪRIS Į VALSTYBINĖS ŠVIETIMO STRATEGIJOS
ĮGYVENDINIMĄ PEDAGOGINĖS PSICHOLOGINĖS PAGALBOS
ASPEKTU**

**Magistro darbas
Socialiniai mokslai, vadyba ir verslo administravimas (03S1)**

Magistro darbo autorius Laura Šumskienė

Vadovas prof. habil.dr. Rimantas Želvys

Recenzentas.....

SANTRAUKA

Laura Šumskienė

Tėvų požiūris į valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimą pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu.

Magistro darbas

Magistro darbe analizuojamas Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu. Darbe aptariami Valstybinės švietimo strategijos tikslai ir paskirtis, įgyvendinti siekliai, pedagoginės psichologinės pagalbos teikimo mokykloje ypatumai. Temos aktualumui ir naujumui pagrįsti atliktas kiekybinis tyrimas, apklausti Klaipėdos miesto ir Kelmės rajono pedagoginėse psichologinėse tarnybose apsilankę tėvai. Tyrimo rezultatai parodė, kad įgyvendinant Valstybinę švietimo strategiją pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu dar yra tobulintinų sričių. Dar ne viskas padaryta, kad strategijos įgyvendinimas pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu būtų efektyvus.

SUMMARY

Laura Šumskienė

The attitude of parents towards the implementation of public education strategy in the aspect of pedagogical psychological help

Master's work

In the master's work one analyzes the implementation of public education strategy in the aspect of pedagogical psychological help. The aims and purpose of public education strategy, implemented objectives, and the offering peculiarities of pedagogical psychological help at schools are discussed in this work. In order to substantiate the relevance and newness of the topic, a quantitative research is performed and parents who visited Klaipėda town and Kelme region pedagogical psychological offices are questioned. Results of the research showed that there are spheres that need to be improved while implementing public education strategy in the aspect of pedagogical psychological help. Not everything has been done yet in order to make effective this strategy in the aspect of pedagogical psychological help.

TURINYS

ĮVADAS	4
1. VALSTYBINĖ ŠVIETIMO STRATEGIJA IR JOS ĮGYVENDINIMAS	8
1. 1. Strategijos samprata ir strateginis planavimas	8
1. 2. Valstybinės švietimo strategijos tikslai ir paskirtis	12
1. 3. Įgyvendinti Valstybinės švietimo strategijos siekiai	16
1. 4. Strateginis mokyklos veiklos planavimas ir jo paskirtis	21
2. PEDAGOGINĖS PSICHOLOGINĖS PAGALBOS TEIKIMAS MOKYKLOJE	25
2. 1. Pedagoginės psichologinės pagalbos reikšmė bendrojo lavinimo mokykloje	25
2. 2. Pedagoginės psichologinės pagalbos teikėjai ir jų veiklos ypatumai	27
2. 2. 1. Pedagoginės psichologinės tarnybos vaidmuo	33
2. 3. Tėvų vaidmuo užtikrinant pedagoginę psichologinę pagalbą	37
3. TĖVŲ POŽIŪRIO Į VALSTYBINĖS ŠVIETIMO STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMĄ PEDAGOGINĖS PSICHOLOGINĖS PAGALBOS ASPEKTU TYRIMAS	41
3. 1. Tyrimo metodika ir organizavimas	41
3. 2. Tyrimo rezultatų analizė	43
IŠVADOS	61
REKOMENDACIJOS	62
LITERATŪRA	63
PRIEDAI	67

ĮVADAS

Mokykla, kaip pagrindinė vaiko socializacijos institucija, sparčiai reaguodama į nūdienos iššūkius, kintančius visuomenės poreikius, siekdama sudaryti sąlygas kiekvienam vaikui įgyti jo prigimtį atitinkantį išsilavinimą. Be to, mokykla privalo prisiimti vis daugiau socialinių funkcijų, kad būtų užtikrintos tokios mokymo ir mokymosi sąlygos, dėl kurių vaikai galėtų įgyti kompetencijų, gebėjimų spręsti problemas ir priimti sprendimus, būtų pasirengę prisitaikyti prie pokyčių ir prisiimti atsakomybę už savo nuolatinį mokymąsi.

Temos aktualumas. Įgyvendinant Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metams nuostatas, 2003-2006 metais siekta pagerinti psichologinį, socialinį, mokslinį, kultūrinį ir medicininį švietimo aprūpinimą; įgyvendinti kryptingas papildomojo ugdymo pedagoginio ir socialinio darbo su problemų turinčiais vaikais programas; įvesti pedagogines ir socialines programas rizikos šeimų vaikams bendrojo lavinimo ir profesinio mokymo mokyklose. Taip pat siekta sukonkretinti socialinių pedagogų ir švietimo įstaigose dirbančių psichologų vaidmenį, tiksliau apibrėžti jų funkcijas, ypač daug dėmesio skirti jų rengimui ir kvalifikacijos tobulinimui; gerinti psichologinį, socialinį, mokslinį, kultūrinį ir medicininį švietimo aprūpinimą. Vadinasi, švietimo įstaigose iki 2007-ųjų turėjo įvykti pokyčių ir *pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu*.

Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (Žin., 2003 06 28, Nr. 63-2853) teigiama, kad psichologinės pagalbos paskirtis – padėti mokiniui atgauti dvasinę darną, gebėjimą gyventi ir mokytis. Asmenybės ir ugdymosi problemų turinčiam mokiniui psichologinė pagalba visuotinai teikiama pagalbos teikėjams bendradarbiaujant su mokinio tėvais (globėjais, rūpintojais) ir mokytojais, juos konsultuojant. Psichologinę pagalbą teikia, psichologinių problemų prevenciją vykdo psichologinių, pedagoginių psichologinių tarnybų, mokyklų psichologai. Pagalbos teikimo tikslas - padėti įgyvendinti mokinių teisę į mokslą, užtikrinti veiksmingą mokinių ugdymąsi ir mokymąsi mokykloje ir sudaryti prielaidas pozityviai vaiko socializacijai ir pilietinei brandai (Žin., 2004, Nr. 100-3729).

Psichologinis saugumo jausmas yra vienas iš pagrindinių individo poreikių, turinčių didelę įtaką jo asmenybės raidai, santykiams su aplinkiniais, gyvensenos ypatumams, apskritai socializacijai (Bužinskas, 2005, p. 45).

Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatose (Žin., 2003, Nr. 71-3216) teigiama, jog švietimo misija: padėti asmeniui suvokti šiuolaikinį pasaulį, įgyti kultūrinę bei socialinę kompetenciją ir būti savarankišku, veikliu, atsakingu žmogumi, norinčiu ir gebančiu nuolat mokytis bei kurti savo ir bendruomenės gyvenimą. Ugdymas tampa vienu iš svarbiausių

nacionalinės švietimo politikos prioritetų. Jis turi būti modernus, kokybiškas, orientuotas į savarankiško ir atsakingo asmens, aktyvios pilietinės bendruomenės, žinių visuomenės ugdymo tikslus, sudarantis sąlygas visiems įgyti pamatinių gebėjimų, žinių, socialinių įgūdžių ir praktinio veikimo galių. Be to, pabrėžiamas kryptingos pedagoginės, kultūrinės paramos vaidmuo visoms vaikams auginančioms socialinės rizikos šeimoms. Siekiant šio tikslo įgyvendinamos kryptingos pedagoginio ir socialinio darbo su problemų turinčiais vaikais programos. Vadinasi, ugdymas turi tapti veiksmu, padedančiu mažinti skurdą, bei ugdančiu asmens atsparumą įvairioms socialinio blogio apraiškoms.

G. Bužinsko (2005) tyrimas parodė, kad Lietuvoje daugėja socialiai ir pedagogiškai apleistų vaikų, pažeidžiami skelbiami švietimo demokratiškumo, lygių galimybių ir prieinamumo principai. Daugėja vaikų, sunkiai pritampančių mokykloje, stokojančių mokymosi motyvacijos arba dėl nepalankių socialinių sąlygų visai negalinti jų lankyti. Nemažai jaunimo valkatauja, ištraukia į nusikalstamą veiklą, girtavimą ar prostituciją.

R. Civinskas ir kt. (2006) pažymi, kad analizuojant Lietuvoje atliekamus edukologų ir psichologų tyrimus, matyti, kad šalyje didėja vaikų nenoras mokytis ir mažėja motyvacija, tuo pat metu susiduriama su mokyklos baime, pernelyg sudėtingų, plačios apimties mokymo programų problemomis. R. Civinskas ir kt. (2006) nustatė, kad mokytojų patyčios, etikečių vaikams klijavimas kuria baimės, nesaugumo ir anarchijos atmosferą, menkina mokinių savivertę. Bendraamžių patyčios mokykloje skatina mokinius užsisklęsti, atsiskirti ir ieškoti kitos bendraamžių grupės, kurioje jie būtų priimami ir vertinami. Taigi moksleivis gali nuo mokyklos psichologiškai atitolti, prarasti norą mokytis. Nelankantys mokyklos, nenorintys mokytis vaikai dažniau nei kiti moksleiviai turi žalingų įpročių. Tai ir rūkymas, ir alkoholio, ir narkotinių bei psichotropinių medžiagų vartojimas.

Svarbiausi veiksniai, lemiantys vaiko elgseną mokykloje, taigi ir pamokų lankymą, yra socialinė aplinka, vaiko šeima, jo paties, kaip žmogaus, psichologinės savybės ir mokykla, kaip ugdymo(si) institucija. Patys tėvai ar laikini vaiko globėjai dažnai nesupranta psichologo, socialinio pedagogo vaidmens sprendžiant iškilančios problemos reikšmės neturi pakankamai informacijos apie tokio pobūdžio paslaugas.

Labai svarbu, kad susidūręs su psichologinėmis ar edukacinėmis problemomis, moksleivis turėtų į ką atsiremti, pasidalinti jausmais, mintimis.

Remiantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu (Žin., 2003 06 28, Nr. 63-2853), mokinys turi teisę į psichologinę ir specialiąją pedagoginę, specialiąją, socialinę pedagoginę, informacinę pagalbą, sveikatos priežiūrą mokykloje, informaciją apie savo pasiekimų vertinimą ir kitą su mokymusi susijusią informaciją. Tėvai (globėjai, rūpintojai) turi teisę bendradarbiauti su

mokyklos vadovu, kitu švietimo teikėju, mokytojais, kitais specialistais, teikiančiais specialiąją, psichologinę, socialinę pedagoginę, specialiąją pedagoginę pagalbą, sveikatos priežiūrą, sprendžiant vaiko ugdymosi klausimus.

Pažymėtina, kad tėvų dalyvavimas ugdymo įstaigos gyvenime lemia vaikų pasiekimus, motyvaciją, savivertę ir elgesį. Tėvams bendradarbiaujant su mokykla galima išvengti arba sumažinti pedagogines psichologines problemas, sukurti vaikų ugdymuisi palankią aplinką.

Šiandien kyla klausimas – ar Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu buvo ir yra efektyvus, ar tėvai pajuto realią pedagoginę psichologinę pagalbą savo vaikui, ar bendradarbiavo su specialistais, teikiančiais pedagoginę psichologinę pagalbą ir ką reikėtų tobulinti toliau įgyvendinant minėtą strategiją?

Darbo objektas

Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas.

Darbo tikslas

Išanalizuoti Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimo eigą ir tėvų požiūrį į ją pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu.

Darbo uždaviniai:

1. Išanalizuoti Valstybinės švietimo strategijos tikslus ir paskirtį, įgyvendintus siekius.
2. Išanalizuoti pedagoginės psichologinės pagalbos teikimo mokykloje ypatumus.
3. Atlikti kiekybinį tyrimą ir nustatyti tėvų požiūrį į Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimą pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu.
4. Palyginti Klaipėdos miesto ir Kelmės rajono pedagoginėse psichologinėse tarnybose apsilankusių tėvų požiūrį į valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimą pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu.
5. Pateikti siūlymus dėl Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimo pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu tobulinimo.

Darbo metodai:

1. Mokslinės literatūros, Lietuvos Respublikos švietimą reglamentuojančių įstatymų, dokumentų apžvalga ir analizė.
2. Kiekybinis tyrimas (anketinė tėvų apklausa).
3. Palyginamoji duomenų analizė.

4. Rezultatų analizė ir sprendimų modeliavimas.

Darbo struktūra. Baigiamąjį magistro darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados, literatūros sąrašas, santrauka anglų kalba ir priedai. Darbo apimtis - 67 psl.

Pirmoje darbo dalyje analizuojama Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metams tikslai ir paskirtis, aptariami įgyvendinti siekiai.

Antroje darbo dalyje analizuojami pedagoginės psichologinės pagalbos teikimo mokykloje ypatumai, aptariama šios pagalbos reikšmė bendrojo lavinimo mokykloje, analizuojami pedagoginės psichologinės pagalbos tiekėjų veiklos ypatumai.

Trečioje darbo dalyje pristatoma kiekybinio tyrimo, kuriuo siekta nustatyti tėvų požiūrį į Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimą pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu, metodika ir rezultatų analizė.

Darbo pabaigoje pateikiamos teorinės ir praktinės dalių išvados ir rekomendacijos.

1. VALSTYBINĖ ŠVIETIMO STRATEGIJA IR JOS ĮGYVENDINIMAS

1. 1. Strategijos samprata ir strateginis planavimas

Prieš analizuojant Valstybinės švietimo strategijos tikslus ir paskirtį tikslinga aptarti strategijos sampratos traktuotes ir strateginio planavimo ypatumus.

Žvelgiant į istorinius faktus, strategija iš pradžių buvo tik karybos menas. Remiantis Tarptautinių žodžių žodynu (1985, p. 467), *strategija* [gr. *strategia* – vadovavimas]: 1. ginkluotųjų pajėgų rengimo karui teorija ir praktika, karo planavimas ir kariavimas; 2. politinės, visuomeninės kovos vadovavimo mokslas.

Šiuolaikinė strategijos samprata, pasak J. Akučkaitės bei G. Svirskienės (2007), išsiplėtė. *Strategija* – tai ilgalaikis planas, sukurtas siekiant tam tikro apsibrėžto tikslo. Strategija reikalinga sporte, žaidimuose, kariaujant, versle; taip pat ir planuojant asmeninius reikalus – karjerą, šeimyninį gyvenimą, atostogas, t. t. Sąvoka vartojama tiek kalbant apie organizacijas, jų padalinius, tiek ir apie individualių asmenų veiklą.

S.C. Stone (1987) teigimu, strategija yra ilgalaikės veiklos planas-schema, padedanti organizacijai pasiekti numatytus tikslus. Oksfordo žodyne strategija apibrėžiama, kaip karo menas, ypač planuojant kariuomenės ir laivų išdėstymą tinkamiausiose pozicijose.

Pasak žinomo vadybos specialisto H. Mintzbergo (cit. Vengrienė, 2006, p. 271), strategija gali būti suprantama kaip:

- veiksmų, kuriais bus siekiama užsibrėžto tikslo, planas. Jis padeda vadovams kreipti organizaciją norima kryptimi;
- tam tikras manevras siekiant pergudrauti konkurentus;
- veiklos modelis, kai veiksmų visuma įgauna tam tikrą nuoseklią kryptį, net jei šis modelis nėra iš anksto suplanuotas, pateiktas kaip dokumentas;
- rinkos pozicija, kurią užima įmonė konkurencinėje aplinkoje kontroliuodama tam tikrą rinkos dalį ar surasdama savo nišą. Rinkos pozicija rodo, kokiomis priemonėmis įmonė konkuruoja ir kaip išsilaiko teikdama paslaugas;
- veiklos perspektyva, išreiškianti įmonės, kaip organizacijos, individualybę suvokiant ir vertinant aplinką bei jos galimus pokyčius tam tikru nusistovėjusiu būdu.

Visi ar tik kai kurie šie aspektai gali būti pritaikyti strategijos sampratai. Tai priklauso nuo situacijos ar organizacijos veiklos pobūdžio. Strategijos tikslas ir uždaviniai yra jos išeities taškas. Jie apibrėžia tai, kas turi būti pasiekta, kad organizacija gyvuotų ir būtų konkurencinga.

Kiti autoriai – S. Stoškus ir D. Beržinskienė (2005), - pažymi, kad strategija kaip procesas apima organizacijos vizijos ir ateities uždavinių apibrėžimą, dabartinės situacijos įvertinimą, strateginių alternatyvų pasirinkimą, veiklos plano parengimą bei įgyvendinimą.

J. Baylis ir kt. (2002) teigia, kad strategija leidžia matyti visuminį vaizdą, numatyti įvykius toli į priekį. Tai yra numatymas, ką reikia daryti ilgalaikėje perspektyvoje ir kodėl tai reikia daryti.

Taigi strategijos sampratai būdingi įvairūs aspektai, todėl ši sąvoka priklausomai nuo konteksto gali būti vartojama nevienodai.

Pasak B. Vengrienės (2006), strategijos veiksmingumas priklauso nuo to, kiek aiškiai apibrėžiamos veiklos apimtys ir ribos bei suvokiamos veiklos subjekto sąsajos su aplinka. Strategijos parengimas reikalauja nemažų organizacijos pastangų, apima daugumą jos atsakingų vykdytojų, reikalauja tikslaus tiek vidinių galimybių, tiek aplinkos įvertinimo.

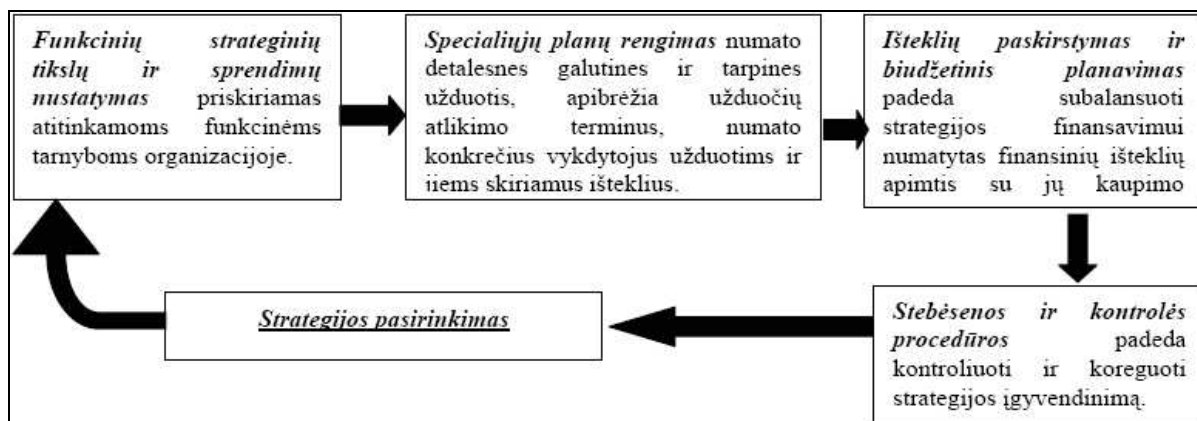
Remiantis S.C. Stone (1987), *strateginis planavimas* - pagrindinių ilgalaikių tikslų ir uždavinių suformulavimas, veiksmų kurso parinkimas ir išteklių, reikalingų šiems tikslams įgyvendinti paskirstymas.

R. Budinavičienė bei L. Rupšienė (2006) pažymi, kad strateginis planavimas yra visų organizacijos narių bendrų sprendimų bei pažiūrų visuma, kuri kiekvieną organizacijos atstovą priverčia, paskatina būti atsakingu už organizacijos veiklą. Tai jokių būdu nėra organizacijos veiklos planavimas, nes planavimas yra procesas, planas – dokumentas.

Strateginis planavimas - formalizuota sistema, užtikrinanti realizavimą viso strateginio valdymo proceso, kurio metu nustatomos veiklos kryptys ir būdai, kaip efektyviausiai panaudoti turimus ir planuojamus gauti finansinius, materialinius ir žmogiškuosius išteklius misijai vykdyti, numatytiems tikslams pasiekti, taip pat veiklos stebėseną ir atsiskaitymas už rezultatus (Žin., 2004, Nr. 112-4187).

G.T. Palubinskas (1997) pabrėžia, kad strategijų įgyvendinimui naudojama visa eilė metodų: planavimo ir kontrolės procesams suderinti. Strategija įgauna prasmę tik tuomet, kai ji realizuojama, įgyvendinama ir turi finansavimą. Strategijos įgyvendinimas – tai veiklos stadija, tai metodiškas ir logiškas procesas, kai strateginis planas paverčiamas veiksmais, būtinas organizacijos strateginiams tikslams ir planuotiems finansiniams lygiams pasiekti. Strategijos įgyvendinimą dažniausiai atlieka administracija, jungianti svarbiausius organizavimo, biudžeto numatymo, motyvavimo, kultūros kūrimo, kontrolės ir vadovavimo veiksmus.

Pasak J. Akučkaitės bei G. Svirskienės (2007), įmonės ir organizacijos strategijų įgyvendinimo procesą organizuoja pagal tokią schemą (žr. 1 pav.).

1 pav. Strategijos įgyvendinimo procesas (pagal Vasiliauską, 2002)

Šaltinis: Akučkaitė, J., Svirskienė, G. (2007). *Strategijos įgyvendinimo probleminiai aspektai*. Ekonomikos ir vadybos aktualijos-2007. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, p. 8.

Paveiksle matyti pagrindinės strategijos įgyvendinimo proceso dalys.

Sukurtai ir patvirtintai strategijai įgyvendinti parengiama atitinkama veiksmų ir priemonių programa. Funkcinių strateginių tikslų ir sprendimų nustatymas padeda išvengti strategijos įgyvendinimo klaidų, tikslingai siekiama užsibrėžtų tikslų ir sprendimų įgyvendinimo. Galimi įvairūs strategijos įgyvendinimo proceso koordinavimo būdai ir metodai. Tiek didelės, tiek mažos organizacijos koordinavimas dažnai atliekamas specialiai sukurtomis komandomis. Funkciniams strateginiams tikslams ir sprendimams įgyvendinti yra rengiami specialūs planai, kurie nustato detalesnes galutines ir tarpines užduotis, apibrėžia užduočių atlikimo terminus, numato konkrečius vykdytojus užduotims ir jiems skiriamus išteklius. Tokių planų rengimo pagrindinis tikslas: išvengti dezinformacijos ir neteisingo planų aiškinimo (Vasiliauskas, 2002, cit. Akučkaitė, Svirskienė, 2007, p. 8-9).

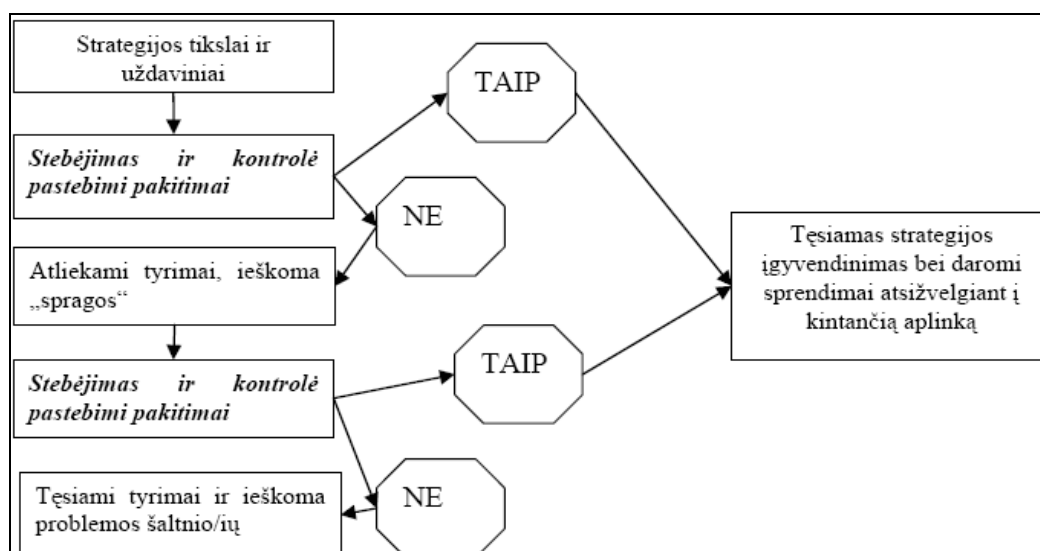
Išteklių paskirstymas ir biudžetinis planavimas, anot J. Akučkaitės ir G. Svirskienės (2007), - neatsiejama strategijos įgyvendinimo dalis. Skiriant strategijos įgyvendinimo užduotis tam tikriems funkciniais organizacijos padaliniais ir konkrečioms vykdytojams, bendrieji ištekliai turi būti paskirstyti tarp jų. Biudžetinis planavimas padeda subalansuoti strategijos finansavimui numatytas finansinių išteklių apimtį su jų kaupimo šaltiniais.

Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodikos III dalyje (2004) teigiama, kad organizacija gali apsieiti be sąmoningai apgalvotos strategijos, gali neskirti jai dėmesio, ir organizacija neliks be ateities. Tačiau tai nereiškia, kad ateitis bus tokia, kokios tikėjosi organizacijos darbuotojai.

Remiantis minėta metodika, strategija ir organizacijos kultūra – du susiję ir organizacijos sėkmę lemiantys sandai. Jie visada yra, nepriklausomai nuo to, ar esame tai išsąmoninę. Jie paaiškina, kodėl mums sekasi ir kodėl nesiseka. Tai supratę galime pasinaudoti ir sąmoningai

didinti savo organizacijos sėkmės, savo asmeninės sėkmės, savo teigiamų emocijų tikimybę. Viena iš strategijos sėkmės sąlygų – darbuotojų dalyvavimas ją kuriant ir įsipareigojimas jai (jaustis ir būti strategijos bendraautorais yra labai svarbu). Bendra vizija (strategija) ir bendra atsakomybė – tai demokratinės mokyklos požymis. Kita vertus, strategiją rengiant būtina paisyti egzistuojančios organizacijos kultūros. Kultūra gali daugiau ar mažiau „priešintis“ strateginiams pokyčiams.

Kaip teigia G.T. Palubinskas (1997), tik iš pirmo žvilgsnio gali atrodyti, kad strategijos įgyvendinimas yra paprastas dalykas, todėl būtina nuolat vertinti atliktus darbus su užsibrėžtais tikslais ir juos koreguoti bei ieškoti naujovių, geresnių būdų darbams atlikti. Pasak J. Akučkaitės ir G. Svirskienės (2007), vertinimo procesas naudojamas kaip grįžtamojo ryšio mechanizmas strategijai koreguoti (žr. 2 pav.).

2 pav. Strategijos įgyvendinimo stebėjimas ir vertinimas

Šaltinis: Akučkaitė, J., Svirskienė, G. (2007). *Strategijos įgyvendinimo probleminiai aspektai*. Ekonomikos ir vadybos aktualijos-2007. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, p. 10.

Pagal 2 paveiksle pavaizduotą schemą, atliekant stebėseną sukaupta informacija leidžia kontroliuoti strategijos įgyvendinimą. Kontrolės duomenys panaudojami tam, kad būtų laiku priimti sprendimai, šalinantys pastebėtų nukrypimų padarinius. Strategijos tikrinimas turi būti atliekamas sistemingai, nuolatos ir apimti visus valdymo lygius. Strategijos įgyvendinimo kontrolės procedūros faktinius rezultatus lygina su planinėmis gairėmis ir operatyviai šalina pastebėtus neatitikimus.

Strategijos sėkmei ypač svarbūs yra procesai (Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika. III dalis, 2004, p. 121):

- 1) *kaip strategija kuriama* (ar dalyvauja patys vadovai, ar įtraukiami darbuotojai, interesų grupės, kaip suderinami interesai, galimybės ir t. t.);

- 2) *kaip strategija įgyvendinama* (ar ieškant išteklių ir juos skirstant teikiamas prioritetas strateginiams siekiams, ar darbuotojai skatinami už strategijos įgyvendinimą ir t. t.);
- 3) *kaip kaupiama strateginė patirtis* (ar stebima pažanga, ar ja džiaugiamasi, kaip fiksuojamos strateginio proceso pamokos, kaip jos įsisąmoninamos ir panaudojamos ir t. t.).

Visa tai išsiaiškinius galima modeliuoti, ką būtina numatyti strategijoje. Pirmiausia, reikia visiems gerai suprantamos vizijos, išreiškiančios, kokiomis vartotojui aktualiomis vertybėmis organizacija pasišvenčia rūpintis, kaip ji supranta savo misiją arba savo indėlį į vertybių puoselėjimą, kokius strateginius tikslus sau įvardija, kokias aplinkybes savo misijai sėkmingai vykdyti siekia susikurti. Būtina įvertinti savo dabartinę būklę ir, palyginus ją su vizija, apsispręsti, kuriuos atotrūkius pirmiausia svarbu ir realu įveikti. Pažangai ir sėkmei vertinti reikia pasirinkti atotrūkių iliustruojančius rodiklius ir sėkmę apibrėžiančias jų reikšmes. Būtina paskirstyti turimus išteklius strategijai įgyvendinti. Reikia ir atotrūkio mažinimo projektų.

Apibendrinant galima pažymėti, kad strategijos įgyvendinimas priklauso nuo daugelio veiksnių. Tam gali turėti įtakos netinkamas kolektyvo darbas, neatsakingumas, netinkamas strateginis planas, mažas dėmesys pačiai strategijai ar netinkamas problemos sprendimas. Strategijos įgyvendinimo proceso svarba turi dominti ne tik aukšto rango vadovus, bet būti suprantama bei prieinama eiliniams darbuotojams. Strategijos įgyvendinimo sėkmė priklauso nuo to, kaip suskirstyta, organizuota ir koordinuojama organizacijos veikla.

1. 2. Valstybinės švietimo strategijos tikslai ir paskirtis

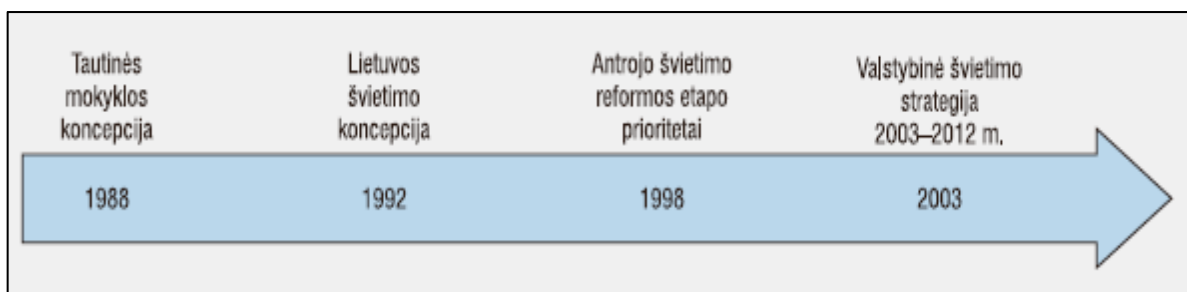
Valstybinė strategija – tai strateginio planavimo dokumentas, atspindintis valstybės ilgalaikės raidos viziją, pagrįstą ekonominės, socialinės - kultūrinės ir politinės situacijos analize.

Lietuvos Respublikos Seimas 2002 m. lapkričio 12 d. nutarimu patvirtino Valstybės ilgalaikės raidos strategiją. Ji projektuoja Lietuvos, kaip būsimos Europos Sąjungos valstybės, raidą, išskirdama tris prioritetus: žinių visuomenę, saugią visuomenę ir konkurencingą ekonomiką.

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų paskirtis – suteikti pagrindą Lietuvos švietimo vizijai įgyvendinti ir sudaryti galimybę Lietuvos piliečiams, jų interesų grupėms bei valstybės institucijoms tęsti viešas diskusijas ir susitarti dėl šios vizijos įgyvendinimo kelių. Šios strategijos nuostatos papildo valstybės ilgalaikės raidos strategiją ir nusako Lietuvos švietimo plėtotės tikslus bei priemones jiems įgyvendinti, taip pat apibrėžia pagrindinius kiekybinius ir kokybinius siekinius, kuriais bus grindžiama ir į kuriuos atsižvelgiant bus vertinama Lietuvos švietimo raida 2003–2012 metais (Žin., 2003, Nr. 71-3216).

Valstybinė švietimo strategija 2003–2012 metams šiuo metu yra pagrindinis Lietuvos švietimo raidos viziją ir jos įgyvendinimo būdus apibrėžiantis dokumentas, kuriuo buvo įformintas nacionalinis susitarimas dėl šalies švietimo ateities (Kas padaryta įgyvendinant Valstybinę švietimo strategiją, 2007, p.1).

Ligšiolinė švietimo reforma turėjo konceptualų pagrindą – Lietuvos švietimo koncepciją, kuriai 1992 m. spalio 22 d. pritarė Lietuvos švietimo taryba (žr. 3 pav.). Lietuvos švietimo koncepcija apibrėžia iki šiol aktualias bendrąsias švietimo Lietuvoje vertybines nuostatas, principus ir tikslus. Ji buvo puikiai įvertinta Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos ekspertų kaip iškiliasias Rytų ir Vidurio Europos švietimo reformos dokumentas.

3 pav. Valstybinės švietimo strategijos istorija

Šaltinis: Kas padaryta įgyvendinant Valstybinę švietimo strategiją? (2007). *Švietimo naujovės*, rugsėjis, Nr. 5 (16), p. 1.

Pagrindinės Lietuvos švietimo koncepcijos principinės nuostatos įtvirtintos ir Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme (Žin., 1991, Nr. 23-593; 2003, Nr. 63-2853), Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose. Susiklosčiusią švietimo strateginio planavimo tradiciją sustiprino šalyje vykdoma viešojo valdymo pertvarka, pastaruoju metu plėtojama švietimo būklės stebėseną, nacionaliniai ir tarptautiniai lyginamieji tyrimai.

Lietuvos švietimo sistema tapo lankstesnė ir atviresnė: atsirado naujų mokyklų tipų (gimnazijos, jaunimo mokyklos, mokyklos-darželiai, kolegijos ir kita), iki dešimtosios klasės pratęsta pagrindinio išsilavinimo programa, įvestas profilinis mokymasis, suformuoti 4 pakopų profesinis mokymas ir 3 pakopų universitetinės studijos, pradėta plėtoti mokyklų savivalda ir t.t. Atskirais aspektais pagerėjo teikiamo išsilavinimo kokybė: atnaujintas ugdymo turinys, įvesti nauji arba išplėtoti modernūs mokymo dalykai (informatika, pilietinis ugdymas, tikyba, etika ir kita), numatytos bendriausios ugdymo individualizavimo galimybės, įvykdyta egzaminų reforma, mokytojų atestacijos sistema davė impulsą tobulinti mokytojų kvalifikaciją ir t.t. Tam tikra prasme padidėjo mokymosi galimybės ir prieinamumas: pagrindinio ugdymo iki dešimtosios klasės programa ir jaunimo mokyklos sulaukė dalį jaunimo nuo neapgalvoto žingsnio – per anksti nutraukti

mokymąsi, o neuniversitetinės aukštosios studijos suteikė jaunimui daugiau galimybių siekti aukštojo išsilavinimo, atsirado privačių mokyklų ir t.t. (Žin., 2005, Nr. 12-391).

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. sausio 24 d. nutarime Nr. 82 „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo“ (Žin., 2005, Nr. 12-391) nurodomos šios pagrindinės švietimo reformos silpnybės:

- *Vyriausybių kaita lėmė tam tikrą švietimo reformos netolygumą ir nekoordinuotumą:* beveik nepakito mokytojų rengimas, neišplėtotos suaugusiųjų mokymosi galimybės, smarkiai vėlavo finansavimo ir mokyklų, vykdančių formaliojo švietimo programas, tinklo reforma, silpnos švietimo sistemos grandžių tarpusavio jungtys, neįvyko didesnių švietimo valdymo permainų.
- *Visuomenės pilietinės brandos lygio nepakako, kad reforma būtų atviresnė:* per mažai buvo įtraukiama visuomenė, neišplėtota mokyklų savivalda ir regioninė švietimo politika, universitetai nutolo nuo realių visuomenės poreikių tenkinimo, menkos sąsajos su kitomis krašto reformomis, ugdymosi turinio kaita atsiliko nuo krašto ir globalių permainų spartos.
- *Per mažai rūpintis lygių galimybių puoselėjimu:* vis dar nelygios privalomojo mokymosi starto, pasirengimo mokytis mokykloje galimybės, nemažai vaikų praranda mokymosi motyvaciją, nes ugdymas nepakankamai individualizuojamas, neišplėtota parama vaikui ir mokyklai, esama saugaus gyvenimo mokykloje spragų.
- *Žemas šalies ūkio produktyvumas (bendrasis vidaus produktas vienam gyventojui) lėmė tai, kad švietimo reforma ir mokyklos nuolat stokojo finansinių ir materialinių išteklių.*

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose (Žin., 2003, Nr. 71-3216) pažymima, kad šiuo dokumentu bus remiamasi telkiant suinteresuotų visuomenės grupių, valstybės institucijų ir nevyriausybinių organizacijų, mokinių, jų tėvų, švietimo profesionalų, darbdavių ir politikų pastangas siekiant įgyvendinti ilgalaikius švietimo modernizavimo siekius. Šios nuostatos parengtos remiantis Valstybės ilgalaikės raidos strategija, Lietuvos Respublikos ūkio plėtros iki 2015 metų strategija, Europos mokymosi visą gyvenimą memorandumu, Europos užimtumo strategija, 1999 metų Bolonijos deklaracija, Europos Komisijos iškeltais svarbiausiais Europos Sąjungos šalių narių švietimo plėtrotės iki 2010 metų siekiniais. Strateginės nuostatos pagrįstos „Švietimo gairių“ projektu (2002 m.). Nuostatų įgyvendinimas bus derinamas su kitomis struktūrinėmis krašto reformomis ir bendrais Europos Sąjungos švietimo politikos prioritetais (Žin., 2003, Nr. 71-3216).

Valstybės ir visuomenės pastangomis per 2003–2012 metus įgyvendinami šie pagrindiniai švietimo plėtrotės siekiai (Žin., 2003, Nr. 71-3216):

1. Sukuriama veiksminga ir darni, atsakingu valdymu, tikslingu finansavimu ir racionalių išteklių naudojimu pagrįsta švietimo sistema.
2. Išplėtojama tęstinė, mokymąsi visą gyvenimą laiduojanti ir prieinama, socialiai teisinga švietimo sistema.
3. Užtikrinama švietimo kokybė, atitinkanti atviroje pilietinėje visuomenėje ir rinkos ūkyje gyvenančio asmens, visuotinius dabarties pasaulio visuomenės poreikius.

Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatose numatytos bendrųjų tikslų įgyvendinimo kryptys ir priemonės (Žin., 2005, Nr. 12-391):

- ✓ *valdymo tobulinimas* - čia bus įgyvendinti kokybės vadybos principai, numatantys perėjimą prie tolygiai paskirstytos atsakomybės ir atskaitomybės, pagrįstos racionali ir skaidriai planuojamais ir skirstomais finansiniais ištekliais. Didžiausios vertybės – atvira pilietinė visuomenė, skaidrumas, veiksmingumas;
- ✓ *infrastruktūros tobulinimas* - tobulinant infrastruktūrą, bus racionalizuotas teikiamų švietimo paslaugų tinklas, išplėtos naujos švietimo paslaugos ir švietimo sistemos jungtys. Didžiausios vertybės – mokymasis visą gyvenimą, mokymosi prieinamumas, socialinis teisingumas;
- ✓ *paramos tobulinimas* - čia daugiausia dėmesio bus skiriama socialiai teisingų, lygių švietimo galimybių puoselėjimui: įvairios visuotinės ir kriterinės individualios paramos mokiniams puoselėjimui, materialinės, psichologinės ir kitokios pagalbos mokyklai organizavimui. Didžiausios vertybės – socialinis teisingumas, mokymosi prieinamumas, kokybė;
- ✓ *turinio tobulinimas* - bus padidinta mokymosi ir studijų turinio atitiktis darbo rinkos žinių visuomenėje poreikiams, sustiprintas socialinių, informacinių, komunikacinių ir kitų bendrųjų gebėjimų visuotinis ugdymas, mokymasis bus individualizuotas pagal asmens poreikius, gebėjimus, bus subalansuotas mokymosi krūvis. Didžiausios vertybės – kokybė, kontekstualumas, socialinis teisingumas;
- ✓ *personalo tobulinimas* - personalo rengimo pertvarka reorganizuos pedagogų rengimą ir kvalifikacijos tobulinimą, sukonkretins reikalavimus pedagogams, organizuos naują pedagogų kompetencijos ir jos tobulinimo vertinimo sistemą. Taip pat bus imtasi priemonių mokyklų vadovų kvalifikacijai tobulinti. Didžiausios vertybės – kokybė, kontekstualumas, veiksmingumas.

1.3. Įgyvendinti Valstybinės švietimo strategijos siekiai

Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo 2003-2004 metais ataskaitoje (2005) teigiama, kad vykdant švietimo ir mokslo sistemos reformą, pertvarkytas bendrojo lavinimo mokyklos ugdymo turinys, įvykdyta egzaminų ir stojimo į aukštąsias mokyklas reforma, sukurtas kolegijų tinklas, patikslinta universitetų ir mokslo institutų sistema, leidžianti veiksmingiau panaudoti šalies mokslo potencialą. Priešmokyklinio ugdymo, bendrojo lavinimo ir profesinių mokyklų finansavimas pradėtas grįsti kiekvieno mokinio ugdymui reikalingų lėšų kiekiu (vadinamas „mokinio krepšelis“).

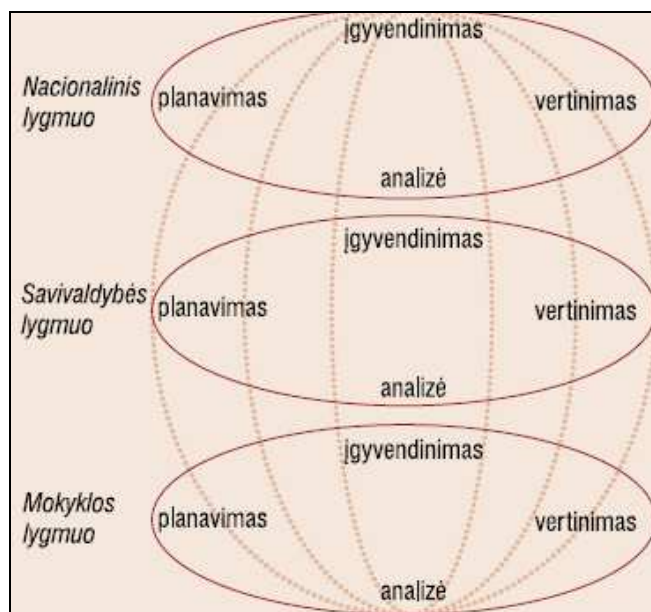
Be to, patvirtinta nauja Pedagogų rengimo koncepcija, dedanti pagrindus kompleksiniam pedagogų rengimui, orientuotam į šiuolaikines kompetencijas, Lietuvos ir Europos Sąjungos darbo rinkos ir švietimo sistemos poreikius. Parengti kvalifikaciniai reikalavimai pedagogams ir psychologams, mokytojų ir mokyklų vadovų atestacijos nuostatai bei vertinimo kriterijai. Parengti ir patvirtinti 3 nacionaliniai ES struktūrinių fondų projektai „Švietimo centrų infrastruktūros plėtra“, „Mokytojų kvalifikacijos tobulinimo pertvarka“, „Pedagogų rengimo tobulinimas“ (Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo 2003-2004 metais ataskaita. Vilnius, 2005, p. 45).

1 tikslas. Įgyvendinant pirmą Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 m. tikslą *sukuriamą veiksminga ir darni, atsakingu valdymu, tikslingu finansavimu ir racionaliu išteklių naudojimu pagrįsta švietimo sistema*. Šiuo tikslu siekiama didinti valdymo veiksmingumą pagal subsidiarumo principą perskirstant švietimo valdymo lygmenų atsakomybes, decentralizuojant ir dekoncentruojant valdymą. Stiprinama savivalda, plečiamas socialinių partnerių dalyvavimas priimančiam sprendimus.

Spartėjant ir sudėtingėjant švietimo bei jo aplinkos kaitai, visuose švietimo valdymo lygmenyse diegiama nuolatinė būklės stebėseną ir analize grįsta valdymo kultūra. Jos prielaidos yra pastaraisiais metais sukurta Švietimo valdymo informacinė sistema, skirta tvarkyti ir teikti administravimui būtinus duomenis, 2005 m. patvirtintas Valstybės švietimo stebėsenos rodiklių sąrašas, kasmet Švietimo ir mokslo ministerijos užsakomi švietimo būklės tyrimai, nacionalinių ir regioninių švietimo būklės apžvalgų bei švietimo problemų analizių publikavimas (Kas padaryta įgyvendinant Valstybinę švietimo strategiją, 2007, p.2).

Remiantis Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimo 2003–2007 metais medžiaga diskusijoms (2007), įsivertinimo ir vertinimo kultūra diegiama visose švietimo sistemos grandyse nuo ikimokyklinio ugdymo įstaigų iki aukštųjų mokyklų. Į šį procesą įsitraukė ir mokytojų kvalifikacijos tobulinimo įstaigos. Įsivertinimas atliekamas naudojant planavimą, įgyvendinimą,

vertinimą ir analizę visuose lygmenyse. Šios kultūros diegimas laiduoja naujos švietimo kokybės vadybos įsitvirtinimą (žr. 4 pav.).

4 pav. Švietimo kokybės vadybos sistema (pagal Ališauską, 2003)

Šaltinis: Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas 2003–2007 metais (2007). Medžiaga diskusijoms. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, p. 15.

Decentralizavimo nuostatos, patikimos informacijos apie švietimo būklę gausėjimas ir gebėjimų ja naudotis didinimas sudaro sąlygas keisti švietimo kokybės užtikrinimo būdus. Įprastas išorinis programų ir visų tipų mokyklų veiklos kokybės vertinimas papildytas diegiamu įsivertinimu (vidaus auditu) ir juo grįstu strateginiu veiklos planavimu. Tai didina švietimo teikėjų savikontrolę ir atsakomybę už savo veiklą. Ypatingas valdymo uždavinys pirmajame Strategijos įgyvendinimo etape (2003–2007) buvo švietimo finansavimo reformavimas siekiant užtikrinti socialiai teisingą lėšų paskirstymą, jų naudojimo veiksmingumą ir švietimui keliamų tikslų įgyvendinimą. Diegiamas mokinio krepšelio principas. Nuoseklus mokinio krepšelio didinimas sudarė sąlygas gerinti mokymo kokybę. Tačiau reikia didinti mokytojų atlyginimus 2006 m. švietimo darbuotojų atlyginimas buvo penktadaliu mažesnis už vidutinį atlyginimą valstybiniame sektoriuje. Vidutinis mokytojų atlyginimas sudarė apie 83 proc. valstybinio sektoriaus tarnautojų atlyginimo (Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas 2003–2007 metais, 2007, p. 8).

Įgyvendinant Mokyklų tobulinimo programą buvo išplėta švietimo stebėsenos sistema: sukurti ir 2005 metais patvirtinti Valstybinės švietimo stebėsenos tvarkos aprašas ir Valstybinės švietimo stebėsenos rodiklių sąrašas.

2001–2006 m. Švietimo būklės tyrimų komisijos užsakymu buvo atlikti 66 švietimo būklės tyrimai. Kai kurie tyrimai kartojami kas keleri metai, todėl leidžia išsamiau įvertinti problemą ir

stebėti, kokius pokyčius lemia taikytos politikos poveikio priemonės. Mokyklos veiklos kokybės įsivertinimas (vidaus auditas) sėkmingai diegiamas nuo 2004 metų visose bendrojo lavinimo mokyklose. Įgyvendinant Mokyklų tobulinimo programą buvo parengti 73 vidaus audito konsultantai, visos bendrojo lavinimo mokyklos išmokytos diegti vidaus audito metodiką. 2006 m. papildomai parengti 43 ikimokyklinio ugdymo įstaigų vidaus audito konsultantai. Įsivertinimo tikslas – siekti, kad mokykla nuolat pati vertintų savo veiklos kokybę ir ją tobulintų.

Švietimo ir mokslo ministerijos užsakymu kasmet vykdomi specialistų bei aukštųjų mokyklų absolventų konkurencingumo darbo rinkoje, darbo jėgos pasiūlos ir paklausos kontekste tyrimai.

2005 m. įsikūrė Lietuvos tėvų forumas, kuris atstovauja tėvų ir mokinių interesams sprendžiant svarbiausius ugdymo klausimus visose švietimo pakopose. Forumo veikla plėtojama trimis kryptimis: tėvų informavimo sistemos kūrimas, tėvų atstovavimas sprendžiant ugdymo klausimus valstybės bei regiono lygmenimis, tėvų mokymasis. Lietuvos tėvų forumas atkreipia valdžios ir visuomenės dėmesį į tokias švietimo sistemos problemas kaip žinių kulto išsigalėjimas bei vertybių krizė mokykloje, didelis mokinių mokymosi krūvis, sukeliantis sveikatos sutrikimus ir psichologinę įtampą, mokyklų tinklo pertvarka, prasta aukštojo mokslo kokybė.

2 tikslas. Įgyvendinant antrą Strategijos tikslą *išplėtojama tęstinė, mokymąsi visą gyvenimą laiduojanti ir prieinama, socialiai teisinga švietimo sistema*. Siekta, kad tęstinė švietimo sistema sudarytų sąlygas mokytis bet kokio amžiaus ir socialinio statuso žmonėms bei užtikrintų mokymo programų ir išsilavinimo patvirtinimo suderinamumą, kad nebūtų kliūčių tęsti mokslą keičiant mokyklas, mokymosi lygį, tipą ar būdą. Tai lanksti sistema, atvira visiems norintiesiems mokytis, išsauganti tuos, kurie privalo mokytis.

Tęstinio mokymosi pamatas yra ikimokyklinis ugdymas. Pastaraisiais metais mažėjant vaikų skaičiui mažėja ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų skaičius, bet jas lankančių vaikų dalis nuolat auga. 2005 m. 1–6 metų vaikų ugdymo aprėptis (52,6 proc.) viršijo 2007 m. siekinį ir artėjo prie 2012 m. tikslo (60 proc.). Pastaraisiais metais didėja miesto vaikų, ugdomų švietimo įstaigose, dalis. Kaime šis rodiklis negerėja – švietimo įstaigose ugdomas vos vienas iš penkių kaimo vaikų.

Siekiant padidinti švietimo prieinamumą, gerinamos socialinės mokymosi sąlygos: teikiamos toliau kaip 3 km nuo mokyklos gyvenančių mokinių vežiojimo paslaugos, bendrojo lavinimo mokyklose daugėja specialiąją pedagoginę ir socialinę pagalbą teikiančių specialistų, į bendrąjį lavinimą integruojami specialiujų poreikių turintys vaikai, auga specialiųjų poreikių turinčių jaunuolių, studijuojančių aukštosiose mokyklose, skaičius, keičiama valstybės paskolų studentams teikimo tvarka. Mokyklos nelankančių 7–16 metų, t. y. privalomo mokytis amžiaus, vaikų dalis pastaraisiais metais sudarė 0,1–0,2 proc. Anksti pasitraukiančių iš švietimo sistemos –

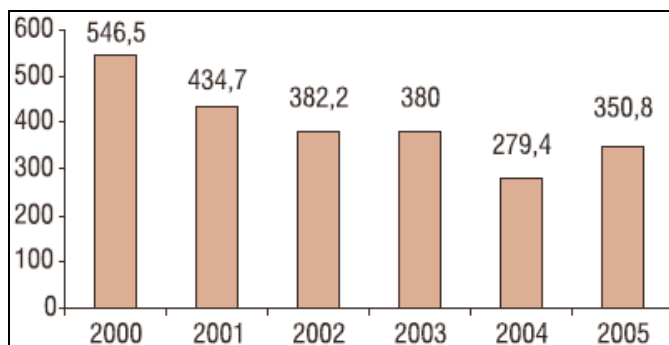
vidurinio išsilavinimo neįgijusių ir nesimokančių 18–24 metų jaunuolių – dalis iki 2005 m. nuosekliai mažėjo ir beveik pasiekė 2012 m. siekinį – 9 proc. (Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas 2003–2007 metais, 2007, p. 8-9).

Siekiant mažinti nesimokančių pagal privalomojo švietimo programas vaikų skaičių ir kurti vaikų sugrąžinimo į mokyklas sistemą patvirtintos Vaikų sugrąžinimo į mokyklą gairės. Strategijos įgyvendinimo laikotarpiu švietimo pagalbai reglamentuoti patvirtinti Švietimo pagalbos nelankančiam ugdymo įstaigos 5–6 metų vaikui teikimo tvarka ir Švietimo pagalbos ikimokyklinio amžiaus vaiką namuose auginančiai šeimai teikimo tvarkos aprašas.

Strategijoje numatyta, kad 2007 metais švietimo įstaigose bus ugdoma 87 proc. 5–6 metų vaikų, o 2012 metais – 90 proc. šio amžiaus grupės vaikų. Šiems siekiams įgyvendinti yra parengtas Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros programos 2007–2012 metų projektas. Pastaraisiais metais stiprėja vietos savivaldos vaidmuo teikiant ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo paslaugas, tačiau edukacinių ir socialinių paslaugų sistema nepakankamai lanksčiai atsižvelgia į specifinius tėvų poreikius ir galimybes. Programa padės didinti ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo prieinamumą regioniniu ir finansiniu požiūriu bei mažins socialinę vaikų atskirtį, užtikrins lygaus starto galimybes kaimo vietovėse gyvenantiems ir specialiųjų poreikių turintiems vaikams (Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas 2003–2007 metais, 2007, p. 37-40).

Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimo 2003–2007 metais medžiagoje diskusijoms (2007) pažymima, kad 2000–2005 metais mokinių, vidutiniškai tenkančių vienam įvairaus pobūdžio specialiąją pedagoginę ir socialinę pagalbą teikiančiam specialistui, skaičius bendrojo lavinimo mokyklose sumažėjo nuo 546,5 iki 350,8. Tyrimai rodo, kad didžiausias mokinių skaičius tenka mokyklų socialiniams pedagogams ir psichologams. Šie specialistai vidutiniškai per mokslo metus suteikia pagalbą apie 100 mokinių. Tačiau ne visos šeimos gali pasinaudoti teikiamomis paslaugomis, nes mokiniai ir tėvai nėra pakankamai informuoti apie galimą švietimo pagalbą.

Mokinių, vidutiniškai tenkančių vienam įvairaus pobūdžio specialiąją pagalbą teikiančiam specialistui, skaičius bendrojo lavinimo mokyklose rodo tokios pagalbos prieinamumą tiems mokiniams, kuriems ji reikalinga. Nuo 2000 iki 2004 metų šis santykis sumažėjo beveik perpus (nuo 546,5 iki 279,4), tačiau 2005 metais vėl išaugo ir siekė 350,8. 2005–2006 mokslo metais šalies bendrojo lavinimo mokyklose pagalbą teikė 1863 specialistai, iš jų kaimo mokyklose dirbo 259 (žr. 5 pav.).

5 pav. Specialiąją pedagoginę ir specialiąją, psichologinę bei socialinę pedagoginę pagalbą teikiančių specialistų ir mokinių skaičiaus santykis bendrojo lavinimo mokyklose
Šaltinis: Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas 2003–2007 metais (2007). Medžiaga diskusijoms. Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, p. 48.

Pedagoginės psichologinės pagalbos mokykloje efektyvumo tyrimo duomenys rodo (cit. Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas 2003–2007 metais, 2007, p. 48), kad vidutiniškai per mokslo metus socialiniam pedagogui ir psichologui tenka konsultuoti apie 100 mokinių. Logopedui ir specialiajam pedagogui tenka vidutiniškai 4 kartus, mokytojų padėjėjui – 14 kartų mažiau mokinių nei socialiniam pedagogui. Individualias tęstines konsultacijas per vienerius mokslo metus socialinis pedagogas organizuoja vidutiniškai 40 mokinių. Logopedai ir specialieji pedagogai – perpus mažesniam mokinių skaičiui.

3 tikslas. Trečiuoju tikslu *užtikrinama švietimo kokybė, atitinkanti atviroje pilietinėje visuomenėje ir rinkos ūkyje gyvenančio asmens, visuotinius dabarties pasaulio visuomenės poreikius.* Gerinant švietimo kokybę organizuojamos viešosios konsultacijos su įvairiomis interesų grupėmis siekiant tenkinti visuomenės poreikius. Bendrojo ugdymo programos ir išsilavinimo standartai atnaujinami daugiau dėmesio skiriant bendrosioms mokymosi visą gyvenimą kompetencijoms: komunikavimui gimtąja ir užsienio kalbomis, matematiniam raštingumui, gebėjimams naudoti informacines technologijas, gamtamoksliniam ir technologiniam raštingumui, mokėjimui mokytis, tarpasmeniniams ir pilietiniams gebėjimams, verslumui, kultūrinei kompetencijai (Kas padaryta įgyvendinant Valstybinę švietimo strategiją, 2007, p. 4).

2002–2006 m. vykdytos Mokyklų tobulinimo programos tikslas – gerinti šalies 5–10 klasių mokinių pasiekimus modernizuojant bendrąjį lavinimą ir užtikrinant tinkamą ir racionalų švietimui skirtų lėšų naudojimą. Šio tikslo siekta keturių programos komponentų – „Mokymo ir mokymosi sąlygų gerinimas“, „Švietimo kokybės vadybos sistemos sukūrimas“, „Energijos išlaidų mažinimas ir mokymosi sąlygų gerinimas“, „Mokyklų tinklo optimizavimas“ – veiklomis.

Pagrindiniai programos rezultatai ugdymo modernizavimo srityje (Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas 2003–2007 metais, 2007, p. 53):

- apie 9000 (vietoj planuotų 6000) mokytojų, sukūrus kokybiškai naują kompleksinę mokymo programą, buvo mokomi taikyti aktyviojo mokymosi metodus, alternatyvius mokinių pažangos vertinimo būdus;
- daugiau nei 400 pagrindinių mokyklų aprūpintos pačių pasirinktomis šiuolaikinėmis mokymo priemonėmis bei virtualiosios mokymosi aplinkos programine įranga ir išmokytos jomis naudotis;
- įdiegta Nacionalinių mokinių pasiekimų vertinimo sistema.

2006 m. patvirtintas Mokinių mokymosi krūvių mažinimo priemonių 2006–2008 metų planas.

Pedagogų rengimo pertvarkos procesas pastaraisiais metais sparčiai plėtojamas. Dauguma mokytojų ir mokyklų vadovų yra atestuoti. Mokytojai ir mokyklų vadovai skatinami tobulinti profesinę kvalifikaciją arba persikvalifikuoti. Mokyklose daugėja specialiųjų pedagogų, psichologų, socialinių pedagogų, jų funkcijoms mokykloje ir kvalifikacijos tobulinimui skiriama daugiau dėmesio – mokyklose dirbančių specialistų funkcijos reglamentuojamos atskirais teisiniais dokumentais.

Vertinamos aukštųjų mokyklų pedagoginių studijų programos. Pagal Lietuvos aukštųjų mokyklų mokytojų rengimo ir pedagogikos programas 2005–2006 m. m. studijavo 16,5 proc. pagrindinių studijų ir 10,5 proc. II pakopos studentų. Šalies mokytojų kvalifikacijos tobulinimo institucijų tinklas, kurį sudaro regioniniai kvalifikacijos tobulinimo centrai, platus – beveik kiekvienoje savivaldybėje veikia švietimo centras. Tai užtikrina mokytojams kvalifikacijos tobulinimo paslaugų prieinamumą ir pasirinkimą.

Prognozuojama, kad 2010 m. mokytojų bus daugiau nei darbo vietų, tačiau šiuo metu mokytojų šalyje stinga. Švietimo ir mokslo ministerijos duomenimis, šiuo metu trūksta 1,5 tūkst. mokytojų. Viena iš svarbiausių Strategijos nuostatų yra mokytojų ir vadovų atestavimo sistemos tobulinimas, mokytojų vertinimo pertvarka. Mokytojams atestacija – svarbus kvalifikacijos tobulinimo motyvas. Atestuotų mokytojų skaičius pastaraisiais metais didėja. (Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas 2003–2007 metais, 2007, p. 63-64).

1. 4. Strateginis mokyklos veiklos planavimas ir jo paskirtis

Modernų švietimo procesų ir jų kaitos valdymą atitinka strateginis veiklos planavimas, kuris yra būtinas, siekiant kokybiško švietimo ir ugdymo(si) procesų organizavimo.

Pasak R. Jucevičiaus ir kt. (2003), *mokyklos veiklos strategija* - tai strategija, sujungianti į visumą naujų konkrečių veiklų, veiklos vienetų stiprinimo strategijas ir šitaip leidžianti pasiekti mokyklos visuminės veiklos esminės naujos kokybės. Autorius išskiria tokias mokyklos strategijas:

- mokyklos konkrečios veiklos strategija (edukacinė, socialinė, kultūrinė, informacinė ir kt.);
- mokyklos funkcinių veiklų strategijos (pedagoginės, metodinio aprūpinimo veiklos, žmogiškųjų išteklių, marketingo, moksleivių gerovės, materialųjų išteklių ir kt.);
- pedagogo strategijos (organizacinės veiklos, individuali ugdymo veiklos, asmeninė strategija ir kt.).

Pasak R. Jucevičiaus ir kt. (2003), mokyklos veiklos strategija kuriama tada, kai mokykla, išskeldama strateginį tikslą, juo aprėpia ne tik įprastą moksleivių mokymo/mokymosi veiklą, bet ir kitas veiklas. Šiuo atveju strateginis tikslas - pasiekti užsibrėžto mokyklos visuminės veiklos konkretaus būvio, sujungiant į vieną logiką visas šias veiklas. Todėl pagrindiniai mokyklos veiklos strategijos uždaviniai yra tokie:

- 1) parinkti ir valdyti veiklos vienetų rinkinį (jis vadinamas mokyklos veiklos vienetų portfeliu);
- 2) sujungti ir koordinuoti savarankiškų, ypač - susijusių veiklos vienetų strategijas;
- 3) nustatyti išteklių įsigijimo ir paskirstymo atskiroms veikloms politiką ir prioritetus (Jucevičius, Jucevičienė, Janiūnaitė, Cibulskas, 2003, p. 183).

Pasak S.C. Stone (1987), *mokyklos veiklos strateginį planavimą* galima apibūdinti kaip priemonę, kuri padeda ugdymo įstaigai pasiruošti pokyčiams ir numatyti artimesnius bei tolesnius žingsnius. Ugdymo įstaigos, atsižvelgdamos į audito išvadas ir institucijos padėtį, rengia strateginį planą trejiems metams. Iš išvadų formuluojamos pagrindinės strateginės kryptys. Jų pagrindu rengiama strategija ir strateginis planas.

Strateginis planas – tai ugdymo įstaigos veiklos planavimo dokumentas, kuriame, atsižvelgiant į aplinkos analizę, suformuluojama įstaigos misija, strateginiai tikslai, aprašoma vykdoma programa ir nurodomos lėšos programai įgyvendinti. Strateginis mokyklos planas yra paremtas vidaus audito duomenimis, apima mokyklos strateginės veiklos kryptis ir yra pagrindas mokyklos metinėms veiklos programoms sudaryti (Jucevičius, Jucevičienė, Janiūnaitė, Cibulskas, 2003, p. 183).

R. Budinavičienė ir L. Rupšienė (2006) pateikia tokius mokyklos strateginio valdymo diegimo žingsnius:

- 1) nustatyti mokyklos vertybes, misiją;
- 2) sukurti mokyklos viziją arba tikslus;

- 3) reguliariai vykdyti vidaus audita;
- 4) nuolat tobulinti strateginio plano subalansuotas korteles;
- 5) mokytis pasirinkti prioritetus;
- 6) plėtoti viešuosius ryšius.

Mokyklos strateginio plano struktūra galėtų būti tokia (Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika. III dalis, 2004, p. 121):

- Mokyklos vizitinė kortelė (bendriausi mokyklą ir jos strateginę viziją apibūdinantys dalykai: puoselėjamos vertybės, misija, strateginiai tikslai).
- Strateginiai prioritetai (kritiniai veiksniai – tai, ką reikia padaryti, kad mokykla artėtų prie savo vizijos, joje numatytų tikslų).
- Laukiami rezultatai (pažangos stebėsenos ir sėkmės atpažinimo kriterijai arba rodikliai, jų esamos bei planuojamos pasiekti reikšmės).
- Išteklių paskirstymas (darbuotojų, lėšų ir kitų išteklių gavimo ir paskirstymo planas).
- Projektai kiekvienam strateginiam prioritetui.

Tai yra patys būdingiausi strateginio plano elementai.

Pasak L. Stoll ir D. Fink (1998), svarbiausia, kad mokyklos plėtros planavimo procesas teiktų tokių galimybių:

- *koordinuoti procesą*, t. y. išlaikyti pusiausvyrą tarp bendrų mokyklos raidos prioritetų ir personalo, tarp mokytojo profesinio tobulėjimo ir autonomijos;
- *sutelkti dėmesį į esmines mokyklos kultūros sąlygas*, t. y. į bendrą viziją, kuri padeda numatyti mokyklos misiją mokyklos klimatui kurti, personalo kolegialumui ir nuolatiniam tobulėjimui skatinti;
- *prisiimti atsakomybę dėl pagrindinių tikslų*, t. y. trumpalaikių (vienerių metų) ir vidutinės trukmės bei ilgalaikių prioritetų suderinamumo: būtina ankstesnę veiklą palaikančių ir raidos prioritetų pusiausvyrą;
- *dalyvauti tęstiniame dinamiškame procese*, t. y. plėtros planavimas pats savaime nėra tikslas, vykstančios diskusijos ir svarstymų kokybė yra svarbiau negu pats planas;
- *suderinti pasirinkimą ir tikrovę*, t. y. sudarydamos strateginį mokyklos planą mokyklos pasirenka raidos kryptį, o tam jos privalo pažinti savo aplinką ir poreikius;
- *pripažinti kontrolės ir įvertinimo svarbą*, t. y. būtinybę nuolat kontroliuoti, kaip įgyvendinama numatyta strategija ir įvertinami prioritetai, nes neteisingai įvertinus prioritetus kyla pavojus, kad mokykla tuoj pat griebsis kito prioriteto;
- *sutelkti dėmesį vaikų ugdymui ir ugdymuisi gerinti*, t. y. pagrindiniu plėtros planavimo tikslu tampa vaikų ugdymo(si) gerinimas;

- *pripažinti, kad kiekviena mokykla yra unikali*, t. y. planavimo procesai priklauso nuo kiekvienos mokyklos politinės dinamikos ir motyvacijos bei mokykloje susiklosčiusios kultūros;
- *valdyti daugybę naujovių ir būtinybę jas sieti*, t. y. mokyklos, susiduriančios su daugybe iniciatyvų, bandymas jas įgyvendinti izoliuotai žlunga. Todėl būtina strateginiame mokyklos plane vidinius ir išorinius prioritetus sujungti į vientisą seką;
- *paramą infrastruktūrai kurti*, t. y. bendro darbo įgūdžiams, žinioms bei gebėjimams, kurie padeda atsisakyti mokykloje direktoriaus vienvaldiškumo;
- *atsakyti į esminį poveikio klausimą*, t. y., kokia strateginio mokyklos plano įtaka grupės veiklos planui ir ugdymo rezultatams.

Remiantis D. Hopkins, M. Ainscow ir M. West (1998), strateginiam mokyklos planui parengti turėtų būti sudaryta darbo grupė, kuri organizuotų visus planavimo darbus. Rengiant strateginį planą, svarbu visiems kartu aptarti ir suformuluoti mokyklos viziją, išsikelti tikslus, nusistatyti prioritetus, suformuluoti uždavinius ir nustatyti aiškią ir konkrečią jų įgyvendinimo tvarką. Į strateginio mokyklos plano rengimą turi būti įtraukta kuo daugiau įstaigos bendruomenės narių, su parengtu planu supažindinama visa bendruomenė. Jį tvirtina vadovas, aprobavus mokyklos tarybai ir steigėjui pritarus.

2. PEDAGOGINĖS PSICHOLOGINĖS PAGALBOS TEIKIMAS MOKYKLOJE

2.1. Pedagoginės psichologinės pagalbos reikšmė bendrojo lavinimo mokykloje

Psichologinės pagalbos teikimą organizuoja ir koordinuoja apskričių viršininkų ir savivaldybių administracijų švietimo padaliniai.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakyme „Dėl pedagoginės ir psichologinės pagalbos teikimo modelio“ (Žin., 2003-07-25, Nr. 74-3451) teigiama, kad piliečiai pagal poreikį turi teisę gauti specialiąją, pedagoginę, psichologinę, socialinę pagalbą. Kokybiškos švietimo paslaugos, mokymosi visą gyvenimą nuostatos, adekvati ir laiku teikiama psichologinė ir specialioji pedagoginė pagalba yra įmanoma valstybėje, turinčioje ne tik aiškiai apibrėžtus savo plėtros prioritetus, švietimo plėtros gaires, bet ir aiškų specialiosios, pedagoginės ir psichologinės pagalbos teikimo modelį.

Siūloma trijų lygmenų pedagoginės ir psichologinės pagalbos teikimo modelio struktūra (Žin., 2003-07-25, Nr. 74-3451):

- *Pirmojo lygmens paskirtis* – teikti pirminę specialiąją pedagoginę ir psichologinę pagalbą arčiausiai vaiko esančioje aplinkoje; teikti metodinę pagalbą ugdymo įstaigos pedagogams; šviesti įstaigos bendruomenę, šeimas ugdymo ir psichologiniais klausimais. Šias funkcijas atlieka ugdymo įstaigose dirbantys specialistai: specialieji pedagogai, logopedai, psichologai, socialiniai pedagogai. Mokyklų psichologai bei socialiniai pedagogai pagal savo kompetenciją dirba konsultacinį darbą, tiria ugdymo įstaigų problemas, kaupia ir analizuoja mokyklų situaciją atspindinčius duomenis, vykdo Pedagoginės psichologinės tarnybos (toliau - PPT) parengtas prevencines programas, šviečia mokyklos pedagogus, vaikus ir jų tėvus aktualiomis psichologinėmis temomis. Šie specialistai profesiskai kuruojami PPT specialistų. Specialieji pedagogai ir logopedai įvertina vaikų specialiuosius ugdymosi poreikius, aptaria individualius darbo su vaiku planus, programas, būdus, metodus, tempą, teikia rekomendacijas su vaiku dirbančiam pedagogui bei tėvams.
- *Antrojo lygmens paskirtis* – teikti specialiąją, pedagoginę ir psichologinę pagalbą, jei jos negali suteikti pirmojo lygmens specialistai dėl jų pačių stygiaus arba specializacijos stokos. Savivaldybės pedagoginė psichologinė tarnyba yra savivaldybės biudžetinė švietimo įstaiga, teikianti specialiąją pedagoginę ir psichologinę pagalbą vaikams, tėvams (ar vaiko globėjams, rūpintojams), gyvenantiems savivaldybės teritorijoje, ir švietimo, vaikų globos įstaigoms.

- *Trečiojo lygmens paskirtis* – formuoti specialiosios, pedagoginės ir psichologinės pagalbos teikimo šalies mastu strategiją ir jos įgyvendinimą. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras yra biudžetinė įstaiga, kurios steigėjas – Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija.

Remiantis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu „Dėl psichologinės pagalbos mokiniui teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 92-3384, Nr. 136-4963; 2006, Nr. 23-767), psichologinė pagalba teikiama mokyklose, vykdančiose ikimokyklinio, priešmokyklinio ugdymo programą (lopšeliuose-darželiuose, darželiuose, mokyklose-darželiuose), bendrojo lavinimo mokyklose (išskyrus ligoninių mokyklas, suaugusiųjų mokyklas, suaugusiųjų mokymo centrus), meninio ir sportinio ugdymo mokyklose, vykdančiose formaliojo ugdymo programas ar jų modulius, profesinėse mokyklose, pedagoginėse psichologinėse tarnybose.

Psichologinės pagalbos tikslas – padėti mokiniui atgauti dvasinę darną, gebėjimą gyventi ir mokytis.

Mokykla ir pedagogai - svarbiausia jų pirminė bendruomenė, kurioje vyksta socializacijos, ugdymo procesai. Bendrojo lavinimo mokykla yra pagrindinė švietimo sistemos grandis, kurioje mokiniai ne tik įgyja žinių, bet ir išmoksta kritiškai vertinti įvairius dalykus, adaptuotis besikeičiančioje socialinėje aplinkoje ir ją keisti norima linkme (Dapkienė, 2002). Todėl šiuolaikinėje mokykloje ypač svarbu, kad ji taptų ugdymo koordinatoriumi, padėtų moksleiviams įgyti atsparumą neigiamiems išorinės aplinkos poveikiams, suformuoti tvirtą neigiamą požiūrį į žalingus, sveikatai kenksmingus įpročius, ugdytų nepakantumą blogiui.

Remiantis Bendraisiais socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatais (Žin., 2004, Nr. 100-3729), formuluotini šie pedagoginės psichologinės pagalbos teikimo uždaviniai:

1. Šalinti priežastis, dėl kurių mokiniai negali lankyti mokyklos ar vengia tai daryti.
2. Sugrąžinti į mokyklą jos nelankančius mokinius.
3. Kartu su tėvais (globėjais, rūpintojais) padėti vaikams ir jaunimui pasirinkti mokyklą pagal jų protines ir fizines galias.
4. Padėti mokiniui adaptuotis mokykloje.
5. Teikti mokiniui reikalingas socialines pedagogines paslaugas.

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakyme „Dėl psichologinės pagalbos mokiniui teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ (Žin., 2004, Nr. 92-3384, Nr. 136-4963; 2006, Nr. 23-767) pateikiami kitokie psichologinės pagalbos teikimo uždaviniai:

- nustatyti mokinio psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas, padėti jas spręsti;
- stiprinti mokytojų, tėvų (globėjų, rūpintojų) gebėjimą bendrauti su mokiniais, turinčiais psichologinių problemų;

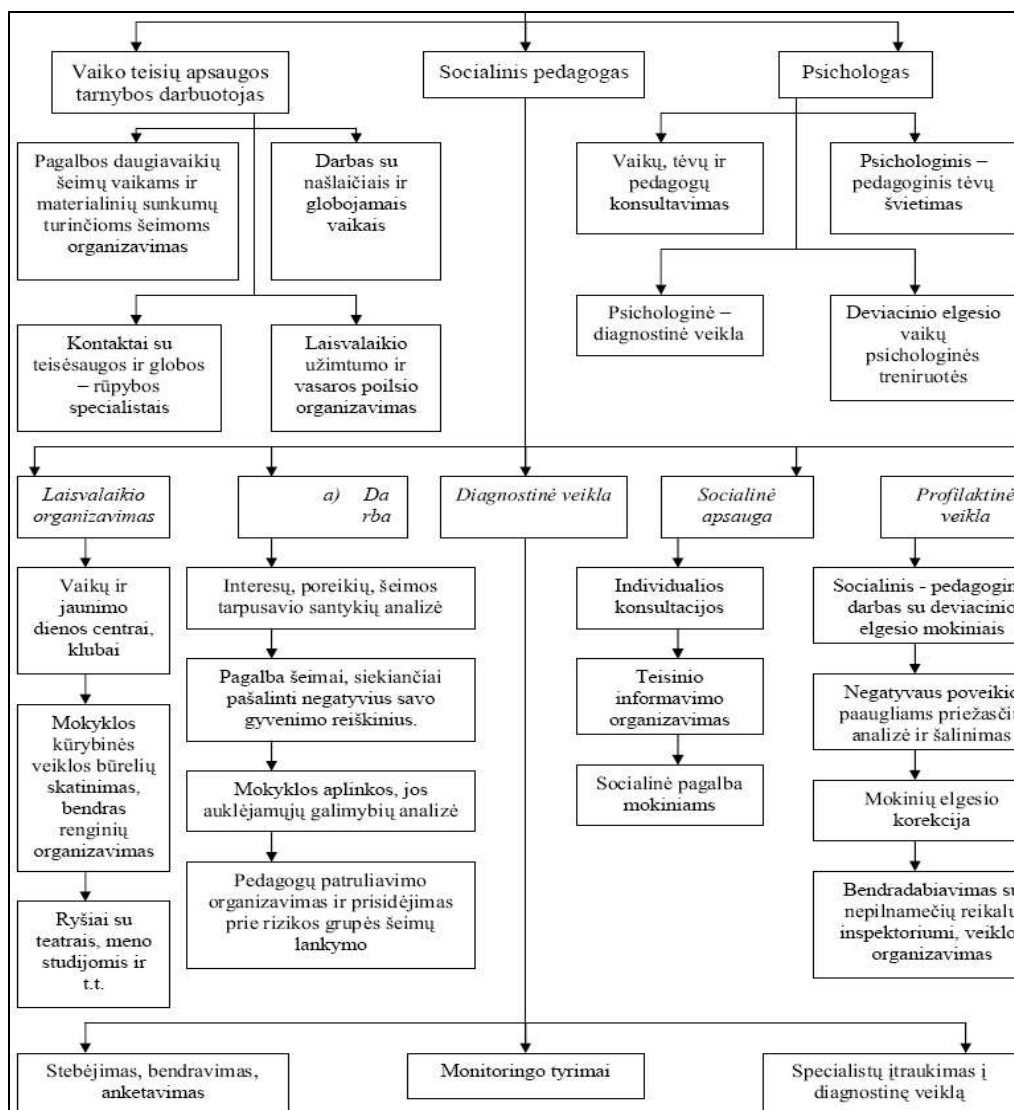
- padėti laiduoti palankias psichologines sąlygas ugdymo (-si) procese.
- Pedagginės psichologinės pagalbos teikimo formos (Žin., 2004, Nr. 100-3729):
- *individualus darbas su mokiniu* - parama krizių metu, socialinių ir pedagoginių mokinio problemų sprendimas;
 - *darbas su grupe* - socialinių ir gyvenimo įgūdžių ugdymas; ugdymo dalyvių tarpusavio santykių reguliavimas; palaikymo ar savipagalbos grupių organizavimas bei kt.;
 - *darbas su mokinio šeima, jo atstovais* pagal įstatymą pagalba sprendžiant problemas, trukdančias vaiko ugdymosi procesui, tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokyklos bendradarbiavimo stiprinimas, kt.;
 - *darbas su mokyklos bendruomene* - saugios aplinkos kūrimas ir palaikymas; savivaldos aktyvinimas, darbas su mokytojais, mokyklos administracija ir kt.;
 - *darbas su vietos bendruomene* - ryšių tarp vietos bendruomenės ir mokyklos palaikymas; savanorių ir bendruomenės įtraukimas į informacinės, psichologinės, specialiosios pedagoginės ir specialiosios pagalbos teikimą;
 - *darbas su socialiniais partneriais* (Vaiko teisių apsaugos tarnyba, Pedagogine psichologine tarnyba, policija, savivaldybių ir seniūnijų socialiniai darbuotojai, dienos centrai, krizių, vaiko raidos, pirminės sveikatos priežiūros, kultūros centrai, vaikų neformaliojo švietimo mokyklos ir kt.) siekiant užtikrinti pagalbos veiksmingumą ar kuriant socialinių pedagoginių problemų prevencijos sistemą.

2. 2. Pedagoginės psichologinės pagalbos teikėjai ir jų veiklos ypatumai

Psichologinės pagalbos teikėjai – psichologai, turintys psichologijos magistro laipsnį (ne mažiau kaip 240 kreditų apimties) ar jam prilygstančią profesinę kvalifikaciją (ne trumpesnių nei 5 metų nuosekliųjų universitetinių studijų). Pirmus metus po studijų psichologas gali dirbti kuruojamas psichologo metodininko ar psichologo eksperto (Žin., 2004, Nr. 92-3384, Nr. 136-4963; 2006, Nr. 23-767).

2004 m. parengtuose Švietimo ir mokslo ministerijos Bendruosiuose socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatuose (Žin., 2004, Nr. 100-3729) pirmą kartą įtvirtinama komanda kaip veiksmingos pagalbos vaikui teikėja. Nuostatuose numatyta, kad pagalbos teikimą mokykloje vykdo socialinis pedagogas, klasių auklėtojai, mokytojai ir administracijos atstovai, t. y. skirtingi specialistai.

G. Kvieskienė ir O. Merfeldaitė (2002) pateikia mokyklos socialinės pedagoginės komandos veiklos schemą, kurią sudaro psichologas (žr. 6 pav.).

6 pav. Socialinė pedagoginė komanda

Šaltinis: Kvieskienė, G., Merfeldaitė, O. (sud.) (2002). *Socialinio pedagogo darbo knyga / Socialinis ugdymas VII d.* Vilnius: Baltijos kopija, p. 16.

2004-aisias patvirtinti *Mokyklos psichologo* bendrieji pareiginiai nuostatai (Žin., 2005 08 04, Nr.94-3520) reglamentuoja psichologo, dirbančio mokykloje, vykdančioje ikimokyklinio, priešmokyklinio, pradinio, pagrindinio, vidurinio, specialiojo ugdymo ir profesinio mokymo programas, veiklą. Šiuose nuostatuose mokyklos psichologui priskiriamos funkcijos ir atsakomybė:

- įvertinti mokinio galias ir sunkumus, raidos ypatumus, psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas, vaiko brandumą mokytis pagal priešmokyklinio ir pradinio ugdymo programas;

- bendradarbiauja su mokytoju, specialiuoju pedagogu, logopedu, socialiniu pedagogu ir kitais su mokiniu dirbančiais specialistais, numatant ugdymo tikslų ir uždavinių pasiekimo būdus, dirba mokyklos specialiojo ugdymo komisijoje;
- konsultuoja psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčius mokinius, jų tėvus (globėjus, rūpintojus) šių problemų sprendimo klausimais;
- rengia individualias rekomendacijas mokinio psichologinėms, asmenybės ir ugdymosi problemoms spręsti;
- konsultuoja mokinius profesijos pasirinkimo klausimais;
- inicijuoja, rengia ir įgyvendina psichologinių problemų prevencijos programas, padedančias išvengti psichologinių, asmenybės ir ugdymo problemų bei veiksmingiau ugdyti psichologinių, asmenybės ir ugdymo problemų turinčius mokinius;
- dalyvauja formuojant teigiamą mokyklos bendruomenės požiūrį į psichologinių, asmenybės ir ugdymo problemų turinčius mokinius bei jų ugdymą kartu su bendraamžiais;
- šviečia mokyklos bendruomenę vaiko raidos psichologijos, pedagoginės ir socialinės psichologijos klausimais;
- renka ir kaupia informaciją, reikalingą konsultuojamų mokinių problemoms spręsti, bendradarbiaudamas su mokyklos bendruomene, esant būtinybei – su kitomis institucijomis (Vaiko teisių apsaugos tarnybomis, psichikos sveikatos centrais, policija ir kt.), atlieka mokinių veiklos ir elgesio pamokų metu stebėseną;
- teikia informaciją apie mokinius, turinčius psichologinių, asmenybės ir ugdymo problemų, suinteresuotiems asmenims ar institucijoms, susijusioms su šių mokinių ugdymu, gavęs tėvų (globėjų, rūpintojų) sutikimą;
- atlieka aktualius mokykloje psichologinius tyrimus atsižvelgdamas į mokyklos bendruomenės poreikius;
- dalyvauja kuriant rengiamas (aprobuojamas) mokinio psichologinio vertinimo metodikas, mokslo ir studijų institucijų vykdomus projektus;
- tvarko ir pildo savo darbo dokumentus; derina su mokyklos direktoriumi ir mokytojų taryba metinės veiklos prioritetus, pagal juos rengia savo veiklos programą mokslo metams; vykdo kitus mokyklos vadovo pavedimus, susijusius su psichologo funkcijomis.

Mokyklos psichologas turi gebėti teikti psichologinę pagalbą įvairių psichologinių problemų ir specialiųjų ugdymosi poreikių turintiems mokiniams; inicijuoti ir dalyvauti

įgyvendinant mokyklos bendruomenei aktualias psichologinių problemų prevencijos priemones. Taip pat šis specialistas turi bendradarbiauti su mokytoju, specialiuoju pedagogu, logopedu, socialiniu pedagogu, kitais specialistais ir mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais), dirbti su jais komandoje, sprendžiant mokinio problemas.

Socialinio pedagogo pagrindinė veikla nukreipta į pagalbos mokiniams organizavimą ir jo asmenybės vystymosi, tobulėjimo skatinimą. Remiantis G. Kvieskiene (2005), socialinis pedagogas – asmuo, įgijęs socialinio pedagogo (arba kompleksinį socialinio darbo bakalauro ir profesinį pedagogo) pasirengimą, yra pasirengęs vykdyti vaikų politiką, dirbti socialinėse institucijose, atliekančiose ugdymo funkcijas, sugeba vykdyti socializacijos, ankstyvosios prevencijos, pagalbos prevencijos ir socialinės reabilitacijos programas bei sėkmingas socialines interakcijas įvairaus lygio socialinėse grupėse. Socialiniai pedagogai savo praktinėje veikloje daug laiko ir jėgų skiria socialinei edukacijai, t. y. darbui bendruomenės (visuomenės) švietimo ir gerovės srityje.

Siekdamas vaiko gerovės ir saugumo socialinis pedagogas vykdo šias funkcijas (Žin., 2002 03 06, Nr.24-896):

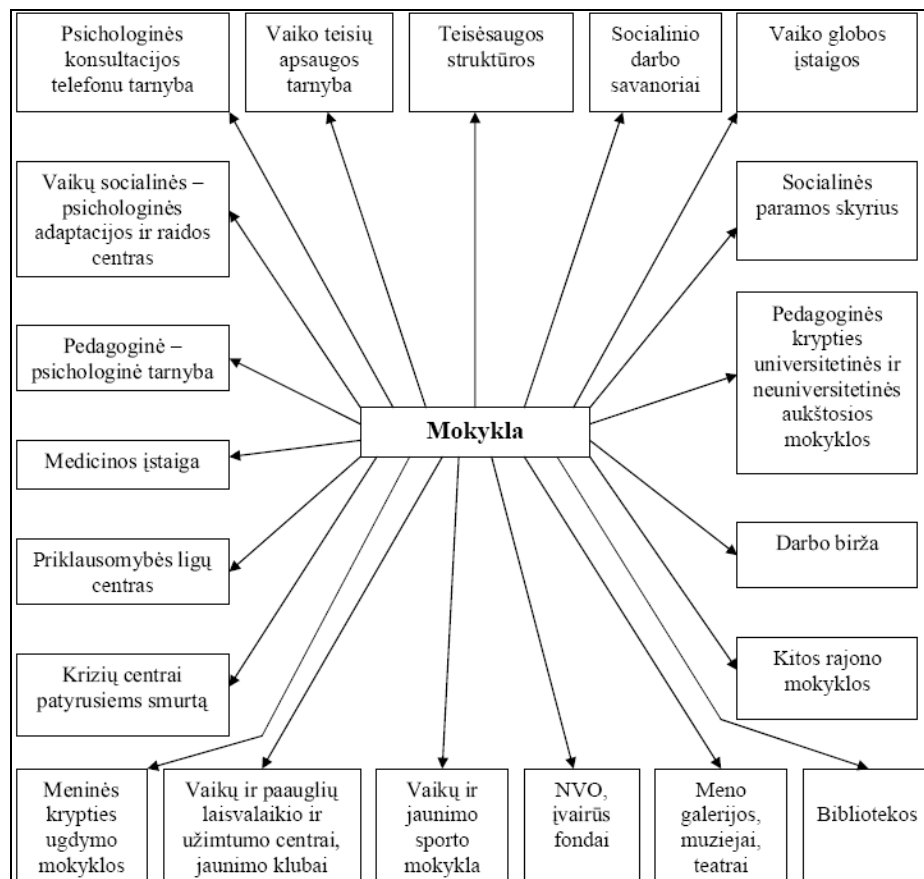
- 1) įvertinimo (renka informaciją, analizuoja, daro išvadas);
- 2) konsultacinę (pataria, padeda, konsultuoja);
- 3) korekcinę (skatina, įgalina, padeda adaptuotis, aktyvina, mobilizuoja);
- 4) vadybinę (organizuoja, telkia, planuoja, priima sprendimus ir už juos atsako);
- 5) šviečiamąją (informuoja, aiškina);
- 6) koordinacinę (palaiko ryšius, siunčia (perduoda) informaciją);
- 7) prevencinę (numato neigiamus reiškinius, poelgius ir padeda jų išvengti);
- 8) teisinę (atstovauja, gina vaiko interesus);
- 9) socialinio ugdymo.

Išskirtini šie pagrindiniai socialinio pedagogo veiklos uždaviniai ir kryptys (Leliūgienė, 2003, p. 57):

- psichinių ir fizinių, asmeninių ir kolektyvinių mokinių ypatybių ir jų raidos sąlygų analizė;
- pagalba stiprinant mokinių psichinę ir fizinę sveikatą;
- humaniškos klasės aplinkos, kaip dorovinės mokinių raidos sąlygos, sudarymas;
- pagalba pozityviai mokinio asmenybės raidai, gebėjimo būti asmenybe skatinimas (siekti save suvokti ir pažinti, gebėti priimti svarbius ir svarius gyvenimo sprendimus, gebėti realizuoti pozityvias asmenines savybes);
- pagalba mokinio intelektinei raidai (skatinti mokymosi motyvacijos ir pažinimo interesų raidą, savivoką ir savirealizaciją).

Socialinio pedagogo veiklą apima individualus darbas su mokiniais, tėvais, mokyklos pedagogais, grupinio darbo ir komandinės veiklos bei auklėjamosios aplinkos organizavimas, taip pat - tarpinstitucinės veiklos organizavimas ir koordinavimas (Kvieskienė, 2005).

7 paveiksle pateikta mokyklos socialinio pedagogo bendradarbiavimo su kitomis institucijomis schema.

7 pav. Mokyklos socialinio pedagogo bendradarbiavimo su kitomis institucijomis schema
 Šaltinis: Kvieskienė, G., Merfeldaitė, O. (sud.) (2002). *Socialinio pedagogo darbo knyga / Socialinis ugdymas VII d.* Vilnius: Baltijos kopija, p. 17.

Individualiai dirbdamas su mokiniais socialinis pedagogas analizuoja mokinio interesų, charakterio, pažinimo procesų ypatumų, šeimyninių sąlygų, bendravimo, sveikatos būklę. Jis daro įtaką mokinių socializacijai, skatindamas ir organizuodamas jų dalyvavimą meninės saviraiškos būreliuose, klubuose, centruose. Be to, padeda mokiniams įveikti mokymosi sunkumus ir sprendžia mokymo proceso problemas (Kvieskienė, 2005).

Pasak I. Leliūgienės (2003), socialinio pedagogo vaidmuo reikšmingas mokyklose vykdant prevencinę veiklą. Ši veikla apima priemones, kuriomis siekiama užkirsti kelią socialinės rizikos veiksniams (nedarbiui, nusikaltimams, alkoholizmui ir pan.). Pažymėtina, kad prevencija reikalauja

profesionalios ne tik socialinių pedagogų, bet ir kitų specialistų (socialinių darbuotojų, psichologų, vaikų psichiatrų, pediatrių ir kt.) pagalbos, kad vaikas galėtų geriau suvokti ir įvertinti save, supančią aplinką, pasitikėti savimi, išmokti bendravimo įgūdžių ir pan.

G. Kvieskienė (2005) pažymi, kad socialinio pedagogo pareiga – paveikti ne vien globotinį, bet ir jo mikroaplinką. Jis yra auklėjimo darbo su įvairaus amžiaus, įvairių socialinių grupių žmonėmis specialistas, gebantis dirbti organizacinį darbą. Vykdydamas savo pareigas socialinis pedagogas pirmiausia turi išsiaiškinti globotinio socialinę padėtį, gyvenimo sąlygas, aplinką, interesus, siekius, jų realizavimo galimybes ir tai žinodamas, numato veiklos programą, į kurią įtraukia asmenis, reikalingas priemones ir organizuoja visą veiklą, kuri teiktų pagalbą globotiniui.

Pasak L. Bulotaitės (2003), pripažįstama, kad mokykla yra pagrindinė vieta, kur galima ankstyvoji socialinių ir psichologinių problemų profilaktika, o auklėtojas ar mokytojas, būdamas arčiausiai vaiko ir jaunuolio, gali padėti ugdyti vaikų socialinius įgūdžius, didinti jų psichinį atsparumą. Todėl svarbu suprasti, jog auklėjant vaikus reikėtų kuo mažiau aiškinti, įkalbinėti, moralizuoti, o daugiau skatinti tokią veiklą, kad formuotųsi reikiamos psichologinės savybės ir patirtis, būtų įgyjami tam tikri socialiniai įgūdžiai ir įpročiai. Formuodami socialinius įgūdžius, galime padėti vaikams tapti psichologiškai atspariems ir ateityje išvengti daugelio problemų.

Socialiniai įgūdžiai įgaunami dar ikimokykliniame amžiuje. Asmenys, kurie augo gausesnėse šeimose, lankė ugdymo įstaigas (vaikų darželį, įvairius būrelius), paprastai įgyja didesnę socialinę patirtį, lengviau bendrauja, priima naujoves ir prisitaiko prie pasikeitusių sąlygų, būna savarankiškesni. Socialiniai įgūdžiai - tai asmens gebėjimas užmegzti ir plėtoti tarpasmeninius ryšius, mokytis, dirbti, bendradarbiauti su kitais asmenimis ar jų grupėmis, konstruktyviai spręsti konfliktus, rasti kompromisus, mokėti įtikinti, patraukti siekiant įgyvendinti tam tikrus tikslus (Kvieskienė, 2003).

Kaip teigia B. Bitinas (2004), šiandien mokytojui keliamas uždavinys, kad jis ne tik mokslo pagrindus ir naujienas numatytų, bet sugebėtų numatyti ir mokslo vystymosi perspektyvas.

Pedagogai savo rūpestį pirmiausia turėtų nukreipti į šeimas, kurių vaikai gali turėti psichologinių problemų. Darbas su šeimomis ne tik padeda numatyti kylančias socialines problemas, bet ir jų išvengti.

Pasak G. Kvieskienės ir kt. (2006), siekiant užtikrinti veiksmingą pedagoginių psichologinių problemų sprendimą, visi mokyklos specialistai privalo bendradarbiauti tarpusavyje. Apibendrinta mokyklos specialistų pareiginėse instrukcijose išskirtų funkcijų analizė pateikta 1 lentelėje.

Mokyklos specialistų atliekamų funkcijų (pagal pareigines instrukcijas) raiška

Funkcijos	Spec. pedagogas	Psichologas	Logopedas	Mokytojo padėjėjas	Socialinis pedagogas
Diagnostinė/ įvertinimo					
Koordinacinė					
Vadybinė					
Korekcinė					
Ugdomoji/					
Konsultacinė					
Šviečiamoji					
Inovacijų					
Profesinio kuravimo					
Tiriamoji					
Įgalinimo					
Prevencinė					
Teisinė					

Šaltinis: Kvieskienė, G. (gr. vad.) (2006). Pedagoginės psichologinės pagalbos mokykloje veiksmingumas (mokyklų psichologų, socialinių pedagogų, specialiųjų pedagogų, mokytojų padėjėjų funkcijos: mokyklose pagal pareigines instrukcijas ir realų darbo turinį). Tyrimo ataskaita. Vilnius, rugsėjo 22 d., p. 26.

Pažymėtina, kad mokyklos specialiojo pedagogo, psichologo, logopedo bei socialinio pedagogo funkcijos įvardijamos taip: diagnostinė/įvertinimo, koordinacinė, korekcinė, ugdomoji, konsultacinė, šviečiamoji. Tačiau pagal tikslinę grupę, į kurią orientuota kiekvieno specialisto pagalba, skiriasi šių specialistų funkcijų turinys. Socialinio pedagogo veikla orientuojasi į ugdytinius, turinčius socialinių problemų, psichologo – į ugdytinius, turinčius psichologinių problemų, logopedo – turinčius kalbos sutrikimų, specialaus pedagogo – į specialių poreikių mokinių ugdymą. Todėl remiantis pareiginėmis instrukcijomis, mokyklos specialistai nedubliuoja vieni kitų funkcijų, o papildo vienas kito veiklą.

2. 2. 1. Pedagoginės psichologinės tarnybos vaidmuo

Savivaldybės pedagoginė psichologinė tarnyba yra savivaldybės pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai įstaiga.

Pedagoginės psichologinės tarnybos (PPT) steigiamos vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004m. birželio 14d. nutarimu Nr.746 patvirtintais Bendrojo lavinimo, specialiojo ugdymo, profesinio mokymo mokyklų, pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai teikiančių įstaigų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo kriterijais (Žin., 2004, Nr. 95-3510; 2008, Nr. 37-1337).

Pasak J. Žiugždienės (2007), PPT yra pagrindinė grandis bandant užtikrinti veiksmingą vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, lavinimą. PPT yra savivaldybės pagalbos mokiniui, mokytojui ir mokyklai įstaiga, kurios tikslas – didinti specialiųjų poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčių vaikų ugdymosi veiksmingumą, taip pat ir psichologinį atsparumą, teikiant informacinę, ekspertinę ir konsultacinę pagalbą mokykloms bei mokytojams.

Pedagoginė psichologinė tarnyba steigama, jeigu savivaldybės teritorijoje yra ne mažiau kaip 4000 vaikų nuo 3 iki 18 metų. Šiuo metu Lietuvoje PPT yra 53, taigi beveik kiekvienoje savivaldybėje, išskyrus pačias mažiausias, kuriose gyvena mažiau nei 4000 vaikų. Esant mažesniai vaikų skaičiui nei šis, PPT savivaldybėje steigti nėra tikslinga – tuomet reikalui esant samdoma pagalba iš kitos savivaldybės tarnybos.

Savivaldybių lygmens pedagoginės psichologinės tarnybos palaiko glaudžius ryšius su visomis jų aptarnaujamoje teritorijoje esančių švietimo įstaigų specialiojo ugdymo komisijomis, ugdymo įstaigomis, pedagoginės ir psichologinės pagalbos ieškančiais vaikais, jų tėvais, pedagogais, kitomis vaikais besirūpinančiomis, taip pat ir visuomeninėmis organizacijomis. Jei švietimo įstaigos Specialiojo ugdymo komisija ar pavieniai specialistai negali išspręsti vaiko pedagoginių psichologinių problemų, šio lygmens specialistai kreipiasi į juos aptarnaujančią pedagoginę psichologinę tarnybą. Visi švietimo įstaigose dirbantys pedagogai ir įstaigų administracija, taip pat ir patys moksleiviai bei jų tėvai, gali kreiptis į tarnybą ir gauti numatytas nemokamas pedagogines ir psichologines paslaugas. Vaikai, tėvai, pedagogai kreipiasi į pedagoginę psichologinę tarnybą savarankiškai arba rekomendavus švietimo įstaigos Specialiojo ugdymo komisijai (Žin., 2003-07-25, Nr. 74-3451).

PPT veiklą koordinuoja Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras (toliau – SPPC), kuris nebeatlieka vaikų vertinimo funkcijos, kaip tekdavo anksčiau, nebent dalyvauja sprendžiant ginčytinus atvejus, kai tėvai nesutinka su mokyklos specialiojo ugdymo komisijos arba pedagoginės psichologinės tarnybos išvada. Specialiosios pedagogikos ir psichologijos centras (SPPC) yra pavaldus Švietimo ir mokslo ministerijai, kuriai talkina koordinuodamas pedagoginės psichologinės pagalbos modelį visoje Lietuvoje. SPPC organizuoja mokymus pedagoginių psichologinių tarnybų darbuotojams – psichologams, specialiesiems pedagogams, logopedams, gydytojams neurologams. Taip pat centras vykdo programas, susijusias su prevenciniais darbais. Tačiau konkretus vaikų vertinimas, tėvų bei pedagogų konsultavimas yra pedagoginių psichologinių tarnybų kompetencija, kurios yra atskaitingos savo steigėjams – savivaldybėms (Žiugždienė, 2007).

Pedagoginės psichologinės tarnybos atliekamos funkcijos (Žin., 2004, Nr. 10-277):

1. Įvertinti asmens galias ir sunkumus, raidos ypatumus bei sutrikimus, pedagogines, psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas, specialiuosius ugdymosi poreikius, vaiko brandumą mokyklai, prireikus skirti specialųjį ugdymą.
2. Siūlyti ugdymo formą, būdus ir metodus, prireikus rekomenduoti teikti specialiąją pedagoginę, psichologinę, socialinę pedagoginę ir specialiąją pagalbą, rekomenduoti vaikui mokyklą.
3. Konsultuoti specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčius asmenis, jų tėvus (globėjus, rūpintojus), mokytojus, specialistus, specialiosios pedagoginės pagalbos teikimo, ugdymo organizavimo, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų prevencijos bei jų sprendimo klausimais, mokinius - jų polinkių ir gabumų klausimais.
4. Teikti metodinę pagalbą mokytojams, specialistams ir tėvams (globėjams, rūpintojams) vaiko pažinimo, specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčių asmenų ugdymo bei jo organizavimo, įvairių specialiųjų pedagoginių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų sprendimo klausimais, skleisti ir diegti specialiojo ugdymo ir psichologijos mokslo naujoves.
5. Inicijuoti naujų ugdymo vietų steigimą, specialiosios pedagoginės ir/ar psichologinės pagalbos teikimą, aplinkos pritaikymą specialiųjų poreikių asmenims.
6. Formuoti mokyklos bendruomenės ir visuomenės teigiamą požiūrį į specialiųjų poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčius asmenis ir jų ugdymą kartu su bendraamžiais.
7. Rengti ir įgyvendinti prevencijos ir kitas programas, padedančias veiksmingiau ugdyti specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčius asmenis, sumažinti specialiosios pedagoginės pagalbos poreikį, išvengti psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų ar jas spręsti.
8. Kaupti, analizuoti ir vertinti informaciją apie tarnybos aptarnaujamoje teritorijoje gyvenančius specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčius asmenis, jų problemas, ugdymo organizavimą, aplinkos pritaikymą bei specialiosios pedagoginės ir/ar psichologinės pagalbos teikimo veiksmingumą.
9. Tarnyba gali vykdyti ir kitas jos nuostatuose nurodytas funkcijas, atitinkančias jos veiklos tikslą ir uždavinius.

Vadinasi, PPT veikloje išryškintos funkcijos, susijusios su vertinimu, rekomendacijų teikimu, santykių su šeimomis, mokyklomis palaikymu, mokymosi drauge skatinimu yra susijusios su vienu iš esminių PPT uždavinių – pagalbos vaikui, mokyklai, mokytojui ir šeimai organizavimu.

J. Žiugždienė (2007) pažymi, kad šios tarnybos konsultuoja specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių bei panašių problemų turinčius vaikus, jų tėvus, mokytojus bei specialistus, šiems teikia metodinę pagalbą. PPT turi inicijuoti naujų ugdymo vietų steigimą, aplinkos pritaikymą specialiųjų poreikių vaikams. Siekiant vaikų, turinčių specialiųjų ugdymosi poreikių, labiau integruoti į mokyklų bendruomenes, tarnybos turėtų formuoti mokyklų bendruomenių bei visuomenės teigiamą požiūrį į juos. PPT pareiga - rengti ir įgyvendinti prevencijos ir kitas programas, padedančias veiksmingiau ugdyti specialiųjų ugdymosi poreikių bei psichologinių ir panašių problemų turinčius vaikus.

PPT įvertina tėvams (globėjams rūpintojams) sutikus specialiuosius ugdymosi poreikius, psichologines, asmenybės ir ugdymosi problemas asmenų nuo 3 iki 18 metų (turinčius specialiųjų ugdymosi poreikių - iki 21 metų, jei mokosi bendrojo lavinimo ar specialiojoje mokykloje, ir vyresnius, jei nori įgyti pagrindinį išsilavinimą), gyvenančių savivaldybės teritorijoje ir/ar ugdomų mokyklose bei vaikų globos namuose, kurių steigėja yra savivaldybės taryba (Žin., 2004, Nr. 10-277).

PPT teikia pagalbą (Žin., 2004, Nr. 10-277):

- *psichologinę, specialiąją pedagoginę* - Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka, bei informacinę specialiųjų ugdymosi poreikių, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turintiems asmenims;
- *informacinę, konsultacinę, metodinę* – tėvams (globėjams, rūpintojams), mokytojams;
- *teikia suinteresuotoms institucijoms informaciją* apie asmens specialiuosius ugdymosi poreikius ir jų tenkinimą, gavusi asmens ar jo tėvų (globėjų, rūpintojų) sutikimą.

PPT dirbančio psichologo veiklos sritys apima (Žin., 2004, Nr. 92-3384, Nr. 136-4963; 2006, Nr. 23-767):

- *konsultavimą*: mokinio (vaiko) asmenybės ir ugdymosi problemų nustatymas, tiesioginio poveikio būdų numatymas, darbas su mokiniu (vaiku) taikant psichologinio konsultavimo technikas, bendradarbiavimas su tėvais (globėjais, rūpintojais), mokytojais ir kitais su vaiko ugdymu susijusiais asmenimis, rekomendacijų jiems teikimas, mokinių (vaikų), patyrusių traumą (išgyvenusių netektį, patyrusių prievartą, turinčių priklausomybių ir kt.) grupinis konsultavimas;
- *įvertinimą*: mokinio (vaiko) galių ir sunkumų įvertinimas, nustatant raidos ypatumus ir sutrikimus, asmenybės ir ugdymosi problemas, specialiuosius ugdymosi poreikius;
- *švietimą*: mokyklų bendruomenių švietimas vaiko raidos psichologijos, pedagoginės ir socialinės psichologijos, psichologinių problemų prevencijos klausimais;

- *psichologinių problemų prevencija*: mokyklų, vaikų globos namų bendruomenių psichologinių problemų prevencijos poreikio įvertinimas, prevencinių priemonių bei programų rengimas, organizavimas ir įgyvendinimas, psichologinių krizių mokykloje intervencija ir postvencija (įvykus savižudybei, smurto atvejui ar kt.).

Pažymėtina, kad mokykla, kaip ir šeima, yra labai svarbi grandis siekiant įveikti sunkumus. Vaikas yra ugdymo sistemos dalis, todėl glaudžių partneriškų santykių su mokykla palaikymas tiek šeimai, tiek PPT yra itin svarbus.

2. 3. Tėvų vaidmuo užtikrinant pedagoginę psichologinę pagalbą

Tėvų vaidmuo užtikrinant pedagoginę psichologinę pagalbą yra svarbus, nes jie su vaiku praleidžia daug daugiau laiko ir gali pastebėti pakitusį vaiko elgesį, bendravimą bei nukreipti vaiką pas specialistus.

Pasak G. Kvieskienės (2005), šeima yra socialinio gyvenimo centras, ji individą sieja su kitomis socialinėmis grupėmis, ji vaikui perduoda pagrindines normas, vertybes. Šeima - pagrindinis socializacijos veiksnys, kurio dėka vaikas įgyja esminių socialinių žinių, susiformuoja įgūdžius bei gebėjimus, perima vertybes ir idealus, taisykles ir normas, būtiną gyvenant jį supančioje visuomenėje.

Socializaciją plačiaja prasme suprantame kaip nuolatinį žmogaus tobulėjimą sąveikaujant su mikroaplinka ir makroaplinka. Individas perima socialinį patyrimą, kai yra ugdomas (t. y. kai jį tikslingai formuoja kiti žmonės), ir tada, kai jį veikia įvairūs stichiniai, dažnai prieštaringi socialiniai veiksniai. Siaurąja prasme socializaciją suprantame kaip specifines, pedagogiškai orientuotas pozityviosios socializacijos programas, kurių metu ugdymo institucijos, nevyriausybines organizacijos ar privatūs asmenys siekia padėti vaikams ir jaunimui perimti socialines normas bei kultūrinės vertybes (Kvieskienė, 2005, p. 119).

I. Norgėlienė ir B. Grigaitė (2008, p. 123) teigia, kad psichologinis konsultavimas yra viena iš svarbiausių praktinių psichologinio poveikio priemonių. Vaikų psichologinis konsultavimas skiriasi nuo suaugusiųjų, nes apie psichologinės pagalbos reikalingumą vaikui sprendžia jo tėvai. Be to, jaunesnio mokyklinio amžiaus vaikui tėvai ir mokytojai – svarbi jo pasaulio dalis. Todėl konsultantui būtina kontaktuoti ne tik su vaiku, bet ir su jo tėvais, mokytojais.

Pasak J. Ruškaus ir kt. (2006), šeimos įtraukimas yra vienas iš svarbiausių PPT veiklos principų, kadangi be šeimos įtraukimo, jos ištraukimo į probleminių situacijų sprendimą, praktiškai neįmanoma tikėtis sėkmingo rezultato. Vaikas yra sistemos dalis (šeimos, ugdymo sistemos). Todėl

siekiant spręsti su vaiku siejamas problemas būtinas šeimos, mokyklos dalyvavimas. Šeima traktuotina kaip PPT ir mokyklos lygiavertė partnerė, resursas.

Tačiau, kaip pastebi J. Žiugždienė (2007), šiandien veiksmingai PPT veiklai trukdo tarnybų bendradarbiavimo su vaikų tėvais trūkumas.

Ši problema yra įvardyta ir PPT veiklos veiksmingumo tyrimo ataskaitoje (2006), pateiktoje J. Ruškaus, A. Ališausko, A. Šapelytės. Čia teigiama, kad tarnybos per mažai įtraukia vaikų tėvus į psichopedagoginio vertinimo ir ugdymo praktiką, per mažai atsižvelgia į tėvų poreikius ir lūkesčius. Kraštutinė to išraiška – interesų konfliktas, kai tėvai nesutinka su PPT vertinimo išvada ir siūlomu vaiko ugdymo modeliu. Taip vaikui, kuriam reikalinga pagalba, jos suteikti tampa nebeįmanoma, kadangi tam reikalingas tėvų sutikimas.

Kartais šeimos skundžiasi, kad joms mažai skiriama dėmesio, kad šeima reikalinga tik dėl parašų, kad joms tik pranešama, kas nuspręsta. Kitais atvejais, atvirksčiai, tėvai pasitenkinti PPT veikla, specialistų elgesiu. Neretai tėvai tikisi šalto, oficialaus elgesio su jais, kaip ir įprasta įvairiose oficialiose institucijose, tačiau labai nustemba, kad su jais PPT elgiamasi labai „žmoniškai“, pagarbiai, šiltai, jiems padedama.

Remiantis minėtu J. Ruškaus, A. Ališausko ir A. Šapelytės (2006) tyrimu, pačios populiariausios PPT bendravimo su šeima ir mokykla formos, susijusios su rekomendacijų, patarimų teikimu, informavimu, individualiais pokalbiais (žr. 2 lentelė).

2 lentelė

Pedagoginės psichologinės tarnybos bendravimo su šeima formos

PPT BENDRAVIMO SU ŠEIMA FORMOS	Bendravimo su šeima pobūdis			
	PPT specialistai (N=171)		Tėvai (N=109)	
	M (skalė nuo 1 iki 5)	SD	M ⁴³ (skalė nuo 1 iki 4)	SD
<i>Individualūs pokalbiai</i>	2,93	0,26	2,32	0,85
<i>Žodinių rekomendacijų teikimas</i>	2,88	0,36	2,06	0,93
<i>Patarimų teikimas</i>	2,69	0,53	2,26	0,85
Informavimas	2,48	0,55	2,17	0,93
Raštiškų rekomendacijų teikimas	2,46	0,58	2,06	0,99
Pokalbiai telefonu	2,17	0,5	1,64	0,71
Paskaitų skaitymas	2,16	0,62	1,58	0,77
Pamokymai	1,99	0,71		
Seminarai	1,67	0,57	1,33	0,58
Tikrinimas / vertinimas	1,46	1,16		
Konferencijos	1,28	0,45	1,25	0,48
Paramos grupių organizavimas	1,25	0,48	1,32	0,60
Savianalizės grupės	1,22	0,47		
„Pamokslai“	1,2	0,43	1,3	0,65
Konsultavimas elektroniniu paštu	1,15	0,4	1,03	0,17
<i>Bendravimas per mokyklą</i>			2,67	0,88

Šaltinis: Ruškus, J., Ališauskas, A., Šapelytė, O. (2006). PPT veiklos veiksmingumas. Tyrimo ataskaita. Šiaulių universitetas, Švietimo ir mokslo ministerija, p. 43.

Remiantis lentele, mažiausiai, t.y. beveik niekada neorganizuojamos savianalizės, paramos grupės, konferencijos, nekonsultuojama elektroniniu paštu.

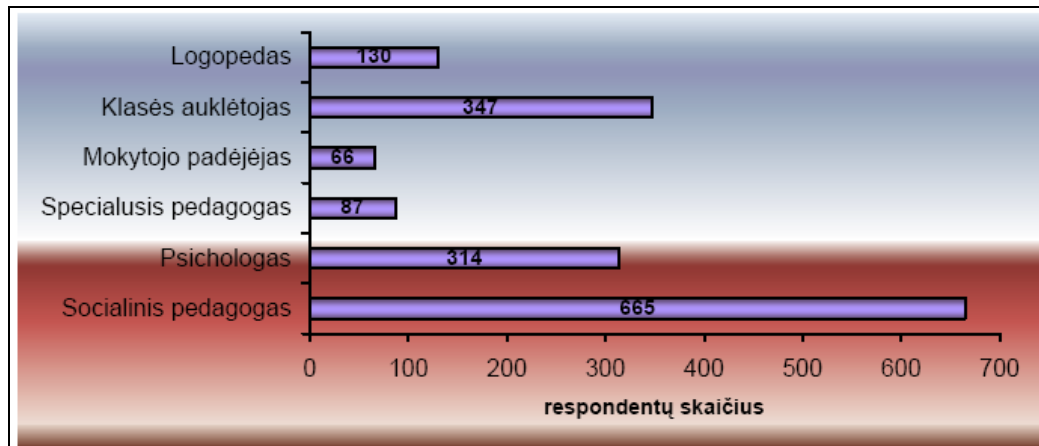
Tyrimu nustatyta, kas PPT ir šeimos santykių struktūroje dažniausiai susiduriama su tėvų ir vaikų įsiklausymu ir išklausymu; su tėvais maloniai bendraujama; tėvams padedama suprasti vaiko patiriamų sunkumų priežastis mokykloje. Taigi PPT šeimoms padeda suprasti kas vyksta, pastiprina tėvus juos išklausydama. Mažiausiai išplėtoti PPT ir šeimos santykiai, susiję su tėvų įtraukimu, iniciatyvos skatinimu. Ypatingai šiuos santykių aspektus pabrėžia mokyklų atstovai. Jų nuomone, tokie požymiai kaip tėvų pasakymai, kokios pagalbos jie tikisi; aptarimuose tėvai skatinami siūlyti sprendimus nėra tinkamai realizuojami ir visa tai derėtų labiau išplėtoti PPT ir šeimos santykių struktūroje (Ruškus, Ališauskas, Šapelytė, 2006, p. 80).

Pasak A. Ališausko (1999, p. 56-57), sunkumai teikiant mokiniams pedagoginę psichologinę pagalbą yra susiję su mokinio šeima, tėvais, lėšomis, materialiniais ištekliais, pedagogais ir pačiu mokiniu, kuriam teikiama pagalba. Tinkamai teikti vaikui pagalbą trukdo komplikuoti pedagogų santykiai su mokinio tėvais, šeima.

Pasak J. Ruškaus ir kt. (2006), dažnai susiduriama su tuo, jog tėvai ir kai kurie pedagogai, dažnai nežino, kas jų laukia PPT, ko galima tikėtis. Į PPT einama su didžiuliu nerimu, nepasitikėjimu, savotišku priešišku.

Informacijos apie teikiamas paslaugas prieinamumas, aiškumas yra svarbūs PPT veiklos aspektai. Žinojimas apie teikiamas paslaugas leidžia tėvams, mokyklos atstovams, susidūrus su įvairaus pobūdžio sunkumais, ieškoti pagalbos, užuot užsidarius bei nesprendus iškilusių problemų. Kita vertus, informacijos apie PPT paslaugas prieinamumas, jos aiškumas bei įvairovė, skirta įvairiems vartotojams, leidžia tėvams, vaikui, mokytojams, specialistams susidaryti realesnę vaizdinę apie PPT, jie geriau žino, ko galima tikėtis iš PPT specialistų (Ruškus, Ališauskas, Šapelytė, 2006, p. 108).

G. Kvieskienės ir kt. (2006) atliktame Pedagoginės psichologinės pagalbos mokykloje veiksmingumo tyrime domėtasi, dėl kokių auklėjimo problemų tėvai kreipėsi į mokyklos specialistus. Nustatyta, kad tėvai auklėjimo problemas dažniausiai sprendžia kartu su socialiniu pedagogu (n=665), kiek rečiau (n=347) - su klasės auklėtoju ir psichologu (n=314). Rečiausiai auklėjimo problemas tėvai sprendžia su logopedu (n=130), specialiuoju pedagogu (n=87) ir mokytojo padėjėju (n=66) (žr. 8 pav.).

8 pav. Specialistai, į kuriuos pagalbos kreipėsi tėvai, sprendžiant sūnaus/ dukters auklėjimo problemas.

Šaltinis: Kvieskienė, G. (gr. vad.) (2006). Pedagoginės psichologinės pagalbos mokykloje veiksmingumas (mokyklų psichologų, socialinių pedagogų, specialiųjų pedagogų, mokytojų padėjėjų funkcijos: mokyklose pagal pareigines instrukcijas ir realų darbo turinį). Tyrimo ataskaita. Vilnius, rugsėjo 22 d., p. 46.

Vykdamas minėtą G. Kvieskienės ir kt. (2006) tyrimą tėvai buvo paprašyti įvardinti konkrečias problemas, dėl kurių jie kreipėsi į specialistus. Analizuojant tyrimo duomenis paaiškėjo, kad socialinis pedagogas sprendžia daugiau ir įvairesnes problemas nei kiti specialistai. Viena iš dažniausiai tėvų įvardintų auklėjimo problemų, kurią padeda įveikti socialinis pedagogas – konfliktai: konfliktai su tėvais, mokytojais, tarpusavio konfliktai, konfliktinės situacijos mokykloje.

Į psichologą dažniausiai (n=57) kreipiamasi esant bendravimo su tėvais, mokytojais ir kitais vaikais problemoms, konfliktams. Kiek rečiau, pasak tėvų, į šį specialistą kreipiamasi susidūrus su fizine ir emocine prievarta (n=18), vaikų nenoru mokytis (n=16), motyvacijos stoka (n=12). Nustatyta, kad vieną kartą pagalbos į psichologą kreipėsi 10,8 proc. apklaustų tėvų. 7,7 proc. nurodė, kad į šį specialistą kreipėsi nuo 2 iki 5 kartų. Tik labai maža dalis (2,9 proc.) respondentų pagalbos į psichologą kreipėsi daugiau nei 5 kartus. Dar rečiau pagalbos tėvai kreipiasi į socialinį pedagogą. 6,5 proc. kreipėsi 2-5 kartus, 5 proc. vieną kartą. 1,8 proc. tėvų nurodė, kad kreipėsi 5-10 ir daugiau nei 10 kartų.

Paaiškėjo, kad efektyviai psichologų teikiamai pagalbai trūksta dėmesingumo (n=5), geresnio išmanymo (n=3), individualumo (n=2) ir konfidencialumo (n=1). Taip pat nustatyta, kad tėvai gerai informuoti apie klasės auklėtojo, socialinio pedagogo ir psichologo teikiamas pagalbą. Mažiausiai tėvai informuoti apie mokytojo padėjėjo ir specialiojo pedagogo teikiamą pagalbą (Kvieskienė ir kt., 2006, p. 46-51).

3. TĖVŲ POŽIŪRIO Į VALSTYBINĖS ŠVIETIMO STRATEGIJOS ĮGYVENDINIMĄ PEDAGOGINĖS PSICHOLOGINĖS PAGALBOS ASPEKTU TYRIMAS

3. 1. Tyrimo metodika ir organizavimas

Problemos aktualumas nulėmė tyrimo pasirinkimą, siekiant nustatyti tėvų nuomonę apie valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimą pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu.

Tyrimo objektas - tėvų požiūris į valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimą pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu.

Tyrimo tikslas - išanalizuoti tėvų požiūrį į valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimą pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu.

Tyrimo procesui kelti šie **uždaviniai**:

1. Atlikti anketinę moksleivių tėvų apklausą.
2. Tyrimo metu išsiaiškinti respondentų nuomonę apie valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimą pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu.
3. Pateikti tyrimo išvadas.

Tyrimo eiga: tyrimas vyko 2008 metų gegužės - 2009 metų sausio mėnesiais Klaipėdos miesto ir Kelmės rajono pedagoginėse psichologinėse tarnybose. Atlikti tyrimą (padalinti ir surinkti anketas) padėjo šių tarnybų specialistai.

Tyrimo imtis: 161 abiejų lyčių respondentai (iš jų 90 apsilankiusių Klaipėdos miesto ir 71 apsilankęs Kelmės rajono pedagoginėse psichologinėse tarnybose).

Tyrimo metodas. Siekiant atsakyti į užsibrėžtą tikslą, išspręsti iškeltus uždavinius buvo naudojama anketinė apklausa. Anketinės apklausos metodas yra populiarus ir įgalina surinkti daug informacijos, kuri leidžia nustatyti dėsningumus tiriamoje srityje. Kaip nurodo K. Kardelis (2002), anketinės apklausos metodas yra plačiai paplitęs. Viena vertus, tai gali rodyti metodo patikimumą, o antra vertus, - jo populiarumą dėl tariamo paprastumo, manant, jog nėra nieko lengvesnio, kaip atlikti apklausą. Tačiau tokia pažiūra į šį metodą ir masinis jo taikymas gali sumenkinti jo reikšmę moksliniuose tyrimuose. Manoma, kad tinkamai anketai būdingos tokios pat geros savybės, kaip ir geram įstatymui. Ji yra aiški, nedviprasmiška, patikima. Kartu ji turi skatinti respondento norą bendradarbiauti, kuo teisingiau atsakinėti.

Anketai sudaryti ir apskritai tyrimui rengti remtasi K. Kardelio (2002) keliamais reikalavimais bei rekomendacijomis, į kurias tyrėjui privalu atsižvelgti:

- pirmiausia turi būti motyvuotai, logiškai paaiškinta, dėl ko atliekamas tyrimas, po to pateikiama trumpa anketos užpildymo instrukcija;
- apklausiamojo pastangos atsakyti turi būti minimalios, todėl klausimai turi būti konkretūs, o atsakymų variantai suprantami;
- kuo mažiau respondentui tenka rašyti, tuo daugiau jis tiki, kad bus išlaikytas anonimiškumas;
- svarbi anketos apimtis: ilga anketa tiriamąjį „išgąsdina“, nėra noro atidžiai ją skaityti, todėl galimi paviršutiniški atsakymai; svarbus ir anketos apipavidalinimas, klausimų kompozicija, -tai gali sušvelninti kilusias neigiamas nuostatas;
- reikia vengti klausimų, kurie stumia respondentą į vieną atsakymą;
- reikia vengti sudėtingų, erzinančių klausimų.

Pagal Kardelį (2002), anketavimas dažnai naudojamas žmonių poreikiams ir nuomonei įvertinti, nes naudojant kitus apklausos atlikimo būdus, neišvengiama apklausą atliekančio asmens poveikio respondentui, kuris gali iškreipti tyrimo rezultatus.

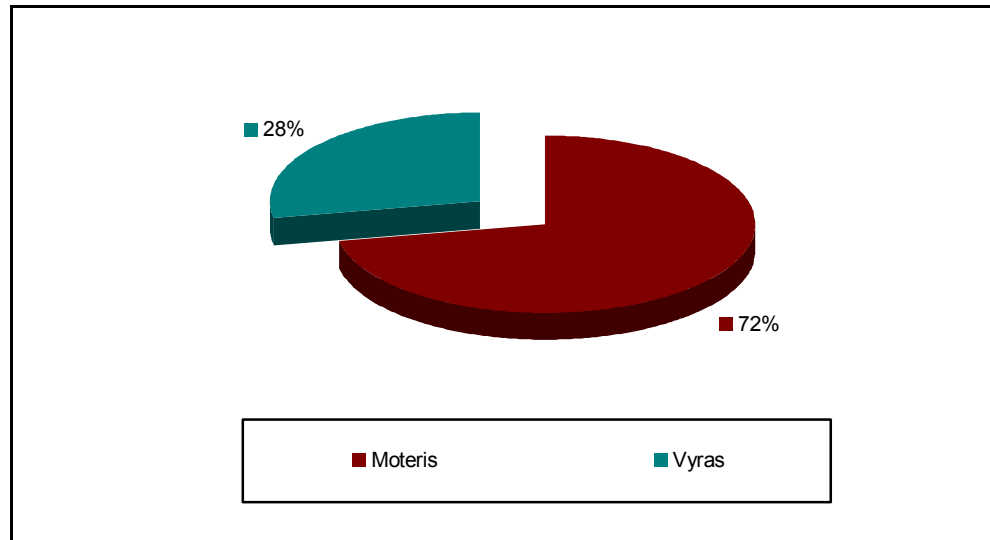
Taigi anketinės apklausos metodas baigiamajam magistro darbui buvo pasirinktas numačius, jog jis bus patogiausias apklausti moksleivių tėvus ir tiks tyrimo uždaviniams pasiekti.

Etikos principai. Anketinė apklausa vykdyta nepažeidžiant respondentų teisių ir laikantis etikos principų, nes:

- respondentai dalyvauti tyrime sutiko savanoriškai (nepažeistos nei vieno teisės į laisvanoriškumą);
- buvo garantuojamas konfidencialumas (jie buvo informuojami, kad dalyvavimas tyrime ir teikiama informacija nebus panaudojama prieš juos ateityje);
- tiriamieji buvo supažindinti su tyrimo turiniu ir tikslu;
- buvo informuoti apie duomenų rinkimo metodus (anketos naudojimą, koku būdu bus pateikti bendrieji tyrimo duomenys);
- buvo laikomasi teisingumo, teisės į privatumą, konfidencialumo užtikrinimo, geranoriškumo, teisės gauti tikslią informaciją principų.

3. 2. Tyrimo rezultatų analizė

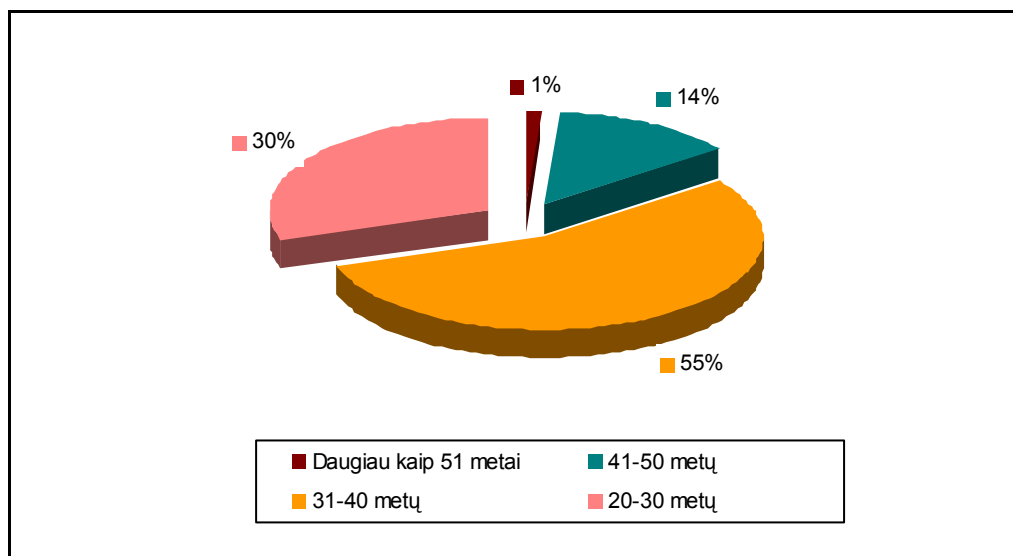
Siekiant išanalizuoti tėvų požiūrį į valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimą pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu anketinės apklausos metu pirmiausia buvo nustatyti sociodemografiniai duomenys apie tiriamuosius. 9 paveiksle pateiktas respondentų pasiskirstymas pagal lytį (procentine išraiška).

9 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal lytį

Iš paveikslo matyti, kad Klaipėdos miesto ir Kelmės rajono pedagoginėse psichologinėse tarnybose (PPT) dažniau apsilanko mokinių mamos (72 proc.), ir tėčiai (28 proc.) *Tad galima teigti, kad šeimose mamos labiau rūpinasi vaikų psichologinėmis ir pedagoginėmis problemomis.*

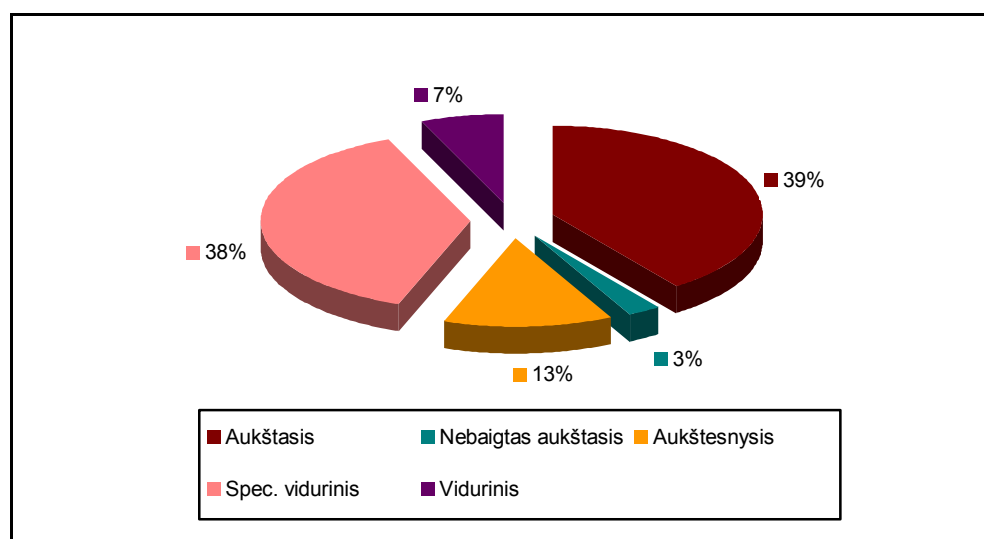
Tyrimo rezultatai leido nustatyti ir respondentų amžių (žr. 10 pav.).

10 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal amžių

Apibendrinus gautus rezultatus, paaiškėjo, kad daugumą tyrimo metu apklaustų tėvų (55 proc.) sudaro 31-40 metų amžiaus respondentai. Trečdalį tėvų (30 proc.) sudaro sulaukusieji 20-30 metų. *Galima sakyti, kad tyrimo metu surinkti duomenys labiausiai parodys 31-40 metų mokinių tėvų požiūrį į Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimą pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu.*

Tiriant tėvų nuomonę minėtu klausimu buvo aktualu nustatyti ir jų išsilavinimą. Rezultatai pateikti 11 paveiksle.

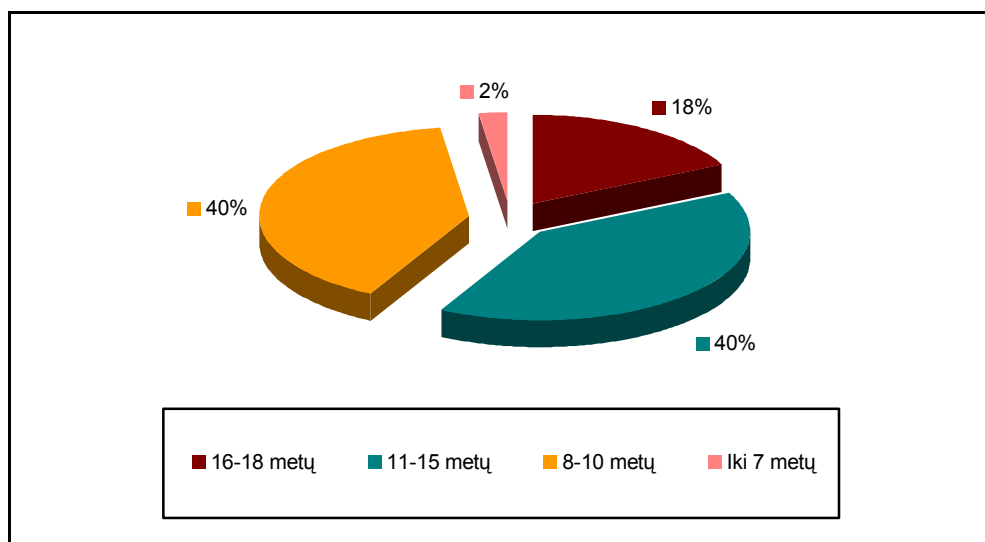

11 pav. Respondentų pasiskirstymas pagal išsilavinimą

Remiantis 11 pav. duomenimis, abiejose įstaigose tyrimo metu apsilankę ir apklausti tėvai pagal išsilavinimą pasiskirstė maždaug tolygiai. Dauguma iš jų turi įgiję aukštąjį išsilavinimą (39

proc.) arba specialųjį vidurinį (38 proc.) išsilavinimą. Tad galima teigti, kad Klaipėdos miesto ir Kelmės rajono pedagoginėse psichologinėse tarnybose pagalba teikiama tiek žemesnįjį, tiek ir aukštesnįjį išsilavinimą turinčių tėvų vaikams.

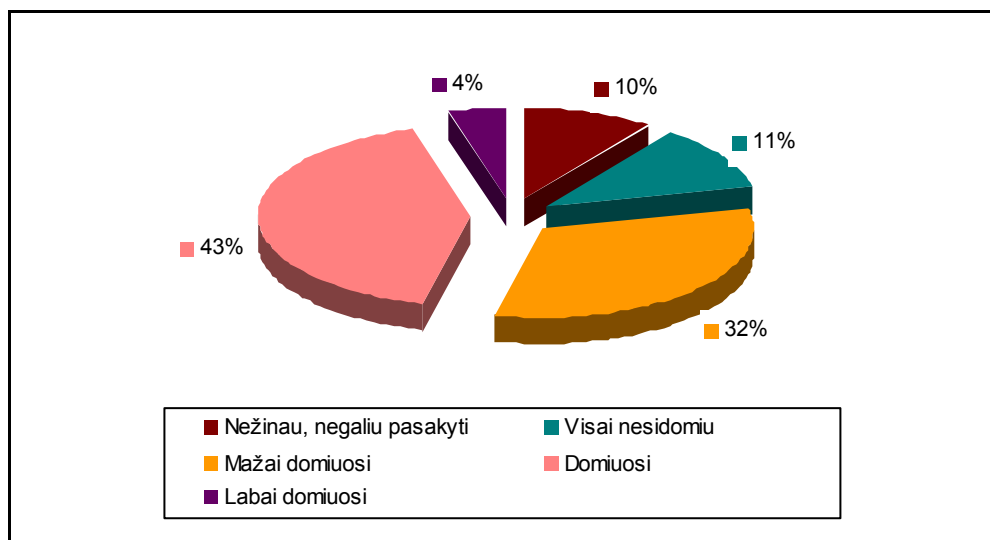
Apibendrinti tyrimo duomenys leido nustatyti mokinių, kuriems reikalinga psichologinė bei pedagoginė pagalba, amžių (žr. 12 pav.).

12 pav. Respondentų vaikų amžius

Iš paveikslo matyti, kad mokinių, kurie lankosi tarnybose, amžius nevienodas. Daugiausiai įstaigų lankytojų (40 proc.) sudaro sulaukusieji 8-10 metų, dar tiek pat (40 proc.) - 11-15 metų. *Vadinasi, analizuojamose tarnybose dirbantiems psichologams, socialiniams pedagogams ir kitiems specialistams tenka spręsti skirtingo amžiaus mokinių ir jų aplinkos problemas. Dažniausi PPT klientai – 8-15 metų vaikai ir jų tėvai (globėjai).*

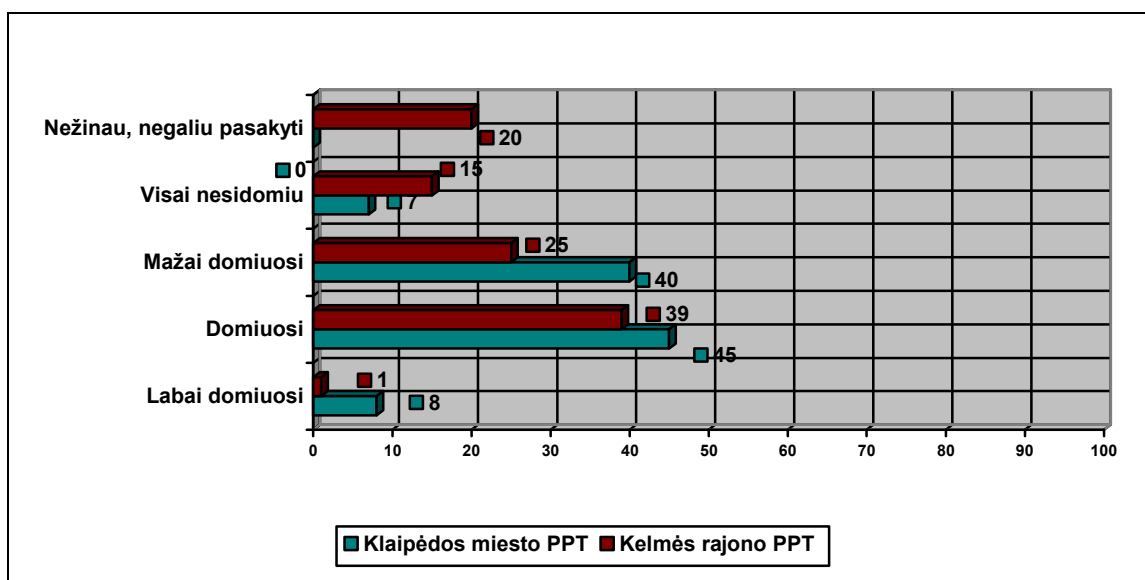
Siekiant tyrimo tikslo vienu iš anketos klausimų tirta, ar tėvai domisi tuo, kaip mokyklose yra įgyvendinama Valstybinė švietimo strategija (žr. 13 pav.).

13 pav. Tėvų domėjimasis mokyklose įgyvendinama Valstybine švietimo strategija

Kaip matyti, dauguma respondentų domisi (43 proc.) arba mažai domisi (32 proc.), kaip mokyklose yra įgyvendinama Valstybinė švietimo strategija.

Palyginus abejose pedagoginėse psichologinėse tarnybose apsilankiusių tėvų pasisakymus, matyti, kad Klaipėdos PPT paslaugomis besinaudojantys tėvai labiau domisi minėtos strategijos įgyvendinimu nei Kelmės rajono PPT (14 pav.).

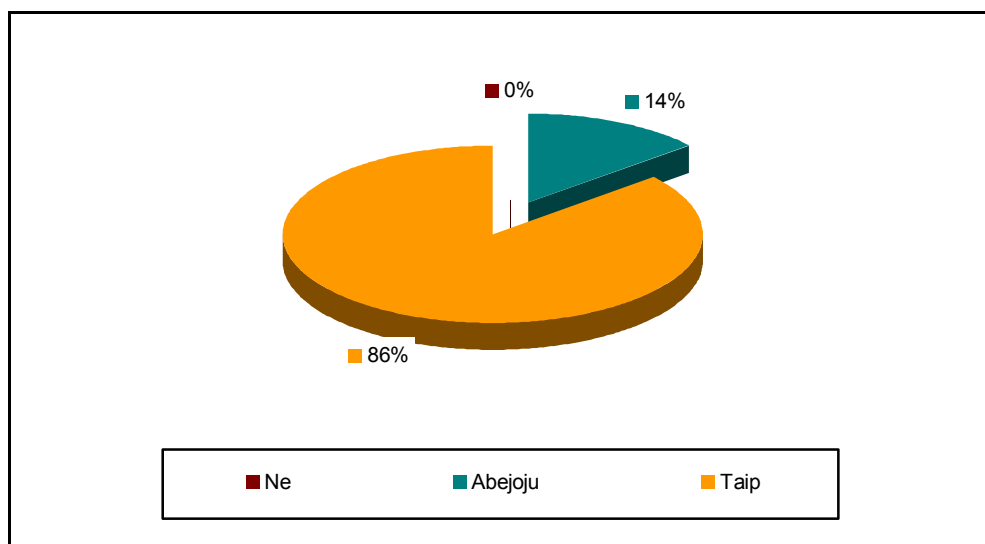

14 pav. Tėvų domėjimosi mokyklose įgyvendinama Valstybine švietimo strategija palyginimas (%)

Matyti, kad Kelmės rajono PPT besilankantieji tėvai, skirtingai (15 proc.) nei Klaipėdos PPT (7 proc.), visai nesidomi, kaip mokyklose yra įgyvendinama Valstybinė švietimo strategija. Pastebėtina, kad dalis Kelmės rajono PPT besilankančių tėvų (20 proc.), skirtingai nei Klaipėdos

miesto, šiuo klausimu neturėjo nuomonės. *Vadinasi, daugelis tėvų domisi arba mažai domisi, kaip mokyklose yra įgyvendinama Valstybinė švietimo strategija. Klaipėdos PPT besilankantys tėvai labiau nei Kelmės rajono domisi šios strategijos įgyvendinimu.*

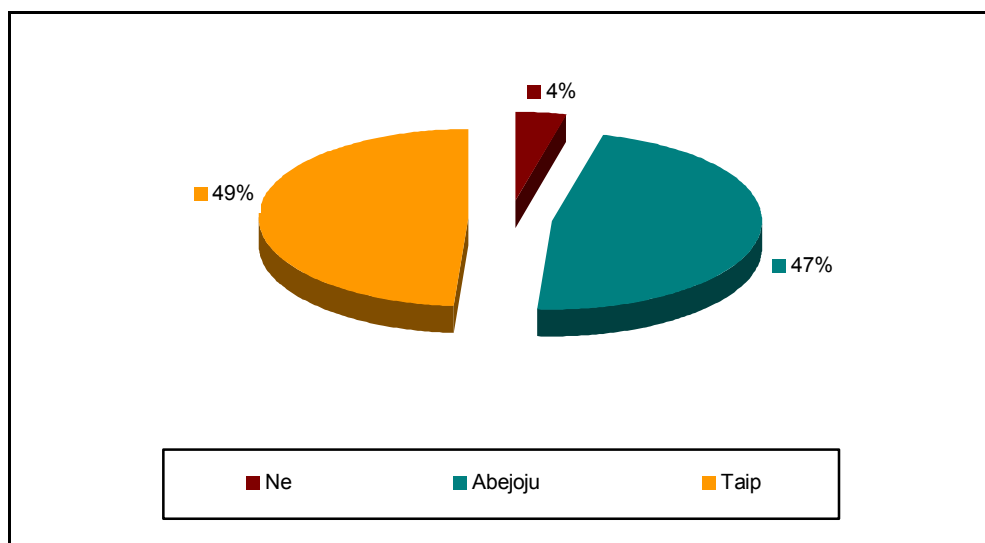
Tyrimas leido nustatyti tėvų požiūrį į pedagoginės psichologinės pagalbos poreikį mokyklose (žr. 15 pav.).

15 pav. Tėvų nuomonė apie pedagoginės psichologinės pagalbos reikalingumą mokyklose

Akivaizdu, kad dauguma tėvų (86 proc.) išvelgė pedagoginės psichologinės pagalbos būtinybę mokyklose, likusieji (14 proc.) tuo abejojo.

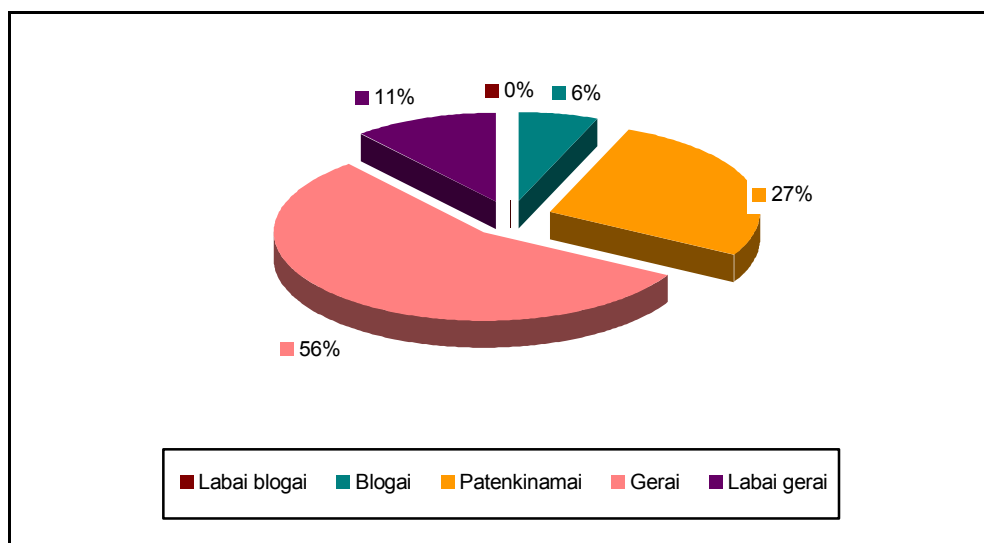
Vienu iš anketos klausimų tirta, ar respondentų sūnaus (dukros) lankomoje mokykloje teikiama pedagoginė psichologinė pagalba (žr. 16 pav.).

16 pav. Tėvų pasisakymai klausimu - ar sūnaus (dukros) mokykloje teikiama pedagoginė psichologinė pagalba

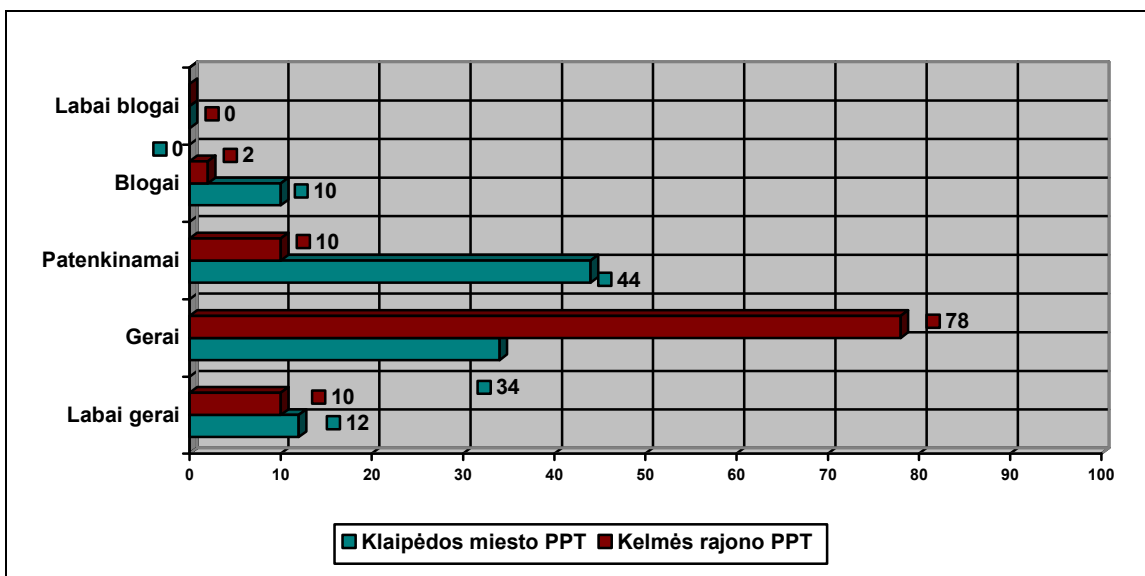
Matyti, kad tėvų pasisakymai pasiskirstė nevienareikšmiškai. Maždaug pusė apklaustųjų (49 proc.) teigė, kad sūnaus (dukros) lankomoje mokykloje teikiama pedagoginė psichologinė pagalba. Likusieji tuo abejojo (47 proc.) arba nesutiko (4 proc.). *Taigi ne visose respondentų vaikų mokyklose teikiama pedagoginė psichologinė pagalba arba tėvai mažai informuoti apie šios pagalbos galimybes.*

Apibendrinus tyrimo rezultatus, paaiškėjo, kaip tėvai vertina pedagoginį psichologinį darbą mokyklose su problemų turinčiais vaikais (žr. 17 pav.).

17 pav. Pedagoginio psichologinio darbo su problemų turinčiais vaikais vertinimas

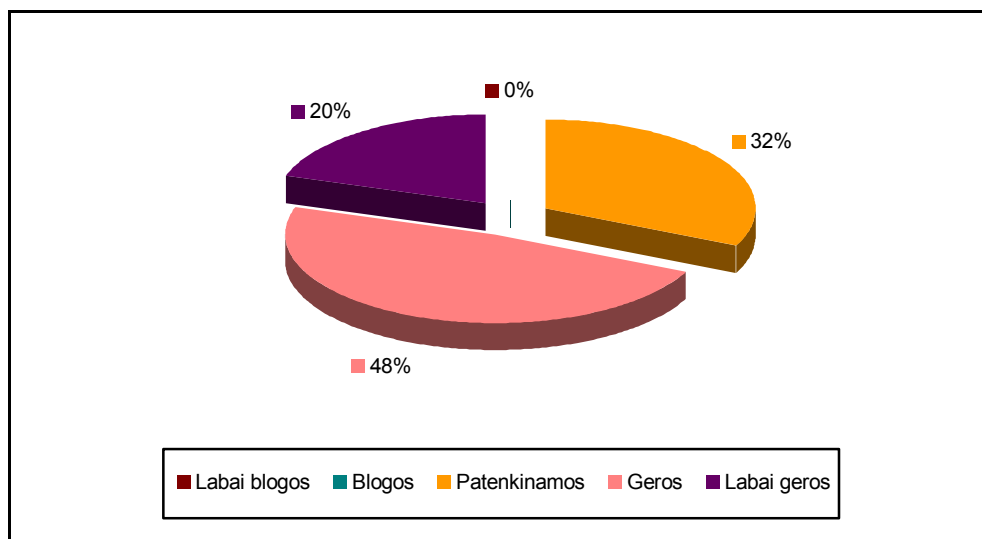
Palyginus abejose institucijose apsilankusių tėvų pasisakymus, pastebėta, kad dauguma (78 proc.) Kelmės rajono PPT apsilankusių tėvų pedagoginį psichologinį darbą su problemų turinčiais vaikais mokyklose įvertino gerai. Tuo tarpu daugelis (44 proc.) Klaipėdos miesto PPT paslaugomis besinaudojančių tėvų šį darbą įvertino patenkinamai. Be to, pastarojoje įstaigoje apsilankę tėvai, daugiau (10 proc.) nei apsilankusieji Kelmės rajono PPT (2 proc.), pedagoginį psichologinį darbą su problemų turinčiais vaikais mokyklose įvertino blogai (žr. 18 pav.).

18 pav. Pedagoginio psichologinio darbo su problemų turinčiais vaikais vertinimo palyginimas (%)

Galima konstatuoti, kad Kelmės rajono PPT apsilanę tėvų pedagoginį psichologinį darbą su problemų turinčiais vaikais mokyklose įvertino geriau nei apsilankiusieji Klaipėdos miesto PPT.

Anketinės apklausos metu aiškintasi, ar respondentų sūnaus (dukros) lankomoje mokykloje yra tinkamos sąlygos teikti pedagoginę psichologinę pagalbą. Gauti rezultatai pateikti 19 paveiksle.

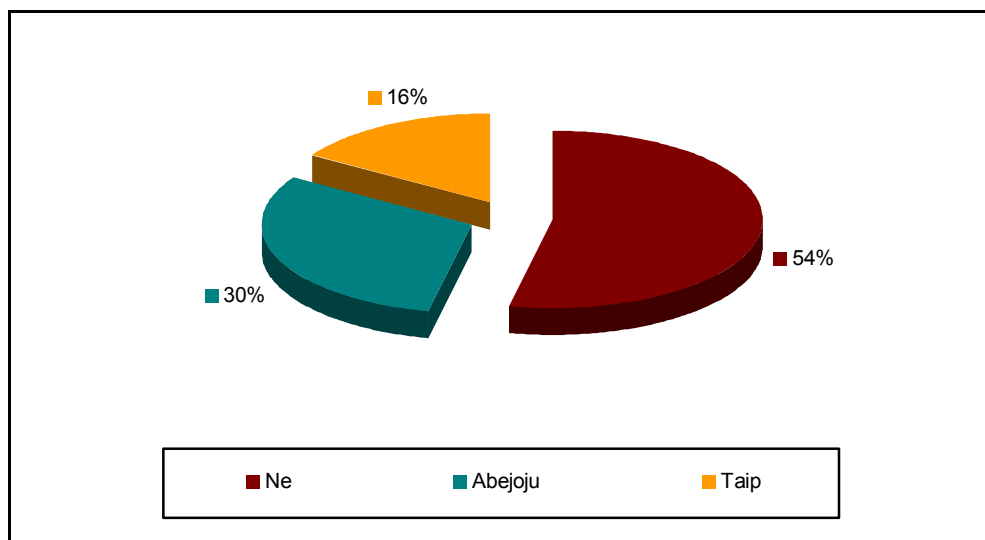

19 pav. Sąlygų mokyklose teikti pedagoginę psichologinę pagalbą tinkamumas

Dauguma tėvų (48 proc.) mano, kad jų sūnaus (dukros) mokykloje yra geros sąlygos teikti pedagoginę psichologinę pagalbą. Daugiau kaip trečdalis apklaustų tėvų (32 proc.) šias sąlygas vertino patenkinamai. Tik nedaugelis (20 proc.) sąlygų mokyklose teikti pedagoginę psichologinę pagalbą tinkamumą įvertino labai gerai. *Galima konstatuoti, kad ne visų tėvų vaikų mokyklose yra*

tinkamos sąlygos teikti pedagoginę psichologinę pagalbą, kas taip pat parodo jų lankymosi PPT priežastį.

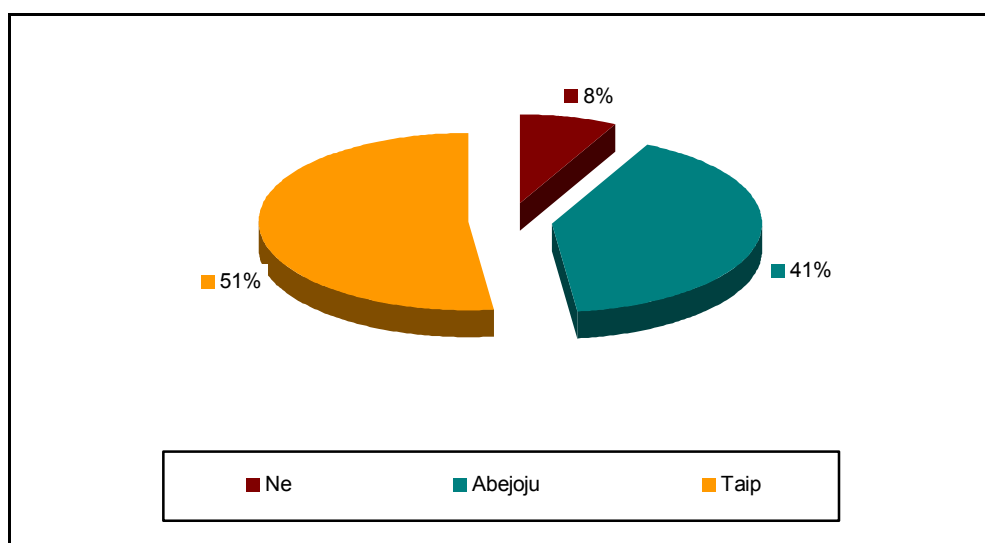
Nustatyta, kad tik mažai daliai respondentų vaikų mokykloje teko naudotis pedagogine psichologine pagalba (žr. 20 pav.).

20 pav. Ar respondentų sūnui (dukrai) mokykloje teko naudotis pedagogine psichologine pagalba

Pedagogine psichologine pagalba mokyklose naudojosi tik 16 proc. Kelmės rajono ir Klaipėdos miesto PPT apsilankusių tėvų vaikų. Daugiau kaip pusė apklaustųjų (54 proc.) anketose pažymėjo, kad jų sūnui ar dukrai mokykloje neteko naudotis pedagogine psichologine pagalba.

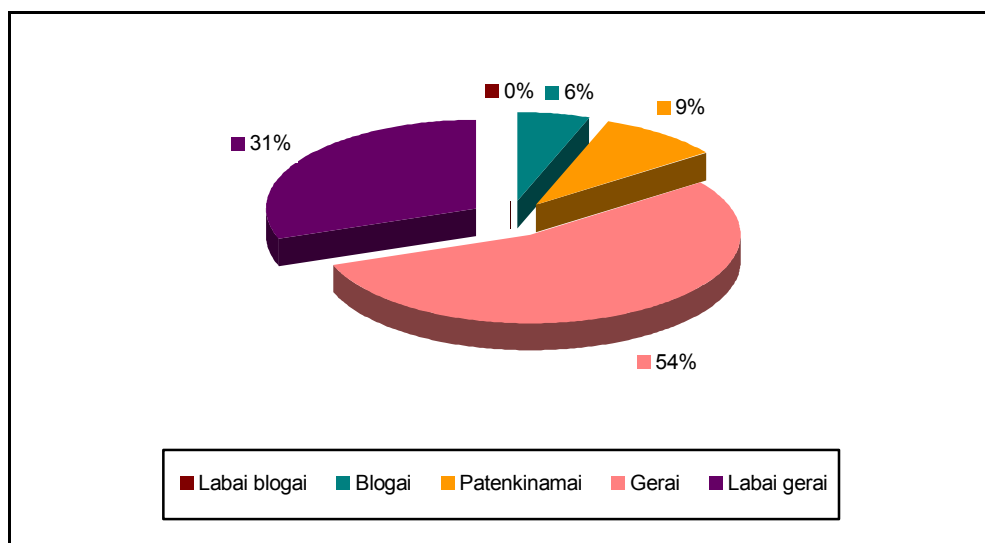
Tų tėvų, kurių vaikams mokyklose teko naudotis pedagogine psichologine pagalba, tyrimo metu prašyta nurodyti, ar jie buvo informuoti apie šios pagalbos teikimą (žr. 21 pav.).

21 pav. Ar tėvai buvo informuoti(-a) apie sūnui (dukrai) mokykloje teikiamą pedagoginę psichologinę pagalbą

Matyti, kad daugiau kaip pusė respondentų (51 proc.) buvo informuoti apie šią pagalbą. Taip pat nemaža dalis (41 proc.) tuo abejojo. *Taigi ne visi tėvai būna informuoti(-a) apie sūnui (dukrai) mokykloje teikiamą pedagoginę psichologinę pagalbą, kas parodo, kad ugdymo įstaigose yra prasta bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais sistema.*

Visi apklaustieji (100 proc.) tyrimo metu nurodė, kad jiems teko naudotis PPT paslaugomis. Dauguma iš jų pedagoginių psichologinių tarnybų veiklą įvertino gerai (žr. 22 pav.).

22 pav. Pedagoginių psichologinių tarnybų veiklos vertinimas

Remiantis 22 pav. duomenimis, dauguma PPT paslaugomis besinaudojančių tėvų šių institucijų veiklą įvertino gerai (54 proc.) arba labai gerai (31 proc.). *Taigi abejojęse įstaigose tyrimo metu apsilankę ir apklausti tėvai gana teigiamai įvertino Pedagoginių psichologinių tarnybų veiklą. Galima teigti, kad šios tarnybos tinkamai vykdo savo darbą, spręsdamos pedagogines psichologines problemas ir padėdamos vaikams, jų šeimai.*

Žemiau pateiktose 2 ir 3 lentelėse nurodyti apibendrinti tėvų pasisakymai apie pedagoginės psichologinės pagalbos teikimą mokykloje.

Klaipėdos miesto PPT apsilankusių tėvų pedagoginės psichologinės pagalbos vertinimas

KLAUSIMAI	LABAI GERAI		GERAI		PATENKINAMAI		BLOGAI		LABAI BLOGAI	
	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%
• Kaip vertinate šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemą sūnaus (dukros) mokykloje?	14	15	36	40	40	45	0	0	0	0
• Kaip vertinate kryptingas mokyklų papildomojo ugdymo pedagoginio ir socialinio darbo su problemų turinčiais vaikais programas?	9	10	72	80	9	10	0	0	0	0
• Kaip vertinate pedagogines ir socialines programas rizikos šeimų vaikams?	23	24	54	61	13	15	0	0	0	0
• Kaip vertinate esamą situaciją su mokyklos nelankančiais vaikais?	0	0	0	0	13	15	37	40	40	45
• Kaip vertinate moksleivių galimybes grįžti į nuosekliojo mokymo sistemą?	36	40	40	44	14	16	0	0	0	0
• Kaip vertinate Jūsų sūnaus (dukros) mokykloje dirbančių specialistų pasirengimą teikti pedagoginę psichologinę pagalbą?	18	20	36	40	26	29		11	0	0

Iš lentelėje pateiktų duomenų matyti, kad dauguma Klaipėdos miesto PPT apsilankusių tėvų *labai gerai* įvertino moksleivių galimybes grįžti į nuosekliojo mokymo sistemą (teigė 40 proc.). *Jie gerai įvertino*: kryptingas mokyklų papildomojo ugdymo pedagoginio ir socialinio darbo su problemų turinčiais vaikais programas (80 proc.); pedagogines ir socialines programas rizikos šeimų vaikams (61 proc.); vaiko mokykloje dirbančių specialistų pasirengimą teikti pedagoginę psichologinę pagalbą (40 proc.). *Patenkinamai* daugelis (45 proc.) įvertino šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemą sūnaus (dukros) mokykloje. Blogai (40 proc.) arba labai blogai (45 proc.) daugumos tėvų įvertinta esama situacija su mokyklos nelankančiais vaikais.

Kiek kitaip pasiskirstė Kelmės rajono PPT apsilankusių tėvų požiūris į pedagoginę psichologinę pagalbą mokykloje (žr. 3 lentelė).

Kelmės rajono PPT apsilankiusių tėvų pedagoginės psichologinės pagalbos vertinimas

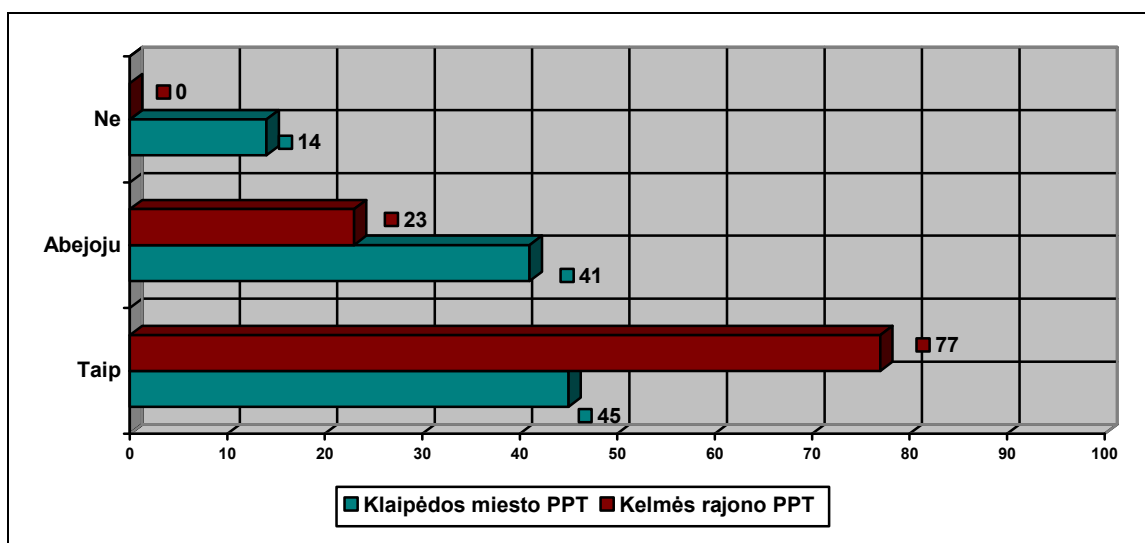
KLAUSIMAI	LABAI GERAI		GERAI		PATENKINAMAI		BLOGAI		LABAI BLOGAI	
	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%	Sk.	%
• Kaip vertinate šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemą sūnaus (dukros) mokykloje?	14	20	56	78	1	2	0	0	0	0
• Kaip vertinate kryptingas mokyklų papildomojo ugdymo pedagoginio ir socialinio darbo su problemų turinčiais vaikais programas?	10	15	51	70	10	15	0	0	0	0
• Kaip vertinate pedagogines ir socialines programas rizikos šeimų vaikams?	10	15	47	65	13	18	1	2	0	0
• Kaip vertinate esamą situaciją su mokyklos nelankančiais vaikais?	0	0	17	25	29	40	25	35	0	0
• Kaip vertinate moksleivių galimybes grįžti į nuosekliojo mokymo sistemą?	25	35	29	40	17	25	0	0	0	0
• Kaip vertinate Jūsų sūnaus (dukros) mokykloje dirbančių specialistų pasirengimą teikti pedagoginę psichologinę pagalbą?	49	69	21	30	1	1	0	0	0	0

Matyti, kad didžioji dalis tėvų, apklaustų Kelmės rajono PPT, *labai gerai* įvertino sūnaus (dukros) mokykloje dirbančių specialistų pasirengimą teikti pedagoginę psichologinę pagalbą (nurodė 69 proc.). *Gerai* daugumos įvertinta: šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistema sūnaus (dukros) mokykloje (teigė 78 proc.); kryptingos mokyklų papildomojo ugdymo pedagoginio ir socialinio darbo su problemų turinčiais vaikais programos (70 proc.); pedagoginės ir socialinės programos rizikos šeimų vaikams (65 proc.); moksleivių galimybes grįžti į nuosekliojo mokymo sistemą (40 proc.). Esama situacija su mokyklos nelankančiais vaikais daugumos Kelmės rajono PPT apsilankiusių tėvų nuomone, yra patenkinama (40 proc.) arba bloga (35 proc.).

Palyginus abiejų tarnybų paslaugomis besinaudojančių tėvų nuomones, matyti, kad tėvai prasčiausiai vertina esamą situaciją su mokyklos nelankančiais vaikais. Klaipėdos miesto PPT

apsilankę tėvai palankiau vertina moksleivių galimybes grįžti į nuosekliojo mokymo sistemą, o besilankantieji Kelmės rajono PPT - šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemą sūnaus (dukros) mokykloje; mokykloje dirbančių specialistų pasirengimą teikti pedagoginę psichologinę pagalbą.

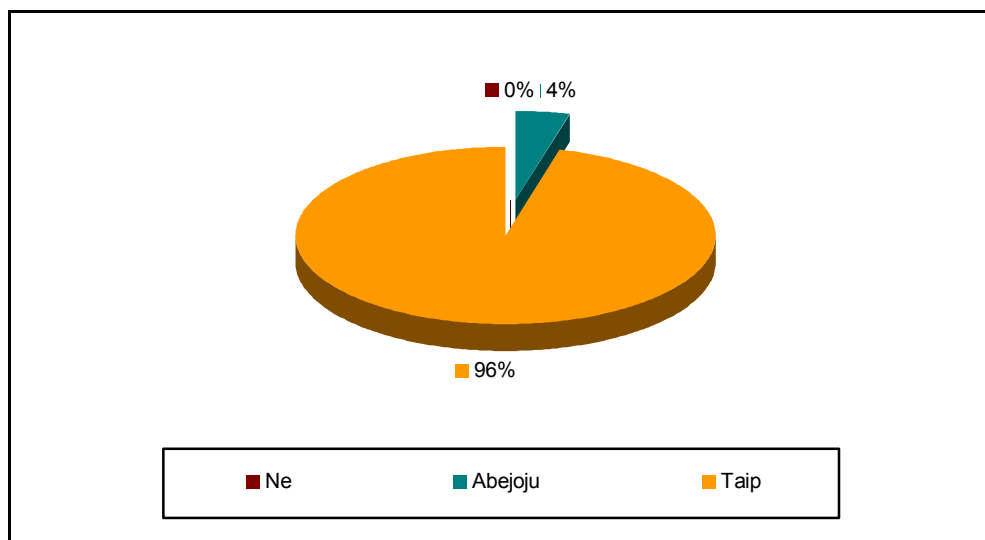
Kad Kelmės rajono PPT besilankantys tėvai palankiau vertina mokykloje dirbančių specialistų pasirengimą teikti pedagoginę psichologinę pagalbą parodė ir atsakymai į klausimą, kuriuo tirta, ar minėtiems specialistams pakanka žinių ir priemonių pedagoginei, psichologinei pagalbai teikti (žr. 23 pav.).

23 pav. Ar mokyklose dirbantiems pedagogams, psichologams bei kt. specialistams pakanka žinių ir priemonių, teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą (%)

Didžioji dalis (77 proc.) Kelmės rajono PPT besilankančių tėvų sutiko, kad mokyklose dirbantiems pedagogams, psichologams, kt. specialistams pakanka žinių ir priemonių, teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą. Tuo tarpu Klaipėdos miesto PPT besilankančių tėvų nuomonės išsiskyrė: 45 proc. su minėtu teiginiu sutiko, 41 proc. abejojo ir 14 proc. nesutiko.

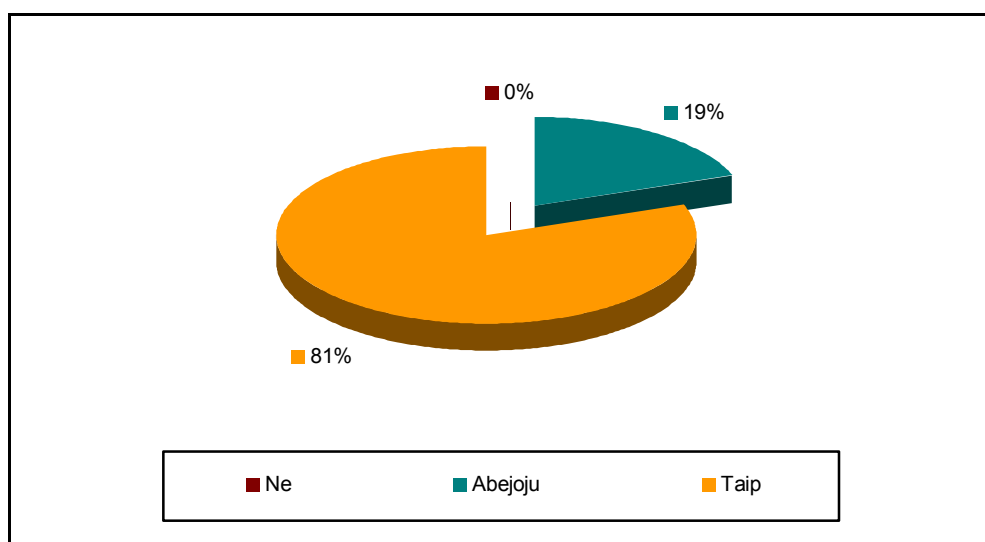
Vienu iš anketos klausimų tirta, ar mokykloje dirbantiems specialistams būtina kompetencija teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą (žr. 24 pav.).

24 pav. Tėvų požiūris į mokykloje dirbančių specialistų kompetenciją siekiant teikti pedagoginę psichologinę pagalbą

Remiantis 24 pav. duomenimis, beveik visi respondentai sutiko, kad mokykloje dirbantiems specialistams būtina kompetencija teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą (mano 96 proc. tėvų). *Taigi beveik visi tėvai išvelgia mokykloje dirbančių specialistų kompetencijos svarbą teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą.*

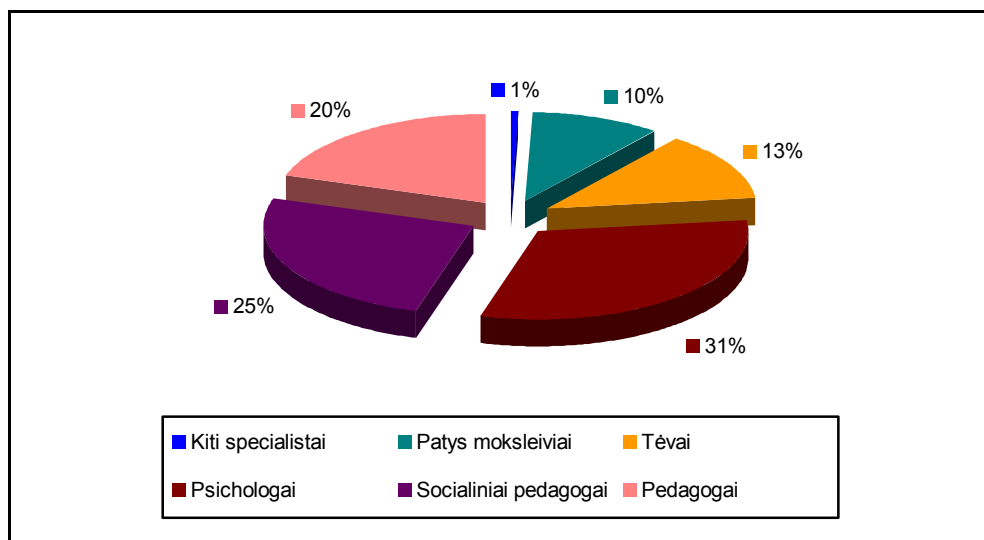
Taip pat tėvų nuomonė sutapo apie komandinio darbo būtinybę mokyklose teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą (žr. 25 pav.).

25 pav. Tėvų požiūris į komandinį darbą mokyklose teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą

Daugumos apklaustųjų nuomone, mokyklose teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą reikalingas komandinis darbas (teigė 81 proc.), likusieji (19 proc.) - tuo abejojo. *Vadinasi, dauguma tėvų išvelgia komandinio darbo reikšmę vaikams teikiant pedagoginę ir psichologinę pagalbą.*

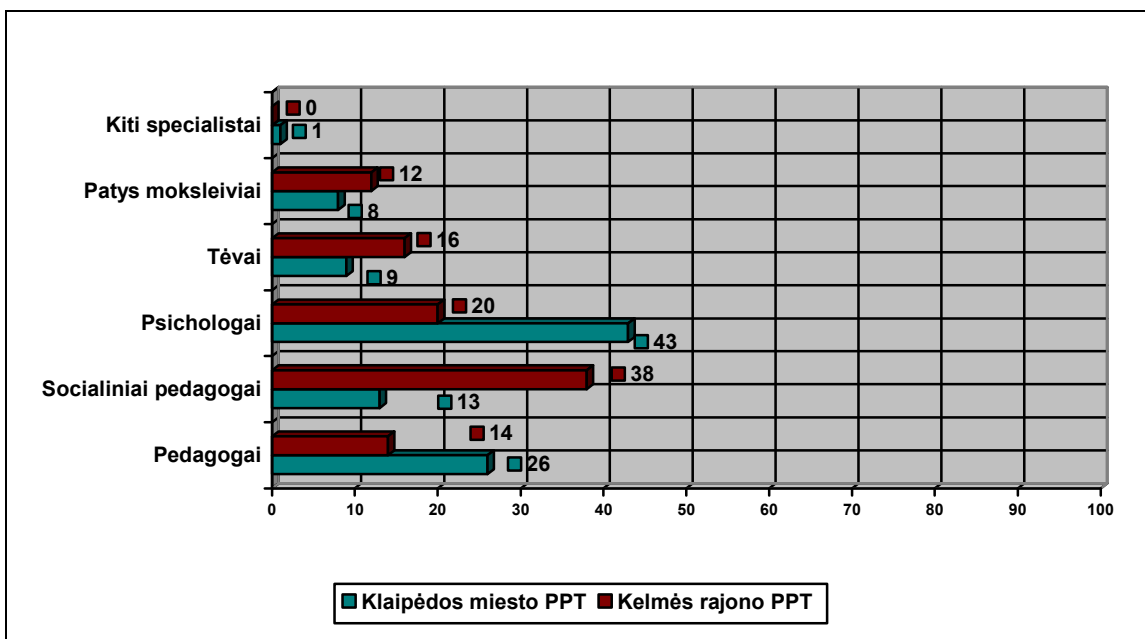
Tyrimo rezultatai parodė, kas, tėvų požiūriu, turėtų sudaryti minėtą komandą (žr. 26 pav.).

26 pav. Tėvų nuomonė apie komandos narius mokyklose teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą

Matyti, kad tėvai išvelgia įvairių specialistų: psichologų (nurodė 31 proc.), socialinių pedagogų (25 proc.), pedagogų (20 proc.), kitų specialistų (1 proc.), taip pat ir jų pačių (13 proc.) bei mokinių (10 proc.) svarbą mokyklose teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą.

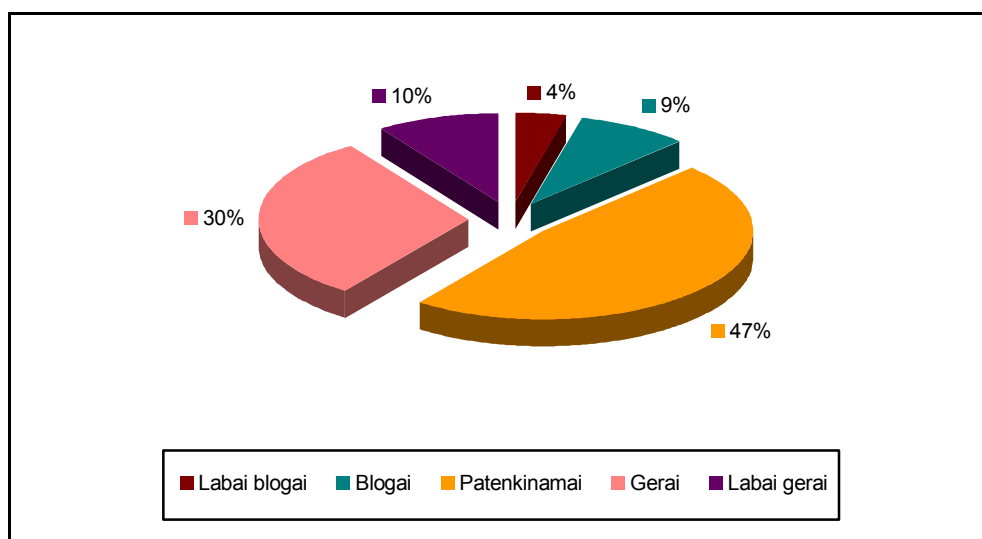
Palyginus abejose įstaigose apsilankiusių tėvų nuomones, paaiškėjo, kad Klaipėdos miesto PPT apsilankiusieji tėvai labiau nei Kelmės rajono PPT išvelgė psichologų (Klaipėdos miesto - 43 proc.; Kelmės rajono - 20 proc.) ir pedagogų (Klaipėdos - 26 proc.; Kelmės rajono - 14 proc.) svarbą šioje komandoje. Kelmės rajono PTT apklausti tėvai labiau akcentavo socialinio pedagogo (Kelmės rajono - 38 proc.; Klaipėdos - 13 proc.), tėvų (Kelmės rajono - 16 proc.; Klaipėdos - 9 proc.) ir pačių moksleivių (Kelmės rajono - 12 proc.; Klaipėdos - 8 proc.) svarbą komandoje (žr. 27 pav.).

27 pav. Tėvų nuomonės apie komandos narius mokyklose teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą palyginimas (%)

Taigi Klaipėdos miesto PPT apsilankiusieji tėvai mano, kad mokyklos komandoje teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą būtinausias psichologų ir pedagogų darbas. Kelmės rajono PTT apklausti tėvai labiau išvelgia socialinio pedagogo, tėvų ir pačių moksleivių komandinį darbą.

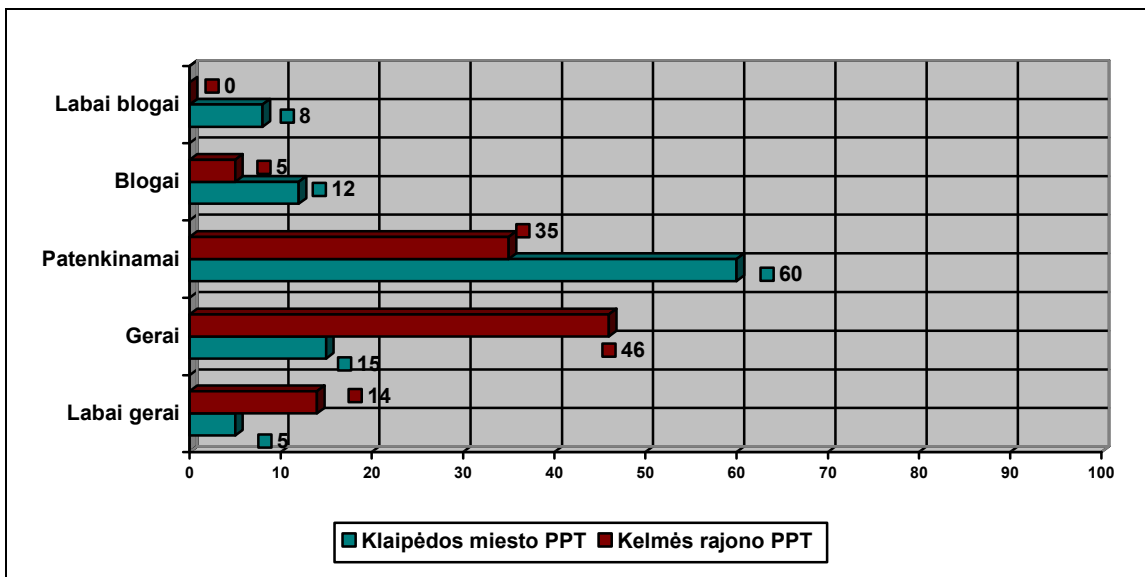
Siekiant tyrimo tikslo buvo svarbu apskritai nustatyti tėvų požiūrį į švietimo įstaigų pagalbą vaikus ugdančioms šeimoms (žr. 28 pav.).

28 pav. Švietimo įstaigų pagalbos vaikus ugdančioms šeimoms vertinimas

Daugelis tėvų (47 proc.) šią švietimo įstaigų pagalbą įvertino tik patenkinamai, trečdalis (30 proc.) – gerai. Lyginant abejose įstaigose apsilankiusių tėvų požiūrius, pastebėta, kad daugiau kaip pusė (60 proc.) Klaipėdos miesto PPT apsilankiusių tėvų švietimo įstaigų pagalbą vaikus

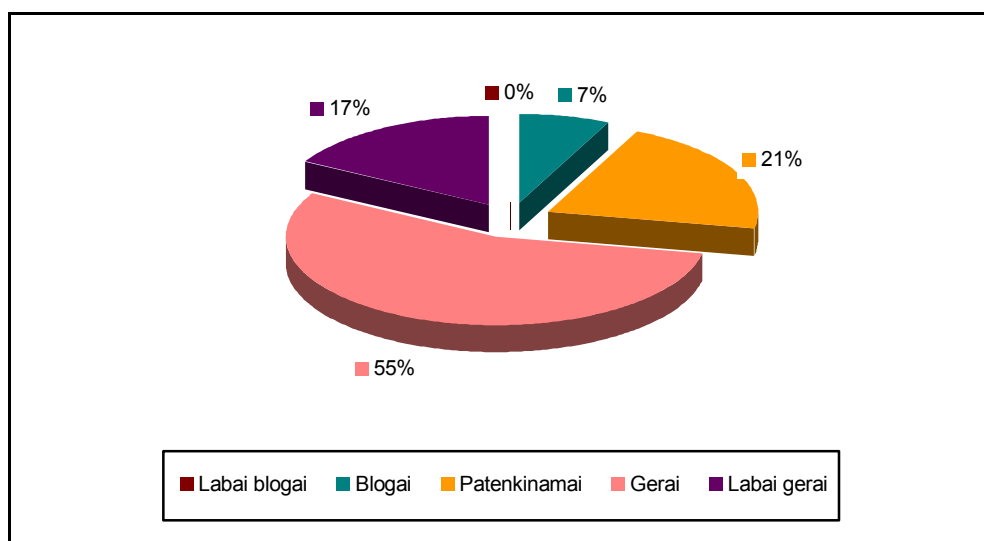
ugdančioms šeimoms įvertino patenkinamai. Dauguma Kelmės rajono PPT apsilankiusių šią pagalbą įvertino gerai (46 proc.) arba patenkinamai (35 proc.) (žr. 29 pav.).

29 pav. Švietimo įstaigų pagalbos vaikus ugdančioms šeimoms vertinimo palyginimas (%)

Taigi lyginant abiejų tarnybų paslaugomis besinaudojančių tėvų nuomones matyti, kad Kelmės rajono PPT lankytojai palankiau vertina švietimo įstaigų pagalbos teikimą vaikus ugdančioms šeimoms.

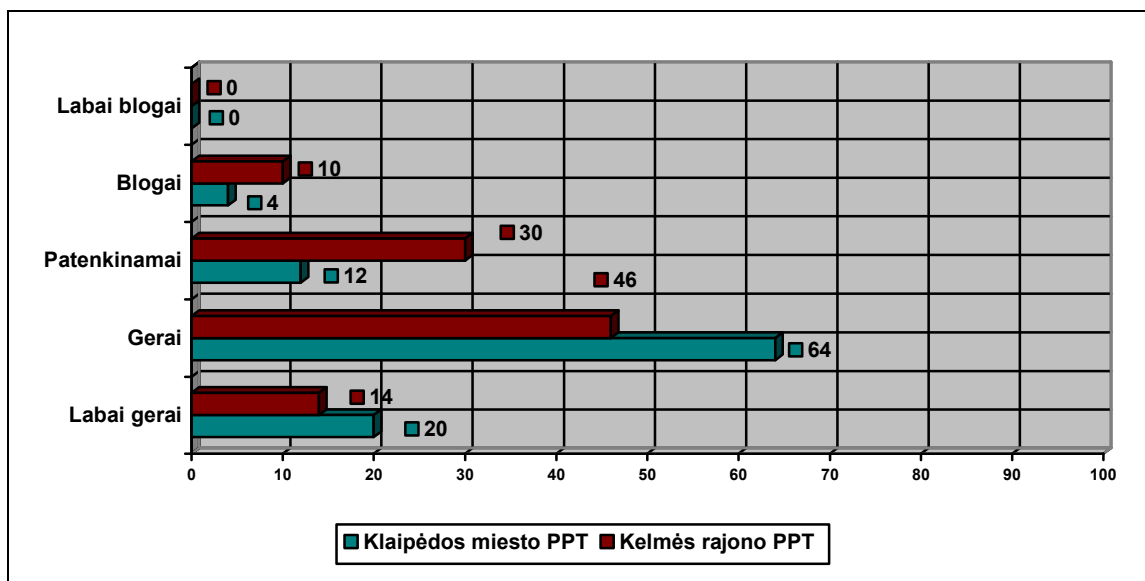
Tyrimo rezultatai taip pat leido nustatyti, kaip tėvai vertina švietimo įstaigų galimybes ugdyti įvairių gebėjimų vaikus (žr. 30 pav.).

30 pav. Tėvų požiūris į galimybes ugdyti įvairių gebėjimų vaikus

Remiantis 30 pav. duomenimis, dauguma respondentų gerai (55 proc.), patenkinamai (21 proc.) arba labai gerai (17 proc.) įvertino galimybes ugdyti įvairių gebėjimų vaikus.

Išsiaiškinus abejuose įstaigose apsilankiusių tėvų nuomones, pastebėta, kad Kelmės rajono PPT apsilankę tėvai, dažniau nei Klaipėdos miesto PPT, šias galimybes įvertino patenkinamai (Kelmės rajono PPT - 30 proc.; Klaipėdos miesto - 12 proc.) arba blogai (Kelmės rajono PPT - 10 proc.; Klaipėdos miesto - 4 proc.) (žr. 31 pav.).

31 pav. Tėvų požiūrio į galimybes ugdyti įvairių gebėjimų vaikus palyginimas (%)

Pagal pateiktus duomenis matyti, kad Klaipėdos miesto PPT apklausti tėvai, daugiau (20 proc.) nei Kelmės rajono PPT (14 proc.), galimybes ugdyti įvairių gebėjimų vaikus įvertino labai gerai. *Taigi Klaipėdos miesto PPT lankytojai palankiau vertina švietimo įstaigų galimybes ugdyti įvairių gebėjimų vaikus.*

Apibendrinant tyrimą išskirtini šie teiginiai:

- 1) Klaipėdos miesto ir Kelmės rajono pedagoginėse psichologinėse tarnybose dirbantiems psichologams, socialiniams pedagogams ir kitiems specialistams tenka spręsti skirtingo amžiaus mokinių ir jų aplinkos problemas. Dažniausi PPT klientai – 8-15 metų vaikai ir jų tėvai (globėjai);
- 2) paaiškėjo, kad daugelis tėvų domisi arba mažai domisi, kaip mokyklose yra įgyvendinama Valstybinė švietimo strategija. Klaipėdos PPT besilankantys tėvai labiau domisi šios strategijos įgyvendinimu nei Kelmės rajono;
- 3) dauguma tėvų išvelgė pedagoginės psichologinės pagalbos būtinybę mokyklose, tačiau ne visose mokyklose teikiama pedagoginė psichologinė pagalba arba tėvai mažai informuoti apie šios pagalbos galimybes;

- 4) Kelmės rajono PPT apsilankę tėvai pedagoginį psichologinį darbą su problemų turinčiais vaikais mokyklose įvertino geriau nei apsilankiusieji Klaipėdos miesto PPT;
- 5) paaiškėjo, kad ne visų tėvų vaikų mokyklose yra tinkamos sąlygos teikti pedagoginę psichologinę pagalbą, be to, tik nedaugeliui jų vaikų mokykloje teko naudotis pedagogine psichologine pagalba;
- 6) ne visi tėvai būna informuoti(-a) apie sūnui (dukrai) mokykloje teikiamą pedagoginę psichologinę pagalbą, kas parodo, kad ugdymo įstaigose yra prasta bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais sistema;
- 7) Klaipėdos miesto ir Kelmės rajono pedagoginėse psichologinėse tarnybose apklausti tėvai teigiamai įvertino Pedagoginių psichologinių tarnybų veiklą;
- 8) tėvai prasčiausiai vertina esamą situaciją su mokyklos nelankančiais vaikais. Klaipėdos miesto PPT apsilankę tėvai palankiau vertina moksleivių galimybes grįžti į nuosekliojo mokymo sistemą, o besilankantieji Kelmės rajono PPT - šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemą sūnaus (dukros) mokykloje; mokykloje dirbančių specialistų pasirengimą teikti pedagoginę psichologinę pagalbą;
- 9) beveik visi tėvai išvelgia mokykloje dirbančių specialistų kompetencijos svarbą ir komandinio darbo reikšmę vaikams teikiant pedagoginę, psichologinę pagalbą. Klaipėdos miesto PPT apsilankiusieji tėvai mano, kad šioje komandoje svarbus psichologų ir pedagogų darbas. Kelmės rajono PTT apklausti tėvai labiau išvelgia socialinio pedagogo, tėvų ir pačių moksleivių darbą;
- 10) Kelmės rajono PPT lankytojai palankiau vertina švietimo įstaigų pagalbą vaikus ugdančioms šeimoms, tuo tarpu Klaipėdos miesto PPT besilankantieji - švietimo įstaigų galimybes ugdyti įvairių gebėjimų vaikus.

IŠVADOS

1. Valstybine švietimo strategija siekiama gerinti švietimo kokybę, sukurti veiksmingą atsakingu valdymu, tikslingu finansavimu ir racionalių išteklių naudojimu pagrįstą švietimo sistemą. Atlikto kiekybinio tyrimo rezultatai parodė, kad daugelis tėvų domisi (43 proc.) arba mažai domisi (32 proc.), kaip mokyklose yra įgyvendinama ši strategija.
2. Pedagogine psichologine pagalba siekiama padėti mokiniui atgauti dvasinę darną, gebėjimą gyventi ir mokytis. Tėvai išvelgia šios pagalbos būtinybę mokyklose, tačiau ne visose įstaigose ji teikiama arba tėvai mažai informuoti apie šios pagalbos galimybes.
3. Tik nedaugelis tėvų (20 proc.) labai teigiamai įvertino sąlygų mokyklose teikti pedagoginę psichologinę pagalbą tinkamumą. Taigi ne visų tėvų vaikų mokyklose yra tinkamos sąlygos teikti pedagoginę psichologinę pagalbą, kas taip pat parodo jų lankymosi Pedagoginėje psichologinėje tarnyboje priežastį.
4. Mokslinės literatūros analizė parodė, kad pedagoginė psichologinė pagalba mokykloje neatsiejama nuo pedagogų, psichologų, socialinių pedagogų ir pačių tėvų bendradarbiavimo. Tyrimo rezultatai leidžia konstatuoti, kad ne visi tėvai būna informuoti(-a) apie sūnui (dukrai) mokykloje teikiamą pedagoginę psichologinę pagalbą, kas parodo, kad ugdymo įstaigose yra prasta bendravimo ir bendradarbiavimo su tėvais sistema.
5. Lyginant respondentų pasisakymus, pastebėta, kad Klaipėdos PPT besilankantys tėvai labiau domisi Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimu nei Kelmės rajono. Tačiau Kelmės rajono PPT apsilankę tėvai pedagoginį psichologinį darbą su problemų turinčiais vaikais mokyklose įvertino geriau nei apsilankiusieji Klaipėdos miesto PPT.
6. Kelmės rajono PPT lankytojai palankiau vertina švietimo įstaigų pagalbą vaikus ugdančioms šeimoms, tuo tarpu Klaipėdos miesto PPT besilankantieji - švietimo įstaigų galimybes ugdyti įvairių gebėjimų vaikus. Skirtingus Kelmės rajono ir Klaipėdos miesto respondentų pasisakymus galėjo lemti tiek vyraujančios skirtingo pobūdžio pedagoginės psichologinės vaikų problemos, tiek skirtinga pedagoginę psichologinę pagalbą teikiančių specialistų kompetencija ir galimybės. Gali būti, kad rajone gyvenančius tėvus pasiekia mažiau informacijos apie Valstybinę švietimo strategiją, todėl jie mažiau domisi jos įgyvendinimu.
7. Tyrimo rezultatai leidžia konstatuoti, kad įgyvendinant Valstybinę švietimo strategiją pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu dar yra tobulintinų sričių. Dar ne viskas padaryta, kad strategijos įgyvendinimas pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu būtų efektyvus.

REKOMENDACIJOS

Kad Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu būtų sėkmingas, siūloma:

mokyklų vadovams:

1. Atliekant vidaus auditą įvertinti esamą pedagoginės psichologinės pagalbos teikimo kokybę ir numatyti šios pagalbos prioritetines kryptis.
2. Strategijoje teigiama, kad mokykla prisiima atsakomybę už kiekvieno mokinio ugdymo kokybę, tačiau reikėtų atkreipti dėmesį, kad ši kokybė neatsiejama nuo geros pedagoginės psichologinės atmosferos, mokinių savijautos ir dvasinės darnos.
3. Numatyti kryptingas psichologinio pedagoginio ir socialinio darbo su problemų turinčiais vaikais programas, orientuotas į šių dienų realijas.
4. Daugiau bendradarbiauti su mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais), kas leistų kartu išvelgti vaikų psichologines ir pedagogines problemas ar užkirsti joms kelią.
5. Įvesti tėvų švietimo užsiėmimus, kuriuose būtų kalbama apie vaikų ugdymo ir psichologines problemas, suteikiama daugiau informacijos apie pedagoginės psichologinės pagalbos galimybes.
6. Plėsti bendradarbiavimą tarp institucijų, teikiant psichologinę pedagoginę pagalbą ir numatyti konkrečių specialistų funkcijas, atsakomybes bendradarbiavimo procese.
7. Pedagoginė psichologinė pagalba neatsiejama nuo šią pagalbą teikiančių specialistų kompetencijos, todėl mokyklose turėtų būti skiriamas didesnis dėmesys pedagogų, socialinių pedagogų ir psichologų kvalifikacijai tobulinti.

pedagoginių psichologinių tarnybų vadovams:

1. Plėsti bendradarbiavimą su mokyklomis, teikiant psichologinę pedagoginę pagalbą ir numatyti konkrečių specialistų funkcijas, atsakomybes bendradarbiavimo procese.
2. Numatyti psichologinio pedagoginio darbo su problemų turinčiais vaikais programas, orientuotas į šių dienų realijas.
3. Daugiau bendradarbiauti su tarnybas lankančių vaikų tėvais (globėjais, rūpintojais), kas leistų kartu išvelgti vaiko psichologines ir pedagogines problemas ar užkirsti joms kelią.

LITERATŪRA

1. Akučkaitė, J., Svirskienė, G. (2007). *Strategijos įgyvendinimo probleminiai aspektai*. Ekonomikos ir vadybos aktualijos-2007. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla, p. 6-14.
2. Ališauskas, A. (1998-1999). Socialinės problemos bendrojo lavinimo mokykloje: mokinių socialiniai poreikiai ir jų tenkinimas. *Socialiniai tyrimai: tarpdisciplininis požiūris*, Nr. 2-3, p. 55-56.
3. Bitinas, B. (2004). *Hodegetika*. Vilnius: Kronta, – 255 p.
4. Bulotaitė, L. (2000). *Alkoholio ir kitų narkotikų vartojimo prevencija*. Metodinė medžiaga. Vilnius: EFRATA.
5. Bužinskas, G. (gr.vad.) (2005). *Švietimo pagalba bendrojo lavinimo mokyklų mokiniams*. Tyrimo ataskaita. Vilnius.
6. Bedorf, A. (2006). *Probleminio elgesio vaikai – situacija Lietuvoje*. Konferencijos „Nepilnamečių justicijos sistema Lietuvoje: situacija ir perspektyvos“, vykusios 2006 m. kovo 16 d. Vilniuje, viešbutyje „Naujasis Vilnius“, medžiaga.
7. Baylis, J., Wirtz, J., Cohen, E., Gray, C. (sud.) (2002). *Strategy in the Contemporary World*. Oxford: Oxford University Press, p. 1–11.
8. Bendrojo lavinimo mokyklos vidaus audito metodika. III dalis (2004). Molėtų rajono mokyklų patirtis. LR Švietimo ir mokslo ministerija. Molėtų švietimo centras.
9. Budinavičienė, R., Rupšienė, L. (2006). Koks tai žaidimas yra auditas? Pedagoogo vaidmeniui stiprinti skirtos mokytojų kvalifikacijos tobulinimo programos [žiūrėta 2008-09-22]. Prieiga per internetą: http://korys.emokykla.lt/projects/individuiam-mokymuisi/project-home/publikuoti/getFileContent?curSVNFile=/koks_tai_zaidimas_yra_auditas.doc&curRevNo=41.
10. Dapkienė, S. (2002). *Klasės auklėtojas ir tėvai - partneriai*. Šiauliai: ŠU leidykla.
11. Civinskas, R., Levickaitė, V., Tamutienė, I. (2006). *Vengiančių lankyti mokyklą vaikų problemos ir poreikiai: monografija*. Vilnius: Garnelis.
12. Fidler, B. (2006). *Strateginis mokyklos plėtros valdymas: vadovavimas mokyklos tobulinimo strategijai*. Vilnius: Žara. - 183 p.
13. Gučas, A. (1990). *Vaiko ir paauglio psichologija*. Kaunas: Šviesa. - 291 p.
14. Hopkins, D., Ainscow, M., West, M. (1998). *Kaita ir mokyklos tobulinimas* [iš anglų kalbos vertė Vilija Povilionienė]. Vilnius: Tyto alba. – 317 p.
15. Jucevičius, R., Jucevičienė, P., Janiūnaitė, B., Cibulskas, G. (2003). *Mokyklos strategija : strateginio vystymo vadovas*. Kaunas: Žinių visuomenės institutas. – 183 p.

16. Kas padaryta įgyvendinant Valstybinę švietimo strategiją? (2007). *Švietimo naujovės*, rugsėjis, Nr. 5 (16), p. 1-8.
17. Kviesskienė, G. (ats. red.) (2005). *Socialinė pedagogika: teorija ir praktika* / Socialinis ugdymas IX d. Vilnius: Baltijos kopija. – 205 p.
18. Kviesskienė, G. (2003). *Socializacija ir vaiko gerovė: monografija*. Vilnius: VPU I-kla. – 249 p.
19. Kviesskienė, G. (2005). *Pozityvioji socializacija: monografija*. Vilnius: VPU leidykla. – 186 p.
20. Kviesskienė, G., Merfeldaitė, O. (sud.) (2002). *Socialinio pedagogo darbo knyga* / Socialinis ugdymas VII d. Vilnius: Baltijos kopija. – 87 p.
21. Kviesskienė, G. (gr. vad.) (2006). Pedagoginės psichologinės pagalbos mokykloje veiksmingumas (mokyklų psichologų, socialinių pedagogų, specialiųjų pedagogų, mokytojų padėjėjų funkcijos: mokyklose pagal pareigines instrukcijas ir realų darbo turinį). Tyrimo ataskaita. Vilnius, rugsėjo 22 d. - 113 p.
22. Kardelis, K. (2002). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Kaunas: JUDEX leidykla. – 398 p.
23. LR Seimo 2003 m. liepos 4 d. nutarimas Nr. IX-1700 „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 metų nuostatų“. *Žin.*, 2003, Nr. 71-3216.
24. LR Vyriausybės 2005 m. sausio 24 d. nutarimas Nr. 82 „Dėl valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatų įgyvendinimo programos patvirtinimo“. *Žin.*, 2005, Nr. 12-391.
25. LR Švietimo įstatymo pakeitimo įstatymas. 2003 m. birželio 17 d. Nr. IX-1630, Vilnius. *Žin.*, 2003 06 28, Nr. 63-2853.
26. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl mokyklos psichologo bendrųjų pareiginių nuostatų“ 2005 m. liepos 22 d. Nr. ISAK – 1548. *Žin.*, 2005 08 04, Nr.94-3520.
27. LR švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl bendrųjų socialinės pedagoginės pagalbos teikimo nuostatų patvirtinimo“ 2004 m. birželio 15 d. Nr. ISAK-941. *Žin.*, 2004, Nr. 100-3729.
28. LR Vyriausybės 2002 m. birželio 6 d. nutarimas Nr. 827 „Dėl strateginio planavimo metodikos patvirtinimo“. *Žin.*, 2002, Nr.57-2312; pakeitimai *Žin.*, 2004, Nr. 112-4187.
29. LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl socialinio pedagogo kvalifikacinių reikalavimų ir pareiginių instrukcijų patvirtinimo“. *Žin.*, 2002 03 06, Nr.24-896.
30. LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl savivaldybės pedagoginės psichologinės tarnybos pavyzdinių nuostatų“, priimtas 2003 m. gruodžio 24 d. Nr. ISAK-1880. *Žin.*, 2004, Nr. 10-277.
31. LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl savivaldybės pedagoginės psichologinės tarnybos psichologo pavyzdinio pareigybės aprašymo“ 2004 m. rugpjūčio 20 d. Nr. ISAK-1303. *Žin.*, 2004 08 26, Nr. 132-4771.

32. LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl psichologinės pagalbos mokiniui teikimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ 2004 m. birželio 3 d. įsakymas Nr.837. *Žin.*, 2004, Nr. 92-3384, Nr. 136-4963; 2006, Nr. 23-767.
33. LR Vyriausybės 2004 birželio 14 d. nutarimu Nr. 746 patvirtinti „Bendrojo lavinimo, specialiojo ugdymo, profesinio mokymo mokyklų, pagalbą mokiniui, mokytojui ir mokyklai teikiančių įstaigų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo ir pertvarkymo kriterijai“. *Žin.*, 2004, Nr. 95-3510; 2008, Nr. 37-1337.
34. LR Švietimo ir mokslo ministro įsakymas „Dėl pedagoginės ir psichologinės pagalbos teikimo modelio“ 2003 m. birželio 25 d. Nr. ISAK- 897. *Žin.*, 2003-07-25, Nr. 74-3451.
35. Leliūgienė, I. (2003). *Socialinė pedagogika: vadovėlis*. Kaunas: Technologija. – 424 p.
36. Navaitis, G. (1997). *Psichologinė parama vaikui*. Vilnius: Tyto albo. - 181 p.
37. Norgėlienė, I., Grigaitė, B. (2008). Vaikų psichologinio konsultavimo įtaka agresyvaus elgesio kaitai. *Pedagogika*, T. 89, p. 123-129.
38. Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos įgyvendinimo 2003-2004 metais ataskaita (2005). Vilnius, p. 45.
39. Palubinskas, G.T. (1997). *Strateginio planavimo procesas* / [vertė J. Čiburienė, R. Keršienė]. Kaunas: Technologija. – 207 p.
40. Ruškus, J., Ališauskas, A., Šapelytė, O. (2006). *PPT veiklos veiksmingumas*. Tyrimo ataskaita. Šiaulių universitetas, Švietimo ir mokslo ministerija.
41. Stoškus, S., Beržinskienė, D. (2005). *Vadyba*. Kaunas: Technologija. – 266 p.
42. Stoll, L., Fink, D. (1998). *Keičiame mokyklą* [vertė Vida Bėkštienė]. Vilnius: Margi raštai. – 245 p.
43. Stone, S.C. (1987). *Strategic planning for independent schools. National Association of Independent Schools*. Boston: Massachusetts.
44. Tarptautinių žodžių žodynas (1985). Vilnius: Vyriausioji enciklopedijų redakcija, p. 467.
45. Valstybinės švietimo strategijos 2003–2012 nuostatų įgyvendinimas 2003–2006 metais [žiūrėta 2008-04-20]. Prieiga per internetą: <<http://www.smm.lt/strategija/docs/vss/VSS%20ataskaita%2005-05.pdf>>.
46. Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimas 2003–2007 metais. Medžiaga diskusijoms (2007). Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras. – 72 p.
47. Vengrienė, B. (2006). *Paslaugų vadyba: mokomoji knyga*. Vilnius : Vilniaus universiteto leidykla. – 271 p.
48. Želvys, R., Būdienė, V., Zabulionis, A. (2003). *Švietimo politika ir monitoringas*. Švietimo studijų centras. Vilnius: Garnelis. – 127 p.

49. Želvys, R. (2003). *Švietimo organizacijų vadyba: mokomoji priemonė*. Vilnius: VU leidykla. – 150 p.
50. Žiugždienė, J. (2007). Pedagoginė psichologinė tarnyba Lietuvoje: iššūkiai ir galimybės. Bernardinai.lt publikacija, lapkričio 14 d. [žiūrėta 2008-09-11]. Prieiga per internetą: <<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/69834>>.

PRIEDAI

ANKETA

Gerbiamieji tėveliai,

maloniai prašytume atsakyti į žemiau pateiktus klausimus. Tyrimu siekiama *išanalizuoti Jūsų požiūrį į Valstybinės švietimo strategijos įgyvendinimą pedagoginės psichologinės pagalbos aspektu*. Anketos duomenys bus panaudoti rašant baigiamąjį magistro darbą.

Apklausa yra anoniminė ir Jūsų individualūs atsakymai nebus viešinami. Anketa pildoma pasirinktą atsakymo variantą (-us) pažymint „X“ arba į tuščią eilutę įrašant savo atsakymą.

Prašome nepalikti neatsakytų klausimų. Iš anksto dėkojame.

Tyrimą atlieka: Laura Šumskienė, Šiaulių universiteto Socialinių mokslų fakulteto studentė

1. Pateikite keletą duomenų apie save:

Jūsų lytis? <ul style="list-style-type: none"> • Moteris • Vyras 	Jūsų sūnus (dukra) mokosi <i>(įrašykite klasę)</i>
Jūsų amžius <i>(įrašykite metus)</i> Jūsų išsilavinimas <i>(įrašykite)</i>	Jūsų sūnaus (dukros) amžius <i>(įrašykite metus)</i>

2. Ar domitės tuo, kaip mokyklose yra įgyvendinama valstybinė švietimo strategija?

- Labai domiuosi
- Domiuosi
- Mažai domiuosi
- Visai nesidomiu
- Nežinau, negaliu pasakyti

3. Ar mokyklose reikalinga pedagoginė psichologinė pagalba?

- Taip
- Abejoju
- Ne

4. Ar Jūsų sūnaus (dukros) mokykloje teikiama pedagoginė psichologinė pagalba?

- Taip
- Abejoju
- Ne

5. Jei ši pagalba teikiama, kaip vykdomas pedagoginis psichologinis darbas su problemų turinčiais vaikais?

- Labai gerai
- Gerai
- Patenkinamai
- Blogai
- Labai blogai

6. Ar Jūsų sūnaus (dukros) mokykloje yra tinkamos sąlygos teikti pedagoginę psichologinę pagalbą?

- Labai geros
- Geros
- Patenkinamos
- Blogos
- Labai blogos

7. Ar Jūsų sūnui (dukrai) mokykloje teko naudotis pedagogine psichologine pagalba?

- Taip
- Abejoju
- Ne

8. Jei teko naudotis šia pagalba, ar Jus buvote informuotas(-a) apie sūnui (dukrai) teikiamą pedagoginę psichologinę pagalbą?

- Taip
- Abejoju
- Ne

9. Kaip vertinate šeimų pedagoginio informavimo ir konsultavimo sistemą sūnaus (dukros) mokykloje?

- Labai gerai
- Gerai
- Patenkinamai
- Blogai
- Labai blogai

10. Kaip vertinate pedagoginių psichologinių tarnybų veiklą?

- Labai gerai
- Gerai
- Patenkinamai
- Blogai
- Labai blogai

11. Ar Jums teko naudotis šių tarnybų paslaugomis?

- Taip
- Ne

12. Kaip vertinate kryptingas mokyklų papildomojo ugdymo pedagoginio ir socialinio darbo su problemų turinčiais vaikais programas?

- Labai gerai
- Gerai
- Patenkinamai
- Blogai
- Labai blogai

13. Kaip vertinate pedagogines ir socialines programas rizikos šeimų vaikams?

- Labai gerai

- Gerai
- Patenkinamai
- Blogai
- Labai blogai

14. Kaip vertinate esamą situaciją su mokyklos nelankančiais vaikais?

- Labai gerai
- Gerai
- Patenkinamai
- Blogai
- Labai blogai

15. Kaip vertinate moksleivių galimybes grįžti į nuosekliojo mokymo sistemą?

- Labai gerai
- Gerai
- Patenkinamai
- Blogai
- Labai blogai

16. Kaip vertinate Jūsų sūnaus (dukros) mokykloje dirbančių specialistų pasirengimą teikti pedagoginę psichologinę pagalbą?

- Labai gerai
- Gerai
- Patenkinamai
- Blogai
- Labai blogai

17. Jūsų nuomone, ar mokyklose dirbantiems pedagogams, psychologams, kt. specialistams pakanka žinių ir priemonių, teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą?

- Taip
- Abejoju
- Ne

18. Jūsų nuomone, ar mokykloje dirbantiems specialistams būtina kompetencija teikti pedagoginę psichologinę pagalbą?

- Taip
- Abejoju
- Ne

19. Jūsų nuomone, ar mokyklose teikiant pedagoginę psichologinę pagalbą reikalingas komandinis darbas?

- Taip
- Abejoju
- Ne

20. Kas, Jūsų nuomone, turėtų būti įtrauktas į šią komandą?

- Pedagogai
- Socialiniai pedagogai

- Psichologai
- Tėvai
- Patys moksleiviai
- Kiti specialistai

21. Kaip apskritai vertinate švietimo įstaigų pagalbą vaikus ugdančioms šeimoms?

- Labai gerai
- Gerai
- Patenkinamai
- Blogai
- Labai blogai

22. Kaip vertinate galimybes ugdyti įvairių gebėjimų vaikus?

- Labai gerai
- Gerai
- Patenkinamai
- Blogai
- Labai blogai

Dėkojame už atsakymus